

Economische en Sociale Kroniek

VAN

NEDERLAND, DE OVERZEESCHE
GEWESTEN EN HET BUITENLAND

SAMENGESTELD DOOR HET

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

UITGAVE VAN N.V. DRUKKERIJ ALBANI
NIEUWE MOLSTRAAT 20
'S-GRAVENHAGE

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN.

(Het overnemen van berichten, cijfers en grafieken uit deze publicatie is echter toegestaan met duidelijke bronvermelding).

INHOUD.

HOOFDSTUKKEN	Neder- land	Ne- derl. Indië.	Suri- name)	Cura- çao	Internat- ionaal en Buiten- land	Grafieken.
	blz.	blz.			blz.	blz.
Algemeene toestand	2	39			1	
Voortbrenging. Verbruik. Voorraden.						
Bedrijfstoestand en arbeidsmarkt	3				47	
Voortbrenging en verbruik	8	40			49	
Bedrijfsorganisatie en -concentratie	11				52	
Coöperatie					54	
Landbouwvraagstuk.	11				54	
Handel en Verkeer	15	42		46	58	58
Prijzen. Kosten van levensonderhoud	19	43			61	
Financiewezen.						
Geld- en Credietwezen	20	43			63	
Openbare financiën	20	43			63	
Arbeidstoestanden. Sociale zorg.						
Werkloosheid en werkloosheidsverzekering. Arbeidsbe- middeling. Werkverschaffing. Binnen- en buitenland- sche trek. Vakopleiding en leerlingwezen	25	45			67	26
Werkstakingen en uitsluitingen. Bemiddeling en arbitrage	29				72	
Arbeidsvoorwaarden	30	45		46	73	
Organisatie van werkgevers en werknemers	32	46			74	
Arbeidersbescherming	34				76	
Arbeidersverzekering	35				77	
Bevolking. Gezondheidswezen. Volkshuisvesting.						
Gezondheidswezen	38				80	
Volkshuisvesting	38				80	

1) Kroniek betreffende Suriname niet ontvangen.

**Bijvoegsels: 1. ECONOMISCHE en SOCIALE KALENDER over het 2e kwartaal 1935.
2. DE NEDERLANDSCHE CONJUNCTUUR, Augustus 1935.**

UITGAVE VAN DE N.V. DRUKKERIJ ALBANI

NIEUWE MOLSTRAAT 20 - 'S-GRAVENHAGE

MAANDSTATISTIEK VAN DEN IN- UIT- EN DOORVOER

Bewerkt door het Centraal Bureau v. d. Statistiek

ABONNEMENTSPRIJS

Per jaargang franco huis f 9,25 voor het binnen-
land en f 10,75 voor het buitenland.

LOSSE EXEMPLAREN

Per aflevering franco huis f 0,95 voor het binnen-
land en f 1,10 voor het buitenland.

Economische en Sociale Kroniek van Nederland, de Overzeesche Gewesten en het Buitenland.

Samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek,
Afdeling voor Sociaal-economische Statistiek.

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN.

(Het overnemen van mededeelingen en cijfers uit deze publicatie is echter toegestaan met duidelijke bronvermelding.)

TWEEDE KWARTAAL 1935. *)

DE ALGEMEENE TOESTAND.

Het afgelopen kwartaal is gekenmerkt geweest door onrust op velerlei gebied, waardoor de opleving, die tot dusver in een groot aantal landen was waar te nemen geweest, vertraging ondervond. Het begon reeds op het eind van het eerste kwartaal met de zwakte van het Engelsche pond en de meeste daarmee samenhangende valuta's, waardoor de spanning tusschen de sterlingen en de goudlanden toenam. Als gevolg hiervan ontstond, gelijk bekend, vrees voor de positie der valuta's van laatstgenoemde landen, welke zich uitte in belangrijke goudverliezen. In de weken 24 Maart—14 April verloor de Nederlandsche Bank 151 miljoen gulden, de Banque de France 1,6 milliard franken, de Schweizerische Nationalbank 256 miljoen franken, terwijl de Belgische Nationale Bank reeds vroeger ca. 220 miljoen belga's had afgegeven, samen een bedrag van ongeveer $\frac{1}{2}$ milliard gulden. Terwijl de overige landen door discontoverhooging hun munt intact wisten te houden, meende de Belgische Regeering, mede in verband met de economische en financieele structuur van het land, den uitweg der devaluatie te moeten kiezen, waarvan het bedrag, naar men weet, in de eerste dagen van April op 28 pCt. werd bepaald.

Hiermede werd aan de goudafvloeiing van de Belgische Nationale Bank een einde gemaakt; geleidelijk nam haar goudvoorraad weer toe, tot deze in Juni 3,6 miljoen belga's (of 2,8 van vóór de devaluatie) bedroeg. De afvloeiing van goud uit de overgebleven goudlanden hield echter aan. In Frankrijk hield deze rechtstreeksch verband met de onzekere budgetaire positie van het land en daarmee samenhangende binnenlandsche politieke moeilijkheden; de Banque de France verloor tusschen midden Mei en midden Juni ongeveer 9 milliard franken. Het optreden van het nieuwe ministerie Laval wist het vertrouwen in den frank te herstellen. Op het einde van Juli was een oogenblik van politieke onzekerheid ten onzent het sein tot nieuwe goudonttrekking. Midden Augustus bezat de Nederlandsche Bank nog 586 miljoen gulden aan goud, de Banque de France 71,7 milliard franken, de Schweizerische Nationalbank 1339 miljoen franken, tegen resp. 811 miljoen, 82,6 milliard en 1782 miljoen midden Maart.

Een groot deel van dit verlies ad ca. 1,5 milliard gulden kan worden teruggevonden in een stijging van den goudvoorraad der Vereenigde Staten, welke

*) Daar de verhoudingen op velerlei gebied zich snel ontwikkelen, zijn de mededeelingen niet streng beperkt tot het hier vermelde tijdvak, maar hebben zij voor een deel reeds betrekking op het loopende kwartaal. Daartegenover staat, dat in sommige gevallen — en dit geldt uiteraard vooral de Overzeesche Gewesten van het Rijk — het opnemen van recente gegevens niet mogelijk was, zoodat de mededeelingen dan op een vroeger tijdvak betrekking hebben.

in de maanden Maart t/m Juli 616 millioen dollar (= ruim 0,9 milliard gulden) heeft bedragen. Daarnaast oefent, naar men weet, de Vereenigde Staten een groote aantrekkingskracht op het zilver in de wereld uit. Een maat hiervoor is de stijging van den zilverbijts te New York, die van ca. 54,5 cts. per ounce in Februari was opgelopen tot 74,2 cts. in Mei, waaruit voor de landen, waar het muntwezen nog op zilver gebaseerd is, uiteraard groote moeilijkheden voortvloeien, die wederom haar terugslag hebben op de landen, die daarmee in nauwe economische betrekking staan.

Wat de algemeene economische conjunctuur betreft, schijnt, gelijk reeds opgemerkt, de verbetering die het meereendeel der landen sinds eenigen tijd kenmerkt, eenige stagnatie te ondervinden. Dit is vrij duidelijk waar te nemen in de Vereenigde Staten, waar in het tweede kwartaal de productie eenigszins is afgenomen, vooral die van ijzer en staal, hoewel na het midden van het jaar de opwaartsche beweging weer schijnt te zijn hervat. Ook in Groot-Britannië, waar de productie-index, na seizoenscorrectie, in het tweede kwartaal hooger stond dan in het eerste, was er gedurende het tweede kwartaal eerder een daling. De productie schijnt in Duitschland over het geheel nog te zijn toegenomen, evenals in Zweden en in Italië. Daarentegen verkeerden Nederland, Frankrijk, Zwitserland en Tsjechoslowakije nog midden in de crisis. België ondervindt eenige opleving als gevolg van de devaluatie. In Japan treden symptomen op, die wijzen op spanningen tengevolge van de overhaaste conjunctuuropleving der laatste jaren, vooral met betrekking tot de situatie der banken. Een lichte opleving is merkbaar in tal van overzeesche, in hoofdzaak agrarische of grondstoffen-produceerende landen, waaronder ook Nederl. Indië.

Een der groote beletselen voor een meer algemeene opleving en voor de voortzetting van de opleving in die landen, waar zij reeds een aanzienlijke hoogte heeft bereikt, wordt nog steeds gevormd door de talrijke handelsbelemmeringen. De wereldhandel krimpt nog steeds verder in, al is het tempo van die inkrimping in den laatsten tijd zeer langzaam. De wanverhouding tusschen productiecapaciteit (resp. productie) en werkgelegenheid, die zich uit in nog steeds — ondanks belangrijke verminderingen — ontstellend hooge werkloosheidscijfers, terwijl de productie veelal het peil van 1929 weer heeft overschreden of althans nadert, blijft een der meest zorgwekkende verschijnselen in de conjunctuurontwikkeling.

N E D E R L A N D .

Algemeene toestand.

De economische toestand van Nederland toonde over het algemeen nog geen teekenen van verbetering. De werkloosheid verminderde lang niet in die mate als in het eerste halfjaar als normaal te beschouwen is; pas tegen het midden van het jaar leek het, dat de verscherping niet verder aanhield; van een ontspanning is echter nog geen sprake. Een werkloosheidscijfer van rond 337 000 (eind Juli) en een percentage werkloosheidsdagen in de nijverheid van gemiddeld 31,5 over het 2e kwartaal belichten duidelijk genoeg den ernst van den toestand.

Verscheidene cijfers, welke ter beoordeeling van den toestand der nijverheid ten dienste staan, wijzen veelal nog op verderen achteruitgang, hoewel sommige takken van nijverheid en in bepaalde takken sommige branches of bepaalde ondernemingen door bijzondere omstandigheden haar afzet hebben zien vergrooten.

De landbouw heeft nog steeds te kampen met vele moeilijkheden. Ook was het weer in het tweede kwartaal niet onverdeeld gunstig. Dit geldt ook voor den tuinbouw, in mindere mate voor de fruitteelt.

Bij de zeevisscherij waren de gemiddelde besommingen der stoomtrawlers, bij over het geheel kleinere vangsten, min of meer ongunstiger dan verleden jaar. Ook voor de trawlvisscherij met motorvaartuigen waren zij thans lager. De haringvisscherij, welke op 13 Mei begon en op nog beperkter schaal dan in 1934 werd uitgeoefend, gaf gemiddeld veel grootere vangsten dan toen; echter waren de gemiddelde financieele resultaten, behoudens gedurende de korte periode van Mei (thans beter), voor de stoomloggers nog ongunstiger dan verleden jaar, in verband met de sterke daling der haringprijzen in Juni. Voor de motorloggers was de gemiddelde waarde der vangsten vrijwel gelijk met het tweede kwartaal 1934.

Verschillende goederenmarkten vertoonden in den aanvang van het kwartaal eenige levendigheid ten gevolge van valuta-speculatie. De stemming sloeg echter spoedig om; in Juni viel een duidelijke achteruitgang waar te nemen. Enkele markten toonden een lichte verbetering met stijgende omzetten.

In- en uitvoer zijn in vergelijking met het vorige kwartaal niet verder gedaald, maar stonden weer op een lager peil dan in het tweede kwartaal van 1934.

De zeescheepvaart toont in de lijnbedrijven weinig verandering; ook in de algemeene vrachtvaart bleef de toestand onbevredigend. De bedrijfs-toestand voor de binnenvaart is zoo mogelijk nog ongunstiger geworden. Steeds langer wachttijden zijn waar te nemen.

De groothandelsprijzen zijn over het algemeen iets gedaald.

De loonen ondergingen in verschillende gevallen weer een verlaging. Dit was ook het geval met de kosten van levensonderhoud.

In de koersen van aandeelelen kwam per saldo weinig verandering, hoewel voor bepaalde groepen vrij aanzienlijke schommelingen optraden, mede in verband met goudonttrekkingen bij de Nederlandsche Bank. Op de kapitaalmarkt gaf dit aanleiding tot een daling der koersen van obligaties, pandbrieven enz.; de rentestijging, die hiermee samenging, liep min of meer parallel met een verstijving van de geldmarkt, waarbij tijdelijk het disconto der Nederlandsche Bank op 6 pCt. kwam.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

Bedrijfstoestand en arbeidsmarkt: nog weinig aanwijzingen nopens verlichting van crisisdruk.

Wat in het eerste kwartaal over den toestand der nijverheid is gezegd: langzame aanpassing onder groote moeilijkheden, maar weinig aanwijzingen van verlichting van den crisisdruk in het algemeen, bleef ook in het tweede kwartaal gelden. Vooral de productie van kapitaalgoederen was nog, te oordeelen naar den invoer van de daarvoor benoodigde grondstoffen, gering. Sommige der beschikbare indices wekken den indruk, dat het tweede kwartaal iets minder ongunstig was dan het eerste, maar hierbij kunnen seizoeninvloeden in het spel zijn. Bij sommige andere industrieën schijnt de productie op een vrij hoog peil te blijven. Het is echter de vraag, of in deze gevallen van de bedrijfsresultaten hetzelfde gezegd kan worden. De moeilijkheden voor den export, o.m. door de voortgezette deviezencontingenteering in Duitschland en andere landen, de devaluatie in België, de aanhoudende concurrentie op de buitenlandsche markten, bleven bestaan, terwijl de binnenlandsche markt lijdt onder de eveneens scherpe concurrentie en de dalende koopkracht. Ten slotte dient men in het oog te houden, dat door de steeds voortgezette rationalisatie en mechanisatie zelfs toegenomen bedrijvigheid nog geen weerspiegeling behoeft te vinden in vermeerdering van werkgelegenheid, terwijl omgekeerd ook het onophoudelijk stijgende werkloozencijfer (wanneer men seizoeninvloeden uitschakelt) nog niet op zichzelf behoeft te wijzen op een verminderende bedrijvigheid.

Beperken wij ons wat de afzonderlijke bedrijfstakken betreft tot eenige bijzonderheden over een aantal dezer ¹⁾ dan kan voor den grooten scheepsbouw worden gewezen op niet onbelangrijke orders, welke een deel der ondernemingen in den laatsten tijd hebben verkregen, zij het — voor zoover men zich daarover uitliet — ten koste van veel te wenschen overlatende prijzen. Bij een 10-tal groote bedrijven werkten eind Juni ± 8060 man tegen ± 7570 op dat tijdstip van 1934 (in 4 nu ± 1140 minder, doch in 6 andere ± 1625 meer). Hierbij houde men o.a. in het oog, dat de werkzaamheden niet uitsluitend beperkt zijn tot den bouw van nieuwe schepen (al of niet met de machine-installaties), doch gedeeltelijk ook allerlei ander werk (o.a. constructiewerk) betreffen, nog afgezien van de voor verschillende bedrijven van belang zijnde scheepsreparaties. Zoo meldde een onderneming, waar de toestand over het geheel beter was dan in het vorige kwartaal, dat de personeelsterkte aan het eind van Juni van die verbetering een te geflatteerd beeld geeft, omdat toen toevallig eenige omvangrijke scheepsreparaties samenvielen. Ofschoon ook eenige andere be-

¹⁾ Het overzicht, waarin uitvoeriger mededeelingen zijn opgenomen en waarin ook veel meer branches worden besproken dan in deze Kroniek, is opgenomen in de Augustus-aflevering van het Maandschrift.

richten op nu en dan tijdelijke opleving door reparaties wezen, bleef toch de toestand op dit gebied nog allesbehalve rooskleurig. Bovendien stond de bouw van zeeschepen, al stak deze blijkens de cijfers van Lloyds' Register eind Juni (32 schepen van in totaal $\pm 75\,000$ bruto-registerton) niet ongunstig af bij een jaar geleden (13 schepen en $\pm 55\,000$ t), nog op een bedroevend laag peil in verhouding tot voorheen (bv. eind 1929 52 schepen en 232 000 t). Het Werkfonds ging o.a. voort den bouw van motorkustvaartuigen te bevorderen door het verstrekken van garanties voor tweede hypotheek (van 16 Maart t/m 15 Juni in totaal f 57 000 voor 8 van zulke schepen).

Waren de opdrachten aan den scheepsbouw, waarvoor de machines hier te lande worden vervaardigd, voor de machinefabricage niet van belang ontbloomt en vielen aan dezen bedrijfstak ook wel allerlei andere orders ten deel, dit neemt niet weg dat de gevallen van min of meer toeneming der bedrijvigheid slechts een minderheid vormen tegenover die, waarin de stand der bedrijvigheid vrijwel evenveel zoo niet nog meer te wenschen overliet dan een jaar geleden. Daarbij bleven in verschillende verslagen wederom klachten niet achterwege over de vaak te sterk gedrukte prijzen door felle concurrentie, ook uit het buitenland. Voor de constructiewerkplaatsen, als geheel genomen, bleef eveneens nog te spreken van een ongezone verhouding tusschen de productiecapaciteit en de huidige afzetkansen, zoodat klachten over scherpe concurrentie en meestal weinig of niet rendeerende prijzen niet ontbraken. Werkzaamheden voor den bruggenbouw kwamen aan een aantal ondernemingen ten goede (soms meer arbeiders dan een jaar geleden), hoewel deels werd gewezen op vermindering van zulk werk of het zelfs geheel stilliggen van de betrokken afdeling. Voorts meldde men soms tijdelijke seizoendrukte (in hoofdzaak door leverantie aan den landbouw), of constateerde men eenige vermindering der slapte sedert het vorige kwartaal, doch daartegenover is in andere gevallen de slapte juist toegenomen. Van eenige zijden klaagde men zeer over scherpe concurrentie uit België. In de ijzergieterijen, waar de bedrijvigheid hier en daar aan sterke schommelingen onderhevig bleek, is het over het geheel bij slechts sporadische teekenen van opleving gebleven. Daartegenover wezen de meeste verslagen op een stationnaire slapte of een nog ernstiger tekort aan werk dan een jaar geleden, terwijl de van menige zijde als zeer onbevredigend (meermalen verliesgevend) geschetste prijzen ook in gevallen dat meer orders werden verkregen er van moeten weerhouden van een verbeterden bedrijfstoestand te spreken. Daarbij bleven ook voor deze branche klachten over buitenlandsche concurrentie en haar prijsdrukkenden invloed (verscherpt door de devaluatie in België) niet achterwege. Bij het hoo go v e n b e d r i j f is de ruwijzerproductie eenigszins beperkt. De verkoop op de exportmarkt is sterk afgenomen en het prijsniveau bleef zeer laag. De devaluatie in België heeft de prijzen aldaar ongunstig beïnvloed, terwijl moeilijkheden van handelspolitieken aard een hinderpaal zijn voor den geregelden afzet in verschillende andere landen. Intusschen is definitief besloten tot oprichting van een buizengieterij. In het grootbedrijf der gloeilampen- en radioindustrie is de personeelsterkte verminderd van rond 14 500 aan het eind van Maart tot $\pm 14\,000$ aan het eind van Juni, op welk tijdstip zij ook kleiner was dan verleden jaar ($\pm 15\,000$), doch niet ongunstig afstak bij eind Juni 1933 (10 800).

De toestand in de katoenindustrie vertoonde in doorsnee vrijwel hetzelfde ongunstige beeld als in het vorige kwartaal. Sporadisch rapporteerde men o.a. voor sommige weverijen eenige tijdelijke opleving (soms o.a. meer personeel), doch hiertegenover stonden weer berichten van achteruitgang, ook wel door het seizoen en deels gepaard met toenemende inkrimping (ontslag, meer gedeeltelijke werkloosheid), terwijl overigens de werkgelegenheid op het bereikte lage niveau vrijwel stationnair bleef. Klachten bleven inkomen over verminderde koopkracht en scherpe concurrentie, terwijl deels, zoo wat betreft de fabricage van kunstzijden weefsels (waarop men zich sedert de contingentering van den invoer meer en meer heeft toegelegd), in het bijzonder ernstige moeilijkheden werden gemeld door de abnormaal laag geprijsde aanbiedingen uit Duitsland. Aangaande den export kwamen naast overwegend nog ver van bevredigende, ook wel betere berichten. De in verschillende, hoewel niet alle, spinnerijen geconstateerde geringe of afnemende vraag was mede een gevolg van verscherpte buitenlandsche concurrentie (o.a. België); hier en daar werd de productie verder beperkt,

ook wel door ontslag. Voor zoover men zich in de verslagen over de beide genoemde branches over de prijzen uitliet, was dit nog steeds in ongunstigen zin (deels verliesgevend). Hoewel de toestand in de wolindustrie, ook bij 1934 vergeleken, uiteenliep, was hij toch overwegend niet gunstig. Zoo te Tilburg, waar slechts enkele fabrieken normaal werkten, doch de meeste door gebrek aan orders (toeneming der buitenlandsche concurrentie, speciaal uit Duitschland; verdere afnemning van den export) slapte ondervonden, terwijl de prijzen slechter genoemd werden dan verleden jaar. Niettemin stak de werkgelegenheid, blijkens de nopens een 38-tal fabrieken (w.o. een 2-tal nog niet langens tijd bestaande) in genoemde plaats ontvangen cijfers, in totaal genomen, in de eerste week der maanden April t/m Juli 1935 (aantal gewerkte uren — in duizendtallen — resp. 220, 210, 223 en 225) gunstig af bij verleden jaar (resp. 207, 208, 209 en 207), ofschoon tegenover de eerste week van Maart 1935 (221 000 uren) aanvankelijk achteruitgang was vast te stellen. In de kunstzijdeindustrie bleef het vrijwel onveranderd slap (beperkte personeelsbezetting, verkorte werktijd) door buitenlandsche concurrentie. De totale uitvoer van kunstzijden garens was, vooral naar de waarde, belangrijk minder dan verleden jaar. De personeelsterkte van een 2-tal ondernemingen te zamen bedroeg eind Juni \pm 90 minder dan eind Maart en \pm 980 minder dan eind Juni 1934. Uit de confectieindustrie, waar goeddeels opleving ontstond, kwamen verscheidene berichten van een eind Juni nog bevredigende of zelfs flinke bedrijvigheid (deels meer personeel en - of - overwerk; veelal gunstiger dan verleden jaar), maar ook een aantal rapporten, w.o. van een patroonsbond, volgens welke de opleving ten slotte weer voor een inziinking (verkorting van den werktijd, soms in sterke mate; ontslag) plaats maakte, al was een ongunstiger werkgelegenheid dan in 1934 uitzondering. Eenerzijds werd bedoelde achteruitgang geweten aan het seizoen en het lang uitblijven van gunstig weer (weinig of geen na-orders), anderzijds aan den invloed der slechte tijdsomstandigheden en de verscherpte concurrentie. Ook werden wel moeilijkheden gemeld tengevolge van de zeer beperkte keuze in grondstoffen wegens de contingentering van deze. Enkele verslagen bevatten mededeelingen over de prijzen en noemden deze onbevredigend en (of) slechter dan in 1934; daarbij gewaagde men, althans wat dameskleding betreft, van nog zeer belangrijke Duitse concurrentie.

Bij de schoenindustrie bedroeg in een 70-tal fabrieken te zamen het aantal man-uren in duizenden in de eerste week van April, Mei, Juni en Juli resp. 335, 335, 331 en 295 tegen resp. 330, 324, 301 en 234 in de overeenkomstige weken van 1934. In het algemeen zijn deze cijfers dus wel iets gunstiger dan een jaar geleden, zoewel omdat het aantal arbeidsuren doorlopend grooter was, alsook omdat de afnemning der werkgelegenheid in den loop van het kwartaal naar verhouding minder groot was dan een jaar geleden. Intusschen was blijkens de binnengekomen berichten de gang van zaken weder zeer uiteenlopend. Tegenover ondernemingen, die weinig of zeer weinig te doen hadden (ingekrompen personeelen en werktijden, deels in omvangrijke mate; één fabriek stopgezet), stonden andere, welke voor hare artikelen regelmatig afzet vonden. Gewezen werd op een toenemende vraag naar de goedkoopere soorten schoenen, hoewel in een der rapporten juist voor de fabrieken van het betere genre schoenwerk een grootere bedrijvigheid werd gemeld. Voorts bleven klachten over het ongunstige prijsniveau ook dit kwartaal niet achterwege. Het slechte weer na Paschen werkte remmend op den verkoop van zomerschoeisel. De chemische industrie bleef nog rijkelijk aanknoopingspunten bieden om in het algemeen van een zeer veel te wenschen overlatenden gang van zaken te spreken, ondanks branches- en ondernemingsgewijs voorkomende verschillen. Zoo heeft de fabricage van lijm, gelatine, enz. zich deels op halve capaciteit gehandhaafd, ofschoon bij de reeds bestaande moeilijkheden nog nieuwe kwamen als gevolg van de devaluatie in België (grootere concurrentie van die zijde niet alleen in België zelf, maar ook in ons land en in andere afzetgebieden). Anderdeels deed zich bij den moeilijken afzet der producten langzamerhand door de beperktere slachtingen ook een gebrek aan grondstoffen gevoelen (nog verdere inkrimping van personeel). Bij de zinkwit- en lithoponefabricage (contingentering van den invoer voor 3 maanden verlengd, omdat de devaluatie van het Belgische ruilmiddel een ernstige bedreiging vormde voor het effect van het ter bescherming van deze industrie op 1 Maart jl. ingestelde specifieke invoerrecht) kon in het groote

bedrijf, na de reeds in het vorige kwartaal vermelde verbetering, de productie nog iets worden opgevoerd in verband met de jaarlijksche seizoenopleving, doch hoewel de personeelsterkte toenam, bleef zij nog iets beneden die van een jaar geleden en bedroeg zij bv. nog slechts de helft van die aan het eind van Juni 1930. Ten aanzien van de oliëfabricage valt op te merken, dat niet van alle maar toch vele soorten olie (w.o. ook lijnolie) meer is geëxporteerd dan verleden jaar. Tegelijkertijd stond de invoer van veeoekken (bleef gecontingenteerd volgens de 1 Augustus 1934 gewijzigde regeling) op een lager niveau dan toenmaals. Niettemin bracht het 2e kwartaal over het geheel een vermindering der werkgelegenheid (in verschillende gevallen min of meer arbeiders ontslagen). Hierbij moet men natuurlijk in het oog houden, dat met het eindigen van den staltijd van het vee het betere seizoen wat veeoekken betreft voorbij is, doch afgezien daarvan wees een aantal verslagen op verschillende onbevredigende omstandigheden, zooals men in het uitvoeriger overzicht nader geschetst kan vinden.

In de diamantindustrie heeft de werkgelegenheid zich na een inzinking in de eerste helft van het kwartaal weder verbeterd. Dit was te danken aan een met medewerking der Regeering verkregen verhooging van den bijslag (afhankelijk van de te bewerken sorteringen) op de loonen, zonder welke het bedrijf, als gevolg van de zeer verscherpte concurrentie (devaluatie) van België, zelfs met algeheele stopzetting zou zijn bedreigd. Gemiddeld over het geheele kwartaal was intusschen het aantal werkende leden der organisaties (1237) nog weer kleiner dan in het vorige (1312) en belangrijk minder dan in het 2e kwartaal 1934 (1753). Ofschoon zich in de typografische vakken ondernemingsgewijs geschakeerde toestanden voordeden, kan toch als totaalindruk niet anders worden gezegd dan dat dit kwartaal een voortzetting bracht van de zich nu reeds langeren tijd gaandeweg toespitsende moeilijkheden. De cijfers, aangevende het aantal werkloosheidsdagen in procenten (nl. April 16,9, Mei 17,5 en Juni 18,-), waren nog weer iets hooger dan een jaar geleden (resp. 16,2, 16,4 en 16,7). De vermindering van de activiteit in het bouwbedrijf vergeleken bij verleden jaar, welke te meer een ongunstige factor is wegens den terugslag welke verscheidene met deze branche nauw samenhangende fabrieken er van ondervinden, spiegelt zich o.a. af in de ter beschikking staande cijfers van den woningbouw (nieuwbouw), zoowel wat betreft het aantal woningen, waarvan de bouw in dit kwartaal begon ($\pm 10\ 100$ tegen $\pm 12\ 100$ in het 2e kwartaal van 1934), als wat aangaat het aantal in uitvoering zijnde woningen aan het eind der maanden April, Mei en Juni (thans resp. $\pm 24\ 100$, $22\ 600$ en $22\ 000$ tegen een jaar geleden resp. $\pm 28\ 800$, $28\ 000$ en $27\ 300$).

Bij de kolenindustrie (waar de sinds Februari dreigende werkstaking in de particuliere mijnen kon worden voorkomen) is de inkrimping van personeel nog niet tot staan gekomen. Op 1 Juli bedroeg de totale bezetting (excl. de arbeiders in de nevenbedrijven) 27 436 man, d.i. ± 200 minder dan op 1 April jl. 1933 minder dan op 1 Juli 1934 en bv. 9 352 minder dan op dat tijdstip van 1931. Toch moesten ter beperking van de productie weder herhaaldelijk verzuimdagen worden ingelegd, het meest bij de particuliere mijnen, maar ook bij de Staatsmijnen, waar zulks een jaar geleden meer uitzondering was dan thans.

Voor de veenderij kan — in afwachting dat mogelijk officieele cijfers van de productie beschikbaar zullen zijn wanneer de Kroniek over het 3e kwartaal wordt geschreven en waaruit dan zal kunnen blijken of wat fabrieksturf betreft het toegestane maximum van 23 200 dagwerken is bereikt — volgens een van bepaalde zijde verkregen samenvattend verslag het verloop in deze campagne in eenige groote trekken worden geschetst als volgt. De productie van fabrieksturf was in Overijssel normaal, doch daartegenover viel groote slapte te constateeren niet alleen in Groningen (zeer weinig gewerkt), maar ook in de veel belangrijker veenprovincie Drenthe (slechts 20 pCt. geproduceerd van normaal). Bovendien bood ook de productie van haardbrandturf in deze provincie een zeer onbevredigend beeld (50 pCt. van normaal), waarbij in het oog is te houden, dat in verschillende rayons stagnatie werd ondervonden door werkstaking. De beperkte productie in Drenthe stimuleerde tot op zekere hoogte de bedrijvigheid in Overijssel, waar op volle kracht is gewerkt (productie ruim normaal), zoodat daar zelfs Drentsche veenarbeiders werk konden vinden. Intusschen was het in Friesland, waar uitsluitend haardbrandturf wordt geproduceerd, slap (50 pCt. van normaal) en is er in

Groningen ook bij de fabricage van deze turfsoort weinig te doen geweest.

Bij den landbouw was de weersgesteldheid in het 2e kwartaal voor de ontwikkeling der akkerbouwgewassen overwegend niet onverdeeld gunstig, zij het dat tegen het eind van Juni, toen het weder zonnig en droog werd, in den stand der meeste gewassen een verbetering is gekomen. De vooruitzichten ten aanzien van den oogst der granen waren aanmerkelijk ongunstiger dan verleden jaar. De aardappelen vertoonden geen fraai gewas. Daarentegen ontwikkelden de suikerbieten zich op bevredigende wijze. Intusschen is het indexcijfer van de prijzen der akkerbouwproducten, dat sedert Juli van het vorige jaar steeds is gedaald en in Maart op het laagste punt was gekomen, nadien weer langzaam gestegen, zulks hoofdzakelijk als gevolg van de oplopende aardappelprijzen. Ten aanzien van de veeteelt zij opgemerkt, dat het grasland in goede conditie verkeerde. De voedselvoorziening liet niets te wenschen over en de opbrengst van de eerste snede hooi is dooreengenomen ruim geweest. In verband daarmee was ook de melkgift per koe normaal. In het indexcijfer voor de veeteeltproducten kwam sedert het vorige kwartaal weinig verandering. Over het algemeen vertoonden de prijzen der meeste producten een dalende tendenz. De export van zuivelproducten, welke ongunstig afstak bij dien van het 2e kwartaal in het vorige jaar, is bij toen vergeleken naar de waarde teruggelopen met ± 20 pCt., wat vnl. is toe te schrijven aan het ongunstige verloop van den handel met Duitschland. Bij den tuinbouw hebben meer dan het fruit (stand dooreengenomen niet onbevredigend, ondanks nachtvorsten en het koude weder tijdens de vruchtzetting) de meeste groenten van de ongunstige weersgesteldheid geleden (stand overwegend achterlijk). In enkele districten is ernstige schade ondervonden door hagel in Juni. De toestand in het meerendeel der tuinbouwbedrijven bleef zorgelijk. De uitvoer van verse groenten was naar de waarde ruim 4 miljoen gulden (± 40 pCt.) kleiner dan in het 2e kwartaal van het vorige jaar. Over het algemeen is de stand der arbeidsmarkt in land- en tuinbouw in de 1e helft van 1935 zeer ongunstig gebleven. Tegenover verbeteringen, welke men meent waar te nemen in enkele akkerbouwcentra, waar de financieele toestand der bedrijven eenigermate is verbeterd, staat de toenemende vermindering der werkgelegenheid in de tuinbouwstroken en in de weidegebieden. In zeer belangrijke tuinbouwcentra als aan den Langendijk en in de Streek zijn vrijwel geen vaste arbeiders meer in dienst en bedient men zich in den drukken tijd uitsluitend van los personeel. Daarbij komt, dat de teeltbeperking in den tuinbouw progressief wordt toegepast, zoodat op groote bedrijven, waar uiteraard het meest met arbeiders wordt gewerkt, de werkgelegenheid het meest is verminderd. De vermeerdering der werkgelegenheid in die streken, waar een begin is gemaakt met het scheuren van grasland, is nog van zeer bescheiden omvang. Niettegenstaande in een akkerbouwstreek als de Veenkoloniën in het 1e halfjaar de landbouwers meer werkzaamheden lieten verrichten dan verleden jaar, bleek toch het aanbod van arbeiders toe te nemen door verminderde vraag in de industrie.

Aan de zeevisscherij namen in April minder, in Mei meer en in Juni ongeveer evenveel vaartuigen deel als verleden jaar. Voor de in bedrijf zijnde stoomtrawlers (wier aantal in den loop van het kwartaal sterk verminderde en niet noemenswaard verschilde van dat in 1934) waren de gemiddelde besommingen, bij over het geheel kleinere vangsten, min of meer ongunstiger dan verleden jaar. Ook voor de trawlvisscherij met motorvaartuigen bleven de gemiddelde financieele resultaten bij 1934 ten achter. De haringvisscherij, welke nog iets later (op 13 Mei) begon en op nog beperkter schaal dan in 1934 werd uitgeoefend, gaf gemiddeld belangrijk grootere vangsten dan verleden jaar. Intusschen waren alleen in de korte periode van Mei, in welke maand bovendien nog slechts betrekkelijk weinig schepen waren uitgevaren, de gemiddelde financieele uitkomsten beter dan toen; in Juni daarentegen, toen de haringprijzen sterk daalden, waren zij voor de stoomloggers thans ongunstiger en stonden zij voor de motorloggers op een vrijwel gelijk peil als in 1934.

Bij de in uitvoering of onderhoud zijnde Zuiderzeewerken waren, afgezien van de in den Wieringermeerpolder werkzame, eind Juni 1935 slechts 254 arbeiders betrokken tegen 504 een jaar geleden.

Voortbrenging en verbruik. Op het grootendeels lage peil hier en daar opleving waar te nemen, elders echter verdere achteruitgang. Overzicht van een aantal consumptie-cijfers. De in 1935 beteelde oppervlakte bouwland en de stand van de landbouwgewassen, fruit en warmoezierigewassen. Enkele cijfers uit de productiestatistieken van 1934. Uit het verslag van de legercommissie (economische en industriële voorbereiding der verdediging).

Het tweede kwartaal van 1935 geeft voor eenige belangrijke factoren te zien, dat een sinds eenigen tijd voortgezette daling òf gestuit werd òf in een stijging — zij het dan ook uiterst geringe — overging. Niettemin kan niet gezegd worden dat ditmaal de teekenen van vooruitgang sterk naar voren komen; verschillende andere belangrijke gegevens waren ongunstiger dan in het eerste kwartaal, terwijl een aantal cijfers zich in min of meer belangrijke mate beneden die in het overeenkomstig kwartaal van 1934 bewogen.

De sterke achteruitgang van het indexcijfer van het invoersaldo van grondstoffen voor de productiemiddelenindustrie, welke achteruitgang reeds sedert het midden van 1934 waar te nemen was, blijkt in het tweede kwartaal van 1935 vrijwel tot staan gekomen te zijn; het indexcijfer bevond zich echter nog 28 pCt. beneden dat van het tweede kwartaal van 1934. Het indexcijfer van den uitvoer van fabrikaten bleek de in het vorig kwartaal onderbroken stijgende beweging hervat te hebben. Dit spreekt te meer waar van het eerste op het tweede kwartaal een daling te verwachten zou zijn geweest. Ten opzichte van het tweede trimester in 1934 vertoonde dit indexcijfer eenige verbetering (19 pCt. hooger). Het indexcijfer van het invoersaldo van grondstoffen voor de verbruiksgoederenindustrie was, in tegenstelling met de gewone seizoenbeweging, nog eenige punten hooger dan in het eerste kwartaal van 1935.

De in het vorig kwartaal geconstateerde vooruitgang bij den scheepsbouw zette door, zelfs in een eenigszins sneller tempo (tonnage in aanbouw + 25 pCt.; op stapel gezet + 50 pCt.). De aflevering van gas voor openbare voorziening daalde tegenover het eerste kwartaal met 7 pCt.; deze daling is echter minder dan meestal in dit seizoen het geval is. De vanaf het midden van 1933 geconstateerde voortgezette daling — na uitschakeling van de normale seizoenbeweging — blijkt dus tot staan gekomen en in een geringe stijging overgegaan te zijn.

Verder dient vermeld dat de werkloosheid in het tweede kwartaal van 1935 voor enkele takken van bedrijf meer daalde, dan het seizoen zou doen verwachten. Dit was het geval voor de lederindustrie en de houtbewerkingsindustrie (daling resp. 7 en 11 punten). Overigens hield de vermindering van het aantal werkloosheidsdagen vrijwel gelijken tred met de in dit seizoen gebruikelijke vermeerdering van de bedrijvigheid (o.m. in de steen- en aardewerk-, kleeding-, metaal- en textielindustrie, de bouwbedrijven). Bij vergelijking met een jaar tevoren blijkt de werkloosheid nog algemeen te zijn toegenomen, voor verschillende takken van industrie in vrij sterke mate (steen- en aardewerk-, diamant- en bouwnijverheid resp. 13, 9 en 8 punten), voor andere weer in mindere mate (houtbewerking-, leder- en textielnijverheid 6 punten), terwijl ook verscheidene takken slechts geringe verschillen vertoonden (o.m. drukkers- en kleedingbedrijf en metaalnijverheid).

Het bedrag der gehouden aanbestedingen, dat het vorig kwartaal eenige verbetering vertoonde, blijkt dit kwartaal wel hooger te zijn, doch de stijging is kleiner dan men in dit seizoen mag verwachten. Het bedrag lag ten opzichte van het tweede kwartaal 1934 18 pCt. lager. De productie van steenkolen geeft in het tweede kwartaal een gering herstel te zien; het beeld van het laatste jaar wijst echter als geheel op achteruitgang. Ten aanzien van het verbruik van steenkolen kan hetzelfde opgemerkt worden. Het verbruik van elektrischen stroom is, zooals bekend, in sterke mate aan seizoenschommelingen onderhevig. Schakelt men deze uit, dan blijkt de stijging van het verbruik, welke tot omstreeks het midden van 1934 waar te nemen is, vanaf dit tijdstip in een nagenoeg stationaire toestand te zijn overgegaan.

Het verbruik van sigaren is, vergeleken met het voorgaande kwartaal, met 6 pCt. afgenomen; de daling, welke in het begin van 1934 inzette, houdt dus aan. Daarentegen onderging het verbruik van sigaretten weinig verandering; de tot voor een jaar vrijwel ononderbroken stijging schijnt voorbij.

Betreffende de ontwikkeling van het verbruik van enkele artikelen zijn de volgende cijfers te vermelden.

Binnenlandsch verbruik.

	kw. gem. 1931.	kw. gem. 1932.	kw. gem. 1933.	1e kw. 1934.	2e kw. 1934.	3e kw. 1934.	4e kw. 1934.	kw. gem. 1934.	1e kw. 1935.	2e kw. 1935.	Juli 1935.
Suiker × 1000 t	59	59	55	44	49 ⁶⁾	58 ⁶⁾	55	52	50	51	21
Boter 1) " " "	14 1/2	16	12	*	*	*	*	12	*	*	*
Boter 1) (onvolledig) 2). " " "	*	*	10,1	9,3	10,3	10,2	9,8	9,9	9,7	9,6	4,1
Margarine 3) " " "	16,4	14,1	14,4 2)	14,3 2)	14,3 2)	14,7 2)	14,4 2)	14,4 2)	13,5 2)	14,1	6,2
Kaas " " "	12,3	11,2	14,8	*	*	*	*	14,3	*	*	*
Tarwebloem en meel, ingeslagen i/d bakkerijen 4) × milj. kg	*	130	127	135	139	142	142	140	136	139	\$ 48,8
Sinaasappelen × milj. kg. bruto.	13,9	16,0	19,2	20,4	21,9	4,3	5,4	13,0	28,4	21,0	2,2
Citroenen " " "	1,6	1,7	1,9	1,8	1,8	1,6	1,5	1,7	1,9	1,8	0,5
Bananen " " "	7,9	9,7	7,5	6,1	8,0	8,6	8,0	7,7	8,0	13,5	3,9
Koffie (ongebraad) " " "	9,1	11,5	10,6	*	*	*	*	7,2	*	*	*
Thee " " netto.	2,9	3,3	2,3	1,8 5)	1,9 7)	3,3 7)	2,5	2,4	2,6	2,5	0,9
Bier × 1000 hl.	506	439	391	*	*	*	*	364	*	*	*
Sigaren × milj. stuks.	342	339	352	374 5)	348 5)	359	347	357	355	333	124
Sigaretten " " "	888	914	979	905 5)	1 064 5)	1 032	925	982	961	1000	404
Tabak (rook- en pruim-) × milj. kg.	3,1	3,2	3,2	3,2 5)	2,0 5)	2,6	2,3	2,6	2,5	2,9	0,8
Runderen (goedgekeurd voor binnenlandsch verbruik) × 1000 stuks.	84	104	130 9)	140 9)	97 9)	90 9)	148 9)	119 9)	139 9)	97 9)	*
Kalveren (idem) " " "	109	149	170	224	209	128	160	180	299	253	*
Varkens (idem) " " "	540	558	417	458	355	346	556	429	414	297	*

1) Zonder de boter, welke met margarine is vermengd. 2) Ontleend aan gegevens van de Crisis-Zuivelcentrale. 3) Incl. de bijgemengde boter. Inbegrepen is de onvermengde margarine voor behoeftigen e.d. en van Juli 1933 af de rituele en plantaarige onvermengde margarine (te voren ± 5000 kg per week). 4) Gegevens van de Meelcentrale. 5) Invloed van de accijnsverhoging op 1 Maart 1934. 6) Invloed van de accijnsverlaging op 1 Juli 1934. 7) Invloed van de verlaging van het invoerrecht op 1 Juli 1934. 8) Invloed van de invoering van de omzetsbelasting op 1 Januari 1934. 9) Incl. de voor de Regering ingeblikte runderen. Met behulp van de cijfers van productie en aflevering van het Regeeringsvleesch in blik, vindt men voor de aantallen runderen, waarvan het vleesch in consumptie gebracht is resp. ongeveer 122 000 in het 4e kwartaal van 1933, 119 000 als kwartaalgemiddelde voor 1933, en vervolgens 119 000, 96 000, 97 000, 103 000 en 104 000 als kwartaalgemiddelde voor 1934. Voor het eerste en tweede kwartaal van 1935 is deze correctie nog niet bekend. § Voorloopig cijfer.

Enkele mededeelingen betreffende den landbouw volgen hieronder.

De totale oppervlakte bouwland in 1935 1) is, blijkens de voorloopige gegevens, iets grooter dan een jaar tevoren en bedraagt 3 pCt. meer dan de gemiddeld in 1924/1933 beteelde oppervlakte. Zij is als volgt verdeeld:

Beteelde oppervlakte ha.	Gem. 1924—1933.	1934.	1935.
<i>Granen</i>	437 592	498 755	525 206
w.o. wintertarwe	62 321	129 909	128 059
zomertarwe	9 077	24 316	24 398
rogge	189 010	187 396	203 293
wintergerst	8 500	9 460	14 833
zomergerst	18 099	22 763	24 223
haver	149 814	130 646	129 355
boekweit	1 071	865	430
<i>Peulvruchten</i>	59 429	56 710	59 215
w.o. veldboonen	12 119	8 590	8 832
erwten	39 757	40 790	42 170
stamboonen	7 553	7 330	8 213
<i>Handelsgewassen</i>	34 827	24 564	23 049
w.o. karwijzaad	6 244	7 793	5 740
vlas	11 595	6 167	9 284
<i>Land- en tuinbouwzaden</i>	6 983	6 611	6 272
<i>Knol-, wortel- en bolgewassen</i>	296 357	249 482	243 490
w.o. consumptie-aardappelen	137 088	118 432	112 166
fabrieks-aardappelen	32 655	25 494	27 408
suikerbieten	57 449	42 126	40 753
mangelwortels en voederbieten	40 612	46 143	46 624
koolrapen en knollen	12 204	10 670	9 245
<i>Groenvoedgewassen</i>	56 097	57 654	59 557
w.o. klavers	32 105	27 589	24 518
kunstweiden	19 706	28 677	20 935
Totaal der gewassen	881 085	893 776	908 759

Slechts de oppervlakte der groep „granen” heeft uitbreiding ondergaan (tegenover 1934 en gemiddeld in 1924/1933 met resp. 5 en 20 pCt). De teelt van vlas, consumptie- en fabrieks-aardappelen en suikerbieten is met resp. 20, 18, 16 en 29 pCt. tegenover de gemiddelde teelt in 1924/1933 verminderd.

Omtrent de ontwikkeling der gewassen is het volgende te vermelden.

De stand der landbouwgewassen 2) was op 13 Juli 1935 in het algemeen vrij goed tot goed, doch aanzienlijk minder dan een jaar te voren. Tegenover den gemiddeld in de jaren 1925/1934 in Juli bereikten stand viel o.a. achteruitgang waar te nemen voor wintergerst (—7 punten), zomergerst (—4), stamboonen (—3), karwij (—12), consumptie-aardappelen (—4), fabrieks-aardappelen (—8); weinig of geen verschil voor tarwe, rogge, erwten, suikerbieten, klavers en vooruitgang voor vlas (+3), uien (+5) en weiland(+11).

Voor het fruit en de warme zierij gewassen 3) bleek de stand op 20 Juli

1) Nederl. Staatscourant van 21 en 22 Juni 1935, no. 119.

2) Nederl. Staatscourant van 19 en 20 Juli 1935, no. 139.

3) Nederl. Staatscourant van 24 Juli 1935, no. 142.

1935 in het algemeen eveneens vrij goed tot goed te zijn en gedeeltelijk ook uit te komen boven den gemiddelden stand der laatste tien Juli-maanden. Dit was o.a. het geval voor appels (+ 8), peren (+ 3), pruimen (+ 4), pootuien (+ 5), augurken (+ 12). In enkele gevallen was de ontwikkeling onbevredigend, o.a. voor de koolsoorten, waarvan de stand van 6 tot 11 punten lager was dan bovenaangeduid gemiddelde.

Betreffende de industriële productie in 1934 kunnen nog de volgende cijfers, ontleend aan de Statistiek van Voortbrenging en Verbruik, worden vermeld.

De papierindustrie heeft ondanks groote concurrentie op de binnen- en buitenlandsche markt, de omvang harer productie vergeleken bij 1933 wederom kunnen vergrooten. Voor de voornaamste papiersoorten bedroeg deze in de jaren 1931 t/m 1934 achtereenvolgens 192, 183, 189 en 193×1000 ton.

Niettemin werkte deze industrie over het algemeen belangrijk beneden hare capaciteit (inkrimping personeel; verkorte werktijd).

De meelfabrieken, hebben in 1934 niet onbelangrijk meer tarwe vermalen dan in 1933. Hierbij moet in aanmerking genomen worden, dat de cijfers voor 1933 gedrukt zijn, doordat in het vooruitzicht van de verhooging van het mengpercentage een gedeelte van het product, dat in gewone omstandigheden eerst voor aflevering in 1933 in aanmerking zou zijn gekomen, reeds in het laatst van 1932 werd afgeleverd. De vermalen hoeveelheid tarwe bedroeg in 1931 en volgende jaren resp. 667, 796, 754 en 793 ton.

De productie van de rubberindustrie kon zich in het algemeen in 1934 op het hogere niveau van 1933 handhaven. Het verbruik van ruwe rubber steeg van 2,4 miljoen kg in 1933 tot 2,5 miljoen kg in 1934; de productie van rijwiélbuitenbanden van 2,9 tot 3,1 miljoen stuks; die van rijwiélbinnenbanden daalde daarentegen van 2,1 tot 1,9 miljoen stuks. De waarde van de vervaardigde overige producten steeg van 2,7 tot 3,0 miljoen gulden.

De rijwiélproductie was in 1934 ongeveer even groot als in 1933 nl. ca. 415 000 stuks; de gemiddelde prijs gemaakt voor een rijwiél door de rijwiélfabrieken en rijwiélmontage-inrichtingen daalde evenwel in 1934 opnieuw en was lager dan in eenig jaar tevoren.

Aan het verschenen verslag van de staatscommissie (ingesteld bij Kon. besluit van 12 December 1910) betreffende de economische en industriële voorbereiding der verdediging is het volgende ontleend.

Teneinde de Nederlandsche weermacht bij mobilisatie en in oorlogstijd op de meest doeltreffende wijze te zien uitgerust met munitie en materieel, alsmede te voorzien van de overige behoeften als levensmiddelen, kleeding, uitrusting, verbandstoffen, bedrijfsstoffen, enz., en tevens ter behartiging van de materiele belangen van de burgerbevolking, acht genoemde commissie de instelling van een centraal orgaan tot regeling van een zoo goed mogelijke economische en industriële voorbereiding het meest afdoende. In een dergelijk centraal orgaan zouden, naast enkele ministers, ambtenaren en officieren, vooraanstaande leidende personen uit economische-, handels- en industriële kringen zitting behoreen te hebben, terwijl daaraan een studiecommissie en een permanent secretariaat toegevoegd zou moeten worden.

Het verdient volgens de commissie de voorkeur niet aanstonds een dergelijk orgaan in het leven te roepen, doch te beginnen met een instelling van bescheiden omvang, die rechtstreeks werkzaam zal moeten zijn onder den Minister van Defensie. Deze instelling dient dan medewerking te zoeken bij andere departementen en bij de industriële en handelswereld. Deze samenwerking zal, naar het oordeel der commissie, kunnen leiden tot de behoefte aan een permanent orgaan, samengesteld uit vertegenwoordigers van alle er bij betrokken departementen. Tot hare werkzaamheden zouden behoreen het ter hand nemen en bijhouden van een zorgvuldige registratie van de voor de oorlogsindustrie in den meest ruimen zin in aanmerking komende bedrijven, van het in deze bedrijven werkzaam zijnde geschoold personeel, voorts van de transportmiddelen, de op gezette tijden doorgaans in het land aanwezige gemiddelde of minimum voorraden o.m. van grond- en hulpstoffen, voedsel, enz. Bovendien acht de commissie het o.m. wenschelijk, dat zooveel mogelijk nagegaan wordt wat bij mobilisatie of oorlog, gedurende een zekere periode, voor weermacht en burgerbevolking noodig zal zijn.

Bedrijfsorganisatie en -concentratie. Bedrijfsraad voor het schildersbedrijf ingesteld. Saneering in het schildersbedrijf, het bouwbedrijf en den brandstoffenhandel. Ontwerpverordeningen voor een winkelvergunningstelsel te Amsterdam verworpen.

Bij Koninklijk Besluit van 6 Juli is een bedrijfsraad voor het schildersbedrijf ingesteld. Het aantal leden en plaatsvervangende leden zal 8 bedragen. De Nederlandsche Bond van Schilderspatroons heeft zich afzijdig gehouden en is in den Raad niet vertegenwoordigd.

Nadat de Friesche Schildersbond reeds met de saneering van het bedrijf een aanvang had gemaakt en vervolgens een Kring van het Noorden was gevormd, waartoe de provincies Groningen, Drenthe en Noordelijk Overijssel toetraden, zijn thans landelijke contracten geteekend voor den tijd van één jaar tusschen de verschillende schilderspatroonsbonden, fabrikanten en handelaren om tot saneering van het bedrijf te geraken. De handelaren zullen uitsluitend aan erkende patroons leveren en erkende patroons zullen hun materialen uitsluitend van erkende handelaren betrekken. Niet georganiseerde patroons kunnen een z.g. erkenningsbewijs verkrijgen, mits zij aan bepaalde eischen voldoen. Men zal overgaan tot het vormen van districten, waarbij ieder district op zichzelf een reglement vaststelt, waaraan elk aangesloten lid zich heeft te houden.

In aansluiting aan de overeenkomst tot ordening in het bouwbedrijf in Apeldoorn, welke in de vorige kroniek werd vermeld, moge thans een overeenkomst genoemd worden tusschen werkgevers in het bouwbedrijf en architecten in Groningen en Drenthe. De aannemers verplichten zich bij werken boven een bepaald bedrag architecten te gebruiken, terwijl architecten niet als aannemers mogen optreden. Als erkend worden beschouwd aannemers, die lid zijn van een vereeniging, welke aangesloten is bij een landelijke organisatie, evenals landelijk aangesloten leden in die plaatsen, waar geen afdeling gevestigd is en architecten, die lid zijn van den Groningsch-Drentschen Architectenbond, terwijl ook niet-aangeslotenen erkend kunnen worden. Ook in het Zuiden van het land is een streven naar saneering in het bouwbedrijf waar te nemen. De Nederlandsche R.-K. Bond van bouwpatroons sprak zich in principe uit voor meer rationeele werkverdeeling.

Einde Maart is de saneering van den brandstoffenhandel ter hand genomen door de z.g. Kolonconventie, waarin de Nederlandsche mijnen en de meeste Deutsche importeurs vertegenwoordigd zijn, in overleg en in samenwerking met de overige importeurs van huisbrandkolen. Beoogd wordt beperking van de vestigingsmogelijkheid, het tegengaan van nog verdere uitbreiding van de gelegenheidsdistributie der aankoopvereeningen en inkoopcombinaties benevens prijszetting. Nieuwe detailhandelaren en coöperatieve bedrijven zullen slechts geaccepteerd worden, indien na ingesteld onderzoek blijkt, dat werkelijk ter plaatse behoefte bestaat aan nieuwe zaken. Op initiatief van de door de Kolonconventie en samenwerkende importeurs gevormde Huisbrand-commissie is een aantal regionale prijzencommissie in het aanzijn geroepen, welke o.a. belast zijn met het opstellen en handhaven der verkoopsvoorwaarden en detailprijzen, welke laatste ter beoordeeling aan de Huisbrand-commissie worden voorgedragen.

De gemeenteraad in Amsterdam heeft met groote meerderheid de ontwerpverordeningen op een winkelvergunningstelsel verworpen. 1) De sociaaldemocraten stonden tegen omdat hun amendement om de coöperatieve vereeningen onder bepaalde omstandigheden buiten de verordeningen te laten vallen, was afgewezen.

In het begin van het kwartaal is het kartel van Nederlandsche schelpkalkfabrikanten uiteengegaan.

Landbouwvraagstuk. Indiening ontwerp-landbouwhypotheekwet en wetsontwerp tot nieuwe regeling van de pacht. Aanstelling bedrijfsconsulenten. Uitvoer van groenten. Bloembollensaneeringsplan 1935/36. Regeeringsbevoegdheden op zuivelgebied uitgebreid. Rapport Commissie land- en tuinbouwonderzoek Noordholland. Toepassing Crisispachtwet 1932. In 1934 eenigszins stijgende huur- en kooprijzen in Friesland. Samenwerking landbouworganisaties en middenstandsbonden. Instelling „De Wieringermeer”; groote vraag naar de nieuwe landerijen.

In het afgelopen kwartaal maakte de Regeering enkele voor den landbouw zeer belangrijke wetsontwerpen aanhangig. Zoo werd op 29 Mei inge-

1) Zie Maandschrift, afl. 2, p. 269.

diend een ontwerp-Landbouwhypotheekwet, dat bij de installatie van de Hypotheekcommissie¹⁾ was toegezegd. Het omvat niet slechts bijzondere maatregelen ten aanzien van loopende landbouwhypotheeken, doch ook van loopende pachtovereenkomsten. Het ontwerp beoogt den individueelen schuldenaar, die door de tijdsomstandigheden niet in staat is aan zijn rente- en aflossingsverplichtingen uit hoofde van geldleeningen te voldoen, in de gelegenheid te stellen zich tot den rechter te wenden om verlaging van die geldelijke verplichtingen te bekomen. Ook wil het ontwerp aan pachters de bevoegdheid geven zich te beroepen op de Crisispachtwet 1932, voorzover zij niet in staat zijn de verplichtingen na te komen, voortvloeiende uit pachtcontracten, gesloten tusschen 1 Januari 1932 en 1 Juni 1935, zulks in afwachting van de totstandkoming van een wet tot nieuwe regeling van de pacht, waartoe de Regeering onlangs een voorstel indiende. De Crisispachtwet 1932 spreekt slechts van pachtovereenkomsten, aangegaan vóór 1 Januari 1932. Zij houdt voorts de bepaling in, dat vóór 1 Januari 1936 aan de Staten-Generaal een voorstel van wet zal worden gedaan, waarbij de intrekking dezer wet wordt geregeld. De verzoeken van schuldenaars om verlaging van de geldelijke verplichtingen worden behandeld door de kamers van het kantongerecht, genoemd in de Crisispachtwet 1932, welke kamers van den dag der inwerkingtreding der wet af den naam „kamer voor crisishypothecaire zaken” zullen dragen. Zoowel in crisishypothecaire als in crisispachtzaken wordt volgens het ontwerp den belanghebbenden gelegenheid gegeven bij de gerechtshoven in hooger beroep te gaan tegen de beslissingen van de kamers.

Uit het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer over het ontwerp blijkt, dat verscheidene leden vreesden, dat de voorgestelde regeling gevaar voor het landbouwcrediet zou meebrengen. Ook werd van verschillende zijden de meening geuit, dat in de nieuwe regeling niet gemist zou kunnen worden een speciale hypotheekbank met Staatshulp gesticht, die erdielen zou moeten verstrekken en overnemen, vooral in het belang van de boerenleenbanken. Anderen achtten de risico's, welke de Staat daardoor op zich zou nemen, te groot. Verscheidene leden uitten bezwaren tegen voortdurende van de Crisispachtwet, daar de belanghebbenden voldoende tegen te duur pachten gewaarschuwd worden. Soortgelijke bezwaren werden buiten de Kamer geuit, o.m. door de Nederlandsche Vereeniging ter bevordering van het Levensverzekeringswesen en door de vereeniging „Het Grondbezit”.

Naast het ontwerp landbouwhypotheekwet is voor den landbouw eveneens van belang het in Juli ingediende wetsontwerp, houdende bijzondere maatregelen ter verlaging van sommige vaste lasten en van huren. Volgens dit ontwerp zal de rente van hypotheecaire leeningen in het algemeen niet hooger mogen zijn dan 4¾ pCt. Het ontwerp, dat een tijdelijke regeling beoogt, laat de hoofdsom ongemoeid, wel kan bij den betrokken kantonrechter een verzoek om vermindering van de overeengekomen periodieke aflossing worden ingediend.

Op 23 Mei is voorts een wetsontwerp ingediend tot nieuwe regeling van de pacht, aangezien men in het algemeen niet van oordeel was, dat door de verwerping door de Eerste Kamer van de wetsontwerpen van 29 Juni 1929 tot nieuwe regeling van de pacht en regeling van de pachtcommissies²⁾ een blijvend bevredigende toestand werd geschapen. Het nieuwe ontwerp is een samensmelting van de beide oude ontwerpen, welke in verband met geopperde bezwaren wijziging hebben ondergaan, in hoofdzaak wat betreft het continuatierecht; de vergoeding voor door den pachter aangebrachte verbeteringen; het tegengaan van buitensporige pachtovereenkomsten; de berechting van pachtzaken, in verband met de pachtcommissies; den vorm van het ontwerp.

Wat het continuatierecht betreft, wordt een regeling voorgesteld, waarbij de pachtovereenkomst behoudens enkele uitzonderingen voor onbepaalde tijd geldt. Zij kan te allen tijde door een der partijen worden opgezegd met een opzeggingstermijn van 1½ jaar. Heeft de verpachter opgezegd, dan kan de pachter een uitspraak van den rechter uitlokken. Deze zal de opzegging slechts dan ongedaan maken, wanneer de beëindiging der overeenkomst in strijd zou zijn met de billijkheid. Zou de verpachter door het voortduren der overeenkomst zeer ernstig in zijn belangen worden geschaad, dan wordt de opzegging gehandhaafd; zou hij er niet of niet ernstig door worden

1) Zie Maandschrift aflevering 3, 1935.

2) Zie voor de wetsontwerpen van 1929 Maandschrift aflevering 7, 1029, blz. 1040.

geschaad, dan wordt de opzegging nietig verklaard. Zou de verpachter door het voortduren der overeenkomst ernstig geschaad worden, dan zal de opzegging al of niet nietig worden verklaard, al naar het feit, of de pachter door de beëindiging van de overeenkomst meer of minder ernstig in zijn belangen zou worden geschaad. Pachter zoowel als verpachter kunnen bij den rechter tusschentijds wijziging van de pachtvoorwaarden, met name verlaging of verhooging van den pachtprijs, vorderen. Aangezien het stelsel van pacht voor onbepaalden tijd iets nieuws is, werd uit voorzichtigheid in het ontwerp de restrictie opgenomen, dat, telkens wanneer de pachtovereenkomst 10 jaar heeft geduurd, de verpachter gedurende een jaar kan opzeggen zonder dat de pachter daartegen in rechte kan opkomen. Een pachtovereenkomst voor bepaalden tijd kan voor een duur van ten hoogste een jaar worden aangegaan, en slechts bij wijze van proef, en indien uit den aard van het gepachte, dan wel uit de bijzondere omstandigheden van het geval een korte duur van de overeenkomst redelijkerwijze voortvloeit. Ingeval de pacht langer dan een jaar geduurd heeft, is de verpachter bij het einde der pachtovereenkomst gehouden den pachter een naar billijkheid te bepalen vergoeding te geven voor de verbeteringen, welke door dezen in de laatst verlopen 10 jaren zijn aangebracht. Ter voorkoming van buitensporige pachtovereenkomsten belast het ontwerp den in pachtzaken bevoegden rechter met de taak alle nieuwgesloten pachtovereenkomsten te toetsen aan het criterium der al- of niet-buitensporigheid. Indien de rechter de overeenkomst buitensporig acht, en partijen niet in de noodig geoordeelde wijzigingen toestemmen, worden deze wijzigingen door den rechter aangebracht, of verklaart hij de overeenkomst nietig. De rechter zal den overeengekomen pachtprijs ook moeten toetsen aan het criterium, of de pachtprijs niet zoodanig is vastgesteld, dat hij den pachter ook bij bijzondere bekwaamheid en ijver niet de mogelijkheid van een redelijk bestaan uit de opbrengst van het gepachte goed zou laten. Voor de berechting van pachtzaken blijft het kantongerecht de bevoegde instantie, maar de behandeling heeft plaats door de pachtkamer van het kantongerecht. Hooger beroep van de vonnissen van de pachtkamer kent het ontwerp niet. Het ontwerp heeft den vorm van een afzonderlijke wet, wyl deze gemakkelijker gewijzigd kan worden, indien daaraan eertlang behoefte mocht komen te bestaan.

Van verschillende zijden werden tegen het ontwerp bezwaren ingebracht. Men vestigde er de aandacht op, dat niet slechts — gelijk bij de toepassing der Crisispachtwet — de uitvoering van een bestaande overeenkomst, doch de overeenkomst zelf aan het oordeel van den rechter werd onderworpen. De contractvrijheid werd naar men meende te zeer aan banden gelegd; te eenzijdig zou het belang van den pachter behartigd worden.

Onlangs is bij de Directie van den Landbouw uitbreiding gegeven aan den dienst der consulenten. Naast de landbouw-, tuinbouw- en vee- en teeltconsulenten treden thans zoogenaamde bedrijfsconsulenten op, wier taak het, in tegenstelling met die der overige consulenten, is meer aan het bedrijf als geheel hun aandacht te schenken. De nieuwe ambtenaren zullen op grond van een onderzoek naar de uitkomsten van tal van bedrijven mogelijke verbetering in de bedrijfsleiding voorstellen, en in het algemeen voorlichting op economisch terrein geven. Particuliere landbouwers kunnen zich tot dezen officiëelen economischen voorlichtingsdienst wenden tot het bekomen van een advies, of een bezoek van den betrokken bedrijfsconsulent aan hun onderneming. ¹⁾

Ten aanzien van regelingen, getroffen ten bate van enkele belangrijke producten, wordt het volgende vermeld.

Voor onzen uitvoer van versche groenten naar Duitschland — behoudens sla, spinazie en sluitkool, waarvoor een afzonderlijke regeling geldt, kwamen in overleg tusschen de Nederlandsche en Deutsche Regeeringscommissies voor 1935 betalingscontingenten tot stand tot een bedrag van slechts 40 pCt. van het voor 1934 voor deze producten geldende. Einde Mei, begin Juni waren voor verschillende artikelen de betalingscontingenten reeds uitgeput, en moest de uitvoer worden stopgezet. ²⁾ Door den georganiseerden tuinbouw werd bij de Regeering aangedrongen op bevordering van den invoer

¹⁾ Hollandsch Landbouwblad, No. 25, 21 Juni 1935.

²⁾ De Tuinderij, No. 22, 31 Mei 1935.

van Duitsche goederen, teneinde den clearingtoestand te verbeteren. ¹⁾ Ook werd verzocht om door verhooging van de monopolierechten bij invoer van Belgische asperges, doperwt en andere tuinbouwproducten den overvloedigen invoer tegen dumpingprijzen, waartoe de devaluatie van de Belga in staat stelt, tegen te gaan. ²⁾ Wat den uitvoer van groenten en aardappelen naar Deutschland betreft, gelukte het aan onze Regeering voor de exporteurs eenige verlichting te verkrijgen.

In verband met de ongunstige tuinbouwuitkomsten besloot de Regeering een voorschot te verleen op de steunuitkeeringen over 1935.

Nadat tegen het sanceringsplan 1934 voor het bloembollenbedrijf verschillende bezwaren waren ingebracht, stelde de Regeering in overleg met de kweekers en exporteurs van bloembollen, die zitting hebben in het bestuur van de Nederlandsche Sierteeltcentrale, voor Augustus 1935—Augustus 1936 een nieuw plan vast. Hierbij is een belangrijk deel van de uitvoering toegedacht aan een organisatie van belanghebbenden, die o.m. zorg zal dragen voor de stichting van een surplusfonds, waaruit ev. onverkoopbare bloembollen zullen worden betaald. De gelden voor dit fonds worden bijeengebracht door de exporteurs, die daartoe een bepaald percentage der exportprijzen storten. Evenals voorheen gelden minimum-prijzen, varierende naar soort en naar land van bestemming. De teeltbeperking wordt in verband met de vermoedelijk verminderende afzetmogelijkheid strenger doorgevoerd dan het vorige jaar. ³⁾

Teneinde productie en afzet van de zuivelproducten en de daarmee concurrerende artikelen beter te kunnen regelen, werd bij een nieuw Crisis-Zuivelbesluit ⁴⁾ de mogelijkheid tot snel ingrijpen geopend. De Regeering verkreeg de bevoegdheid de Nederlandsche Zuivel Centrale aan te wijzen als monopoliehouder voor den invoer van vetten, oliën en margarine, en voor den uitvoer van boter en melkproducten. Zij kan de vervaardiging van kaas met een laag vetgehalte verbieden en de groep van producenten van melkproducten beperken; van de handelaren in melk eischen, dat zij administratie houden van de afgeleverde hoeveelheden, enz. De crisiswetgeving op zuivelgebied is hierbij overgeschakeld van de Crisis-Zuivelwet naar de Landbouwerisiswet.

Een commissie van onderzoek naar het land- en tuinbouwbedrijf, ingesteld door de Staten van Noordholland, adviseert in een uitvoerig rapport den Staten de Regeering te wijzen op de urgentie van wettelijke maatregelen tot verlichting der hypotheeklasten; van een goede regeling van het pachtwezen en van Regeeringsmaatregelen om te voorkomen dat de loonen der land- en tuinarbeiders ongunstiger worden dan noodig is. Ook zou er de aandacht op gevestigd moeten worden, dat de statistiek van den landbouw, en vooral die van den tuinbouw, aanvulling en verbetering eischt. Verder zouden door de Regeering maatregelen getroffen moeten worden tot verlagening van de bruto-winstmarge o.a. door beperking van het aantal handelaren in groenten, fruit en aardappelen, en zou moeten worden vermeden, dat bij het veilen de voor het binnenland bestemde producten zouden dalen beneden vooraf bepaalde, de productiekosten dekkende prijzen. De Commissie was van oordeel, dat de Provincie zelf door financieelen steun een meer algemeene toepassing der melkecontrole en bestrijding van besmettelijke ziekten onder het rundvee zou moeten bevorderen. Tevens zou zij moeten medewerken aan een meer rationeele voeding van het vee, vooral in de consumptiemelkgebieden.

Wat de toepassing der Crisispachtwet betreft, waren in de maanden Juni 1934 t/m Maart 1935 1681 zaken aanhangig, tegen 4345 in de overeenkomstige voorafgaande periode. Beëindigd werden 1599 gevallen, waarvan 12,5 pCt. door intrekking, niet-ontvankelijk- of onbevoegdverklaring; 3,9 pCt. door toetstandkoming eener minnelijke regeling en 83,6 pCt. door beslissing van de kamers voor crisispachtzaken. Van laatstbedoelde beslissingen leidde opnieuw het grootste percentage, 62,8, tot reductie van 26 t/m 50 pCt.

Over huurprijzen in Friesland meldt het Verslag van de Friesche Mij. van Landbouw over 1934, dat deze als regel in vergelijking met 1933 omhoog gingen, of op het peil van het voorafgaande jaar bleven. Slechts van enkele

1) Nederlandsch Landbouwweekblad, No. 29, 10 Mei 1935.

2) Hollandsch Landbouwblad, No. 25, 21 Juni 1935.

3) Staatsbladen Nos. 439, 440 en 441; De R.-K. Boeren- en Tuindersstand, No. 43, 25 Juli 1935.

4) Staatsbladen Nos. 318 en 319, 29 Mei 1935.

dalingen werd melding gemaakt. Ook de kooprijzen stegen in het algemeen in 1934, in sommige streken zelfs met 15 pCt. en meer.

Afgevaardigden van de centrale landbouworganisaties en de centrale middenstandsbonden besloten tot de stichting van een comité van onderzoek naar vraagstukken, welke de belangen van beide groepen organisaties raken, teneinde te voorkomen, dat men elkaar zou tegenwerken. Gedacht is aan het belang, dat ook de middenstand heeft bij een door Regeeringsmaatregelen koopkrachtig gehouden boerenbevolking, aan de nadeelen voor den middenstand voortvloeiende uit te sterk doorgevoerden coöperatieven inkoop, enz.

In een wetsontwerp van 28 Juni wordt voorgesteld de instelling van een openbaar lichaam met verordenende bevoegdheid „De Wieringermeer”, dat tot taak zal hebben zorg te dragen voor de verdere inpolderingswerken van de Wieringermeer, met name het geschikt maken der gronden voor landbouwgebruik, bewoning enz.; de Staatseigendommen als eigenaar te beheeren; voorzieningen te treffen op het gebied der waterschapsbelangen, voorzover die niet aan andere instanties zijn opgedragen; de noodige gemeentelijke voorzieningen te treffen. Bij wijze van voorloopige regeling zal „De Wieringermeer” ook zijn bevoegdheden kunnen uitoefenen ten aanzien van de inpoldering van bij algemeenen maatregel van bestuur aan te wijzen deelen van het IJsselmeer, welke niet tot zijn gebied behooren. De nieuwe instantie zal dus voorbereidende werkzaamheden verrichten voor de latere stichting van een gemeente, een waterschap, een instituut voor beheer van de Staatseigendommen in het nieuwe gebied. In verband met de groote belangen en de groote financieele offers van de schatkist aan de Zuiderzeewerken verbonden, zal de begroting van „De Wieringermeer” bij de wet worden vastgesteld, zoodat de volksvertegenwoordiging in de gelegenheid is in onderdeelen controle uit te oefenen. Doel van het ontwerp is, eenheid te brengen in den inpolderings- en overigen arbeid, welke op de voorgestelde wijze van uit een centraal punt administratief kan worden overzien.

De Regeering wees bij de behandeling van de begroting van het Zuiderzeefonds op de groote vraag naar land, welke bij de uitgifte van landerijen in den Wieringermeerpolder aan den dag trad: in 1934 meldden zich voor 40 bedrijven 190 gegadigden, en ook voor de 40 bedrijven, welke in November van dit jaar zullen worden uitgegeven, zijn reeds vele aanvragen binnengekomen. Wordt met de uitgifte der gronden in hetzelfde tempo als in 1935 voortgegaan, n.l. 2500 à 3000 ha per jaar, dan zal te zijner tijd een te langdurige onderbreking intreden, wanneer niet tijdig cultuurrijpe gronden in den Noord-Oostelijken polder beschikbaar komen.

Bij de ontzilting van het IJsselmeer moet naast de voorziening der aangrenzende landstreken met water van zoodanig chloorgehalte, dat het voor landbouw en veeteelt als zoet kan worden beschouwd, ook de mogelijkheid in het oog worden gehouden, dat het water zou kunnen dienen voor drinkwatervoorziening voor het Westen van het land, waartoe een veel lager chloorgehalte vereischt zou zijn. Voor een onderzoek in deze richting is een speciale commissie ingesteld.

Als no. 3 van de Verslagen en Mededeelingen van de Directie van den Landbouw, 1935, is verschenen een verslag van de laatstgehouden telling inzake het grondgebruik met daarbij aansluitend een beschrijving van de landbouwgebieden.

HANDEL EN VERKEER.

Handelsverkeer tegenover het voorgaande kwartaal niet verder verminderd, echter ten opzichte van het vorige jaar op lager peil. Invoersaldo gestegen en dekkingspercentage gedaald ten opzichte van het vorige kwartaal. Sterke vermindering van handelsverkeer met Duitschland. Vele contingentceeringen voortgezot, die van papier verscherpt. Regeling van den aanvoer van haring. Betalingscontingenten voor uitvoer naar Duitschland vastgesteld. Beschouwing over de handelspolitiek. Handelsverdrag met Frankrijk op basis van meestbegunstiging. Regeling van den uitvoer naar Italië. Invloed van onrust op de wisselmarkt op de goederenmarkten. Onderzoek naar de resultaten der evenredige vrachtverdeeling. Overeenkomst tusschen Nederlandse en Duitse schippers. Ongunstige ontwikkeling van bedrijvigheid in de havens. Wetsontwerpen tot verlaging der loodsgelden en tot steun aan de zeevaart. Vermindering goederenverkeer op de spoorwegen.

	Invoer.	Uitvoer.	Saldo- invoer.	Invoer.	Uitvoer.	Saldo- invoer.	Percentage v/d waarde v/d invoer, gedeekt door uitvoer.
	Bruto-gewicht × 1000 kg.			Waarde × f 1000.			
2e kw. 1934	5 651 831	3 368 996	2 282 835	261 070	170 856	90 214	65,44
1e kw. 1935	4 659 306	2 948 108	1 711 198	225 848	159 651	66 197	70,68
2e kw. 1935	5 068 067	3 022 770	2 045 297	229 582	159 143	70 439	69,31

Blijkens bovenstaande cijfers is het handelsverkeer van Nederland tegenover het vorige kwartaal niet verder verminderd. Terwijl de uitvoer naar gewicht en naar waarde nagenoeg op het peil van het eerste kwartaal bleef, vertoonde de invoer tegenover deze periode een stijging van ruim 408 000 ton naar het gewicht en f 3,7 miljoen naar de waarde. Door deze ontwikkeling is het invoersaldo van f 66 miljoen tot f 70 miljoen gestegen, en het percentage van den invoer gedeekt door den uitvoer van 71 tot 69 gedaald.

Tegenover het tweede kwartaal van het vorige jaar is zoowel de invoer als de uitvoer op een lager peil gekomen. De vermindering bedroeg bij den invoer f 31 miljoen en bij den uitvoer f 12 miljoen, waardoor het invoersaldo met ruim f 19 miljoen gedaald is.

	Fabrikaten.						
	Voedings- middelen en dranken.			Totaal.	Voedings- middelen en dranken.		
	Bruto-gewicht × 1000 kg.				Waarde × f 1000.		
Invoer.							
2e kwartaal 1934	119 401	883 484	1 002 885	8 277	121 863	130 140	
1e kwartaal 1935	90 665	966 910	1 057 575	5 781	101 165	106 894	
2e kwartaal 1935	101 042	929 389	1 030 431	6 420	105 854	112 274	
Uitvoer.							
2e kwartaal 1934	177 941	556 897	734 778	31 213	63 088	94 301	
1e kwartaal 1935	156 933	635 050	791 983	24 389	68 911	93 300	
2e kwartaal 1935	170 351	570 367	740 718	25 983	69 658	95 641	

Bij vergelijking van het overzichtskwartaal met de overeenkomstige periode van 1934 blijkt de invoer van voedingsmiddelen en dranken naar gewicht en naar waarde te zijn afgenomen. De invoer van fabrikaten, voor zoover geen levensmiddelen zijnde, blijkt echter naar gewicht te zijn toegenomen en naar waarde te zijn afgenomen. De totale invoerwaarde van fabrikaten vertoont een daling van f 18 miljoen tegenover het tweede kwartaal van 1934, maar is ten opzichte van het vorige kwartaal met f 5 miljoen toegenomen.

Bij den uitvoer valt zoowel naar het gewicht als naar de waarde tegenover het tweede kwartaal van 1934 een daling van de cijfers der levensmiddelen en een stijging van die der overige fabrikaten te constateeren. De totale uitvoerwaarde van fabrikaten vertoonde een geringe stijging zoowel ten opzichte van het genoemde kwartaal als van het eerste kwartaal van het loopende jaar.

Onderstaande cijfers geven over den uitvoer van enkele belangrijke artikelen een iets meer gedetailleerd beeld.

	Uitvoer van enkele voorname producten der Nederl. industrie (in mill. gld.).				
	Katoenen manufacturen.	Kunstzijden garens.	Radio- artikelen.	Metaaldraad gloeilampen.	Margarine.
2e kwartaal 1934	2,8	4,3	6,6	1,5	0,5
1e kwartaal 1935	3,8	3,6	9,3	1,4	0,4
2e kwartaal 1935	3,6	3,4	8,4	1,3	0,3

De uitvoer van katoenen manufacturen, welke in het vorige kwartaal aanzienlijk was gedaald, vertoont wederom een vermindering, maar bedraagt nog steeds meer dan in het tweede kwartaal van 1934. De uitvoercijfers van kunstzijden garens, gloeilampen en margarine zijn iets lager zoowel ten opzichte van die van het vorige kwartaal als tegenover die van een jaar tevoren. De uitvoer van radioartikelen bedraagt nog belangrijk meer dan in het tweede kwartaal van het vorige jaar.

Hieronder treft men de in- en uitvoercijfers voor de ten opzichte van den Nederlandsche handel voornaamste zes landen aan.

	in mill. gld.	Duitsch- land.	België- Luxemb.	Groot- Britannië.	Frankrijk.	V. S. v. Amerika.	Ned.- Indië.
Invoer.							
2e kwartaal 1934		76	29	25	10	18	15
1e kwartaal 1935		56	24	21	11	16	11
2e kwartaal 1935		59	25	22	10	17	14
Uitvoer.							
2e kwartaal 1934		46	19	35	13	4	7
1e kwartaal 1935		33	18	30	13	7	7
2e kwartaal 1935		31	17	34	11	9	8
Saldo. 1)							
2e kwartaal 1934		— 30	— 10	+ 10	+ 3	— 14	— 8
1e kwartaal 1935		— 23	— 6	+ 9	+ 2	— 9	— 4
2e kwartaal 1935		— 28	— 8	+ 12	+ 1	— 8	— 6

1) + uitvoersaldo. — invoersaldo.

Zooals blijkt uit bovenstaand overzicht is de waarde van den invoer uit elk der genoemde landen, behalve uit Frankrijk, vergeleken met het vorige kwartaal toegenomen. Daartegenover is de uitvoer naar Duitschland, België en Frankrijk afgenomen, terwijl die naar de overige drie landen is vermeerderd. Het invoersaldo uit Duitschland is met f 5 miljoen toegenomen tot f 28 miljoen en komt hiermede bijna gelijk met dat van het tweede kwartaal van 1934. Daarentegen nam het actieve saldo van de handelsbalans met Engeland toe van f 9 miljoen tot f 12 miljoen, hetgeen uitsluitend te danken was aan de reeds vermelde uitvoerstijging.

Bij vergelijking met de cijfers van de overeenkomstige periode van het vorige jaar blijkt, dat het totale handelsverkeer met Ned. Indië gelijk is gebleven en met elk der overige landen is verminderd, behalve met de Vereenigde Staten door een vermeerdering van den export naar dit land. De vermindering was het sterkst bij Duitschland; het handelsverkeer met dit land vertoont tengevolge van gedaalden in- en export een teruggang met f 32 miljoen.

De contingentieering van den invoer van een groot aantal artikelen werd bij afloop van de contingentieeringsperiode voortgezet, terwijl een aantal nieuwe contingentieeringen werden ingesteld. De contingentieering van papier werd vanaf 1 Mei eenigszins verscherpt aangezien de bestaande beperking aan de betreffende fabrieken niet voldoende steun gegeven heeft. Bij een aantal producten deden zich als gevolg van de ingestelde contingentieering moeilijkheden voor. Zoo werd in de Tweede Kamer gewezen op het prijsverhoogend effect van de contingentieering van cement. Er zou een belangrijk verschil bestaan tusschen den door importeurs in het buitenland betaalden prijs en den prijs van in Nederland verkochten cement. De Minister verklaarde hiertegen maatregelen te zullen nemen.

Aangezien de regeling van 1934 ten aanzien van den aanvoer van haring niet ingrijpend genoeg geweest was, werd in April van dit jaar een verdere beperking opgelegd. Volgens deze regeling moet een schip, dat ter haringvangst uitvaart, minstens 48 uur wachten tusschen twee reizen, terwijl voor iederen reeder een bepaalde hoeveelheid toegelaten haring zal worden vastgesteld. Ook voor ansjovis werden nieuwe bepalingen ingevoerd, speciaal wat betreft de verpakking en het zouten, het laatste om het zouten van te groote hoeveelheden te voorkomen.

In Juni werden betalingscontingenten vastgesteld voor den uitvoer naar Duitschland in het derde kwartaal. Hoewel over het algemeen de contingenten gelijk bleven aan die van het tweede kwartaal, moest rekening gehouden worden met een aantal artikelen, waarvan de uitvoer zich vooral in het derde kwartaal concentreert; hierdoor was het noodzakelijk de betalingscontingenten voor andere artikelen eenigszins te verlagen. De uitvoer van tuinbouwproducten heeft door de beperking van den uitvoer naar Duitschland zeer te lijden; de betalingscontingenten voor een aantal dezer producten waren voor het tweede kwartaal reeds spoedig uitgeput, waardoor de uitvoer naar dit land, o.a. van sla, tijdelijk moest worden stopgezet.

Op het gebied der handelspolitiek wordt in toenemende mate de invloed ondervonden van het streven, slechts uit die landen goederen te betrekken, welke voldoende eigen producten afnemen. In de Memorie van Antwoord op het Verslag der Tweede Kamer inzake het Bezuinigingsontwerp werd door de Regeering verklaard, dat op het gebied der handelspolitiek al het mogelijke gedaan is. Als men echter tracht den invoer tegen te gaan van wat ook in het eigen land wordt geproduceerd, wordt daartegenover onmiddellijk een offer van onzen uitvoer geëischt. Wat betreft het resultaat der invoerbeperking werd geconstateerd, dat de invoerwaarde van industrieele gecontingenteerde artikelen in 1934 ± f 151 miljoen bedroeg tegen f 279 miljoen in het jaar voorafgaande aan dat waarin de contingentieering werd ingesteld.

In verband met de ongunstige situatie der clearing met Turkije, veroorzaakt door een aanzienlijk uitvoersaldo, werd in Mei getracht hierin verbetering te brengen. In afwachting van de resultaten der te houden besprekingen werd door het Nederlandsch Clearing Instituut aan exporteurs in overweging gegeven, bij den export naar Turkije groote voorzichtigheid te betrachten en zicht bij het Crisis-Uitvoer-Bureau te voorzien van een controle-uitvoercertificaat.

Op 28 Mei werd te Parijs een handels- en scheepvaartverdrag met Frankrijk gesloten, hetwelk ten opzichte van de invoerrechten gebaseerd is op de meest-

begunstiging. Volgens het verdrag wordt vrijdom van in- en uitvoerrechten verleend voor zekere artikelen, bestemd voor wederuitvoer of wederinvoer. De wederzijdsche producten zullen tegen oneerlijke concurrentie beschermd worden. Wat de scheepvaart betreft blijven in het algemeen van toepassing de Conventie en het Statuut van Genève van December 1923 over het internationale zeehavenregime, terwijl o. m. geregeld werd het emigrantentransport en de vaststelling van de nationaliteit van schepen. De Fransche Regeering verplichtte zich tot opheffing van de verhoogde „taxe à l'importation”, welke hierdoor voor Nederland voortaan uniform op 2 pCt. ad verloren kwam te staan. Daartegenover werd van Nederlandsche zijde de verplichting aanvaard tot verlaging van den accijns op Fransche wijnen. In verband hiernede werd hier te lande een wetsontwerp ingediend, inhoudende een vermindering van het aantal opeenten op den betreffende accijns van 80 op 20, waardoor deze laatste van f 36 op f 24 per hl. zal komen te staan.

Nadat met Italië een voorloopige overeenkomst was getroffen tot verhoogden export van een aantal Nederlandsche producten als vleesch, runderen en radiolampen, kwam begin Augustus, tegelijk met een clearingverdrag, een handelsovereenkomst met genoemd land tot stand, welke met terugwerkende kracht tot 1 Juli in werking trad en in de eerste plaats rekening houdt met de betalingsmogelijkheden van dit land. Voor artikelen uit Nederland en de Nederlandsche koloniën zal de invoer in Italië tot 30 Juni 1936 gelijk aan 100 pCt. van dien gedurende 1934 zijn; met het oog op de betalingsmogelijkheden werd voor een aantal producten, o. a. vleesch en visch, een lager contingent vastgesteld, waartegenover voor fokvee, bier en koffie een belangrijker hooger contingent werd verkregen. Voor den invoer van Italiaansche goederen in Nederland en Nederlandsch-Indië werden eveneens contingenten vastgesteld.

De binnenlandsche goederenmarkten ondervonden in den aanvang van het kwartaal den invloed van de onrust op de wisselmarkt en den daarmee gepaard gaanden aankoop van goederen. Vele markten, speciaal die van koloniale waren, vertoonden een toenemenden omzet en stijgende prijzen. In Juni viel echter allerwege een duidelijke daling te constateeren.

In een Regeeringspublicatie, waarin de resultaten van de evenredige vrachtverdeling werden besproken, werd er op gewezen dat gestreefd wordt naar een redelijke belooning voor de schippers en dat het evenredig verdeelen der lading de sterke concurrentie heeft opgeheven. Aangezien echter de genoemde belooning in de praktijk neerkomt op verhooging der vrachttarieven, bestaat het gevaar van verschuiving van het vervoer naar den vrachtauto. Wat de financieele resultaten betreft, bleek uit een voorloopig onderzoek, dat in 19 van de 23 gevallen het beeld van ontvangsten en uitgaven in verhouding tot de reis- en wachtdagen tezamen een niet onbelangrijk verliessaldo. Vooral voor de kleinere schepen zijn de resultaten slecht en bestaat er een zeer ongunstige verhouding tusschen het aantal reis- en wachtdagen.

Begin Juni werd te Duisburg—Ruhrort tusschen vertegenwoordigers der Nederlandsche Rijnvaart Centrale en het Deutsche Schifferbetriebsverband een overeenkomst geteekend, waarbij samenwerking werd verkregen op het gebied der vrachtverdeling. Hiermede kwam Duitschland tegemoet aan het bezwaar dat van Nederlandsche zijde bestond ten aanzien van het bevrachten van Duitsche schepen voor groote transporten buiten de gemeenschappelijke bevrachtingskantoren om.

Jaren	1933.				1934.				1935.	
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.
Kwartalen										
	Buitenlandsch goederenverkeer in miljoenen toonen:									
Alle havens	15,22	16,27	18,43	17,07	16,77	20,12	20,40	19,86	18,79	18,60
Rotterdam	8,83	9,12	10,45	10,11	9,90	12,51	12,23	12,41	12,33	11,50
Amsterdam	1,78	1,58	1,84	1,87	1,89	1,87	1,88	1,93	1,82	1,58
	Inhoud binnengekomen schepen in miljoenen tonnen:									
Rotterdam	3,51	3,73	4,07	4,01	4,06	4,40				
Amsterdam	1,16	1,09	1,12	1,26	1,15	1,15	1,20	1,14	1,15	0,99

* inclusief Pernis — Vondelingenplaat, geannexeerd 1 Mei 1934.

De cijfers van bovenstaand staatje toonen duidelijk de ongunstige ontwikkeling van de bedrijvigheid in de Nederlandsche havens. Terwijl het buitenlandsche goederenverkeer van alle havens tezamen in de beide voorgaande jaren een duidelijke vooruitgang van het eerste op het tweede kwartaal ver-

toond had, valt deze dit jaar niet te constateeren. Speciaal in het cijfer voor Rotterdam, dat van 12,33 tot 11,50 millioen ton daalde, is op duidelijke wijze de invloed van de buitenlandsche concurrentie, alsmede van den afgenomen invoer waar te nemen. De inhoud der binnengekomen schepen is voor Rotterdam iets gestegen, terwijl dit cijfer voor Amsterdam is gedaald en gekomen op een peil, dat het laagste is sinds begin 1932 waargenomen.

Begin Mei werd door een commissie, welke was ingesteld door de Kamer van Koophandel te Rotterdam, aan de Regeering een memorie overhandigd, waarin werd gewezen op de noodzakelijkheid het concurrentievermogen van de Rotterdamse haven ten opzichte van de Belgische zeehavens te verhoogen. Aangedrongen werd op het verleen van restitutie op de loodsgelden, op het tijdelijk invoeren van Rijnvaartpremies en op het beschikbaar stellen van middelen aan Rotterdam tot het geven van valuta-compensaties op de door de gemeente geheven haven- en kadegelden. In Juni werd daarop een wetsontwerp ingediend, waarbij aan de Kroon de bevoegdheid werd gegeven de loodsgelden te verlagen tot een naar omstandigheden te bepalen percentage, dat echter niet beneden 11 mag dalen. De bedoeling van het wetsontwerp is de loodsgelden meer in overeenstemming te brengen met de zoozeer gedaalde tarieven in België. In Juli werd het ontwerp door de Tweede Kamer aangenomen.

Ook werd een wetsontwerp ingediend tot steun aan de zeevaart, daar de credieten van de Binas niet voldoende waren gebleken. De beoogde steun zal in den vorm van rentelooze en ongedekte credieten verstrekt worden en zal een voorloopig karakter dragen. Een bedrag van f 8,2 millioen is hiervoor uitgetrokken. Het doel van den steun is, dat deel van de koopvaardij in stand te houden, dat een vitaal belang voor het bedrijfsleven en onze handelspositie vormt, terwijl alleen ondernemingen welke een voldoende nationaal belang vertegenwoordigen voor crediet in aanmerking zullen komen. Het wetsontwerp werd in Juli door de Tweede Kamer aangenomen.

Jaren	Goederenvervoer op de spoorwegen.									
	1933.				1934.				1935.	
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.
Kwartalen										
Opbrengst in mill. gulden	13,90	13,15	12,95	14,93	12,71	11,91	12,27	12,12	10,47	9,55*
Goederenvervoer 9 voorn. stations 1 000 ton	1 065	1 014	1 067	1 240	1 036	1 009	923	927	788	

* Voorloopig cijfer voor wat de laatste beide maanden betreft; het definitieve cijfer is doorgaans per maand f 290.000 (0,20 millioen) hooger, zoodat het definitieve kwartaalcijfer op f 9,95 mill. kan gesteld worden.

De ontvangsten van het geheele Nederlandsche goederenverkeer op de spoorwegen bleven evenals de omvang van het goederenverkeer der voor- naamste stations beneden de overeenkomstige cijfers van 1934.

In April werd op een vergadering van vertegenwoordigers uit het expeditiebedrijf een Centrale Commissie opgericht, welke als vertegenwoordigend orgaan de belangen der aangesloten expediteurs in Nederland zal behartigen. Vooral ten aanzien van het contact met de autoriteiten, in het bijzonder voor de behandeling der crisismaatregelen, wordt de instelling van deze commissie van veel belang geacht.

PRIJZEN. KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Dalende tendentie houdt aan.

Zowel de groothandelsindexcijfers als drie der indexcijfers van de kosten van levensonderhoud (die voor de meergegoeden van Amsterdam n.l. uitgezonderd) vertoonden in het tweede kwartaal een lageren stand dan in het eerste. De indexcijfers van de kosten van levensonderhoud staan nu (met de zeer geringe stijging bij de Amsterdamsche meergegoeden t.o.v. het vorig kwartaal als uitzondering) zoo laag als ze nog niet gestaan hebben in deze depressie. Het algemeen indexcijfer der groothandelsprijzen houdt zich nog een 4 pCt. boven het laagste niveau in 1933, zooals onderstaande tabel doet zien.

Groothandelsprijzen.

1913 = 100.

	Algemeen indexcijfer.						Indexcijfer voedingsmiddelen.					
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Jan.	131	105	84	75	79	78	134	108	88	79	85	83
Febr.	126	104	83	74	80	77	127	106	87	78	85	82
Maart.	122	103	82	72	79	75	121	105	86	74	84	80
April.	122	102	80	71	79	76	121	105	86	72	84	80
Mei	118	102	79	72	77	75	116	106	86	72	81	78
Juni	118	100	78	73	76	75	119	103	86	72	81	78
Juli	115	97	76	73	77	74	118	101	81	73	82	77
Aug.	114	94	75	73	78		117	98	79	74	84	
Sept.	112	91	76	75	77		115	95	79	78	84	
Oct.	111	89	77	76	77		116	93	82	80	84	
Nov.	110	89	77	76	77		114	93	83	81	83	
Dec.	107	85	76	77	78		111	89	81	82	83	
Het Jaar.	117	97	79	74	78		119	101	84	76	83	

Wat de prijzen van de afzonderlijke goederen betreft, is er eenige verscheidenheid. Een duidelijk opwaartsche richting vertoonden in het 2e kwartaal de prijzen van tin, rijst en huiden (alsmede alcohol). Bij tin heeft dit reeds geleid tot een aanmerkelijke verhooging der productiequota. Ook de thee-prijzen bewogen zich niet meer in overwegend dalende richting. Van de inheemsche producten is de sterke daling van kaas tot staan gekomen.

Voor het overige echter zijn dalende of onbeteekenende bewegingen te rapporteeren. De wereldmarktartikelen koffie, mais en peper vertoonden duidelijke inzinkingen, waarbij die van peper nog steeds tot het naspel van de speculatieerisis in dat artikel behoort. Petroleum vertoonde na een stijging tot ongeveer het einde van het tweede kwartaal een duidelijken teruggang, terwijl ook zilver, na een groote stijging, weer eenigszins gedaald is. Van de binnenlandsche artikelen is het vooral het hooi dat een zeer belangrijke prijsdaling te zien heeft gegeven.

Het gebruikelijke overzicht over de kosten van levensonderhoud volgt hieronder.

Kosten van levensonderhoud.

Amsterdam.						's-Gravenhage.				
(excl. belastingen.)						(incl. belastingen.)				
Oct. 1923—Sept. 1924 = 100.						1921 = 100.				
Arbeidersgezinnen.						Arbeidersgezinnen.				
	1931	1932	1933	1934	1935	1931	1932	1933	1934	1935
Maart . . .	87,4	79,9	78,1	80,1	77,4	74,1	68,0	66,8	68,5	66,2
Juni . . .	86,9	79,8	77,8	79,2	76,9	74,4	66,0	66,1	67,4	65,4
Sept. . . .	85,6	79,9	79,0	79,3		71,3	65,8	66,9	67,5	
Dec.	82,2	79,4	80,7	78,6		70,2	67,0	68,4	66,7	
Gezinnen van meergegoeden.						Ambtenaarsgezinnen.				
	1931	1932	1933	1934	1935	1931	1932	1933	1934	1935
Maart . . .	89,9	81,8	78,6	77,0	74,5	71,5	66,1	64,2	65,8	64,2
Juni	89,0	81,5	77,9	76,3	74,6	70,8	64,4	64,2	65,0	63,6
Sept.	86,9	81,0	77,4	76,2		69,1	64,5	64,8	65,5	
Dec.	84,8	80,7	78,0	75,5		67,9	65,1	65,8	64,8	

De daling t.o.v. het vorige kwartaal is vooral toe te schrijven aan zuivelproducten, vleesch, vetten en rookartikelen. De aardappelprijzen waren gestegen. Ten opzichte van verleden jaar is de daling bij de arbeidersgezinnen te Amsterdam o.m. toe te schrijven aan de broodprijzen, die van kaas, vleesch, vetten, suiker, „kruidenierswaren”, aardappelen, schoeisel, toiletartikelen enz., en rookbenodigdheden, hetgeen dus wil zeggen dat er een zeer verbreide algemeene daling is opgetreden. Soortgelijke conclusies gelden voor de andere indexcijfers van de kosten van levensonderhoud.

FINANCIËWEZEN.

Geld- en credietwezen. Aandeelenmarkt onder invloed van de bewegingen op de wisselmarkt. Koersstijging van internationaal georiënteerde aandelen, zooals petroleumwaarden. Daling van de koersen van obligaties, vooral bij laag rentetype. Conversie van overheidsleeningen beëindigd. Discontoverhoogingen tot 5 pCt. einde Mei en tot 6 pCt. einde Juli; ontspanning na vorming van nieuw kabinet-Colijn. Wetsontwerp tot verlaging van sommige vaste lasten en huren. Vraagstuk der industrie-financiering onder aandacht der Regeering. Clearingsaldo toegenomen. Transferovereenkomst met Duitsland en regeling toeristenverkeer. Openbare financiën. Opbrengst Rijksmiddelen hooger dan over het 2e kwartaal 1934. Kaspositie van het Rijk ongunstiger geworden. Critiek op bezuinigingsontwerp in de Tweede Kamer; blijkens M. v. A. het begrotingstekort hooger dan f 75 mill., waardoor aangekondigde belastingverlaging zal vervallen; salarisvermindering gehandhaafd. Hernieuwde vaststelling begroting gemeentefonds. Wijzigingen van gemeentebegrotingen in verband met nieuwe financiële verhouding tusschen Rijk en gemeenten; tekorten als gevolg van steeds toenemenden werkloozensteun.

Geld- en Credietwezen. De aandelenmarkt ondervond gedurende het tweede kwartaal in sterke mate den invloed van de bewegingen op de wisselmarkt. De onrust aan het begin van April had een groote vraag naar aandelen tengevolge, meer in het bijzonder naar die soorten aandelen welke internationaal georiënteerd zijn, zooals petroleumwaarden. Deze aandelen stegen aanzienlijk in koers, terwijl ook suiker- en rubberwaarden koerswinsten boekten, mede als gevolg van gunstige berichten ten aanzien van de betreffende maatschappijen. Doordat de koepbeweging zich in hoofdzaak voordeed bij bepaalde aandeelsoorten, terwijl andere aandelen iets in koers

daalden, zooals de tabakswaarden in verband met ongunstige inschrijvingsresultaten, steeg het totaal indexcijfer niet noemenswaardig. Het bedroeg in April 30,4 tegen 29,8 een maand tevoren.

Nadat in Mei eenige rust was ingetreden, deed zich aan het einde van deze maand wederom onzekerheid voor ten aanzien van de positie van den gulden, waardoor de bovengenoemde beweging in versterkte mate werd voortgezet en dezelfde aandeelsoorten de stijgende lijn vervolgden. Eerst in de maand Juni en begin Juli verslaptte de belangstelling voor de aandeelenmarkt; voor een groot deel bleven de koersen echter op het bereikte niveau nagenoeg gehandhaafd, zoodat het totaal indexcijfer in deze maanden slechts van 30,5 tot 29,7 is gedaald.

Indexcijfers van koersen van aandeelen (1921—1925 = 100.)

	1934.				1935.							
	Jan.	Apr.	Juli.	Oct.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.
Totaal indexcijfer	34,3	33,6	30,7	29,7	28,9	31,0	29,8	30,4	30,1	30,5	29,7	29,0
Nederlandsche ondernemingen	32,8	31,3	27,9	27,0	26,0	28,2	27,4	27,6	26,8	26,5	26,1	26,3
Waarvan:												
Banken	67,4	68,4	64,9	70,3	67,6	73,1	72,5	74,2	74,3	73,3	72,2	71,4
Scheepvaartondernemingen	3,3	3,0	2,3	2,3	2,3	2,4	2,1	2,2	2,0	2,0	2,0	2,1
Industrie	38,9	37,6	33,7	31,9	30,4	34,0	33,7	33,8	33,5	33,2	32,2	32,5
Indische ondernemingen	34,9	38,0	36,6	35,8	35,6	37,6	35,1	36,5	37,8	39,4	37,6	37,8
Waarvan:												
Suiker	31,5	31,6	28,9	25,0	25,2	28,8	27,1	31,0	30,8	31,1	29,5	29,6
Rubber	39,7	43,5	57,7	56,9	58,8	57,3	52,9	54,6	56,4	64,2	62,2	59,8
Tabak	39,1	41,2	46,3	46,4	47,9	47,6	47,7	46,9	45,4	49,4	50,9	53,2
Petrolium	55,9	50,2	48,9	46,0	43,8	44,4	42,3	47,9	54,0	59,7	59,7	62,5

De onrust op de deviezenmarkt veroorzaakte bij de obligaties een daling over de geheele linie, welke gedurende vrijwel het geheele kwartaal aanhield. Vooral in April werd een aanzienlijke verkoop van obligaties geconstateerd, welke in het bijzonder bij de obligaties van een laag rentetype en bij de spoorwegobligaties een sterke koersdaling tengevolge had. Pas tegen het einde van het kwartaal, toen het vertrouwen in den gulden reeds sedert geruimen tijd was hersteld, kwam de koersdaling tot staan, waarna in de maand Juli, mede als gevolg van een grootere geldruimte, weder eenige belangstelling voor de op laag niveau gekomen obligaties tot uiting kwam.

Koersen van obligaties.

	1934.				1935.							
	Jan.	Apr.	Juli.	Oct.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.
Nederland 1931 4 0/0	100,5	99,9	101,5	101,8	102,1	101,7	101,2	99,0	98,4	98,0	98,3	94,3
Amsterdam 1931 1 4 0/0	92,7	94,7	98,4	99,2	99,2	100,0	99,5	96,9	95,1	93,7	93,1	89,4
Rotterdam 1931 4 0/0	89,5	91,9	97,3	98,3	98,9	99,9	98,6	95,3	93,3	92,4	91,6	87,3
's-Gravenhage 1931 11 4 0/0	99,4	99,0	100,9	101,0	100,9	100,8	99,9	98,8	97,9	96,7	96,2	93,3
Noordholland 1931 4 0/0	100,2	100,1	101,2	101,5	101,4	101,1	100,2	99,4	98,7	97,3	99,3	95,1
Mij. t. Ex. S.S. 1931 11 4 0/0	93,1	94,5	99,7	99,7	98,3	100,4	99,9	94,2	90,6	87,4	86,7	82,1
Ned.-Indië 1930 4 1/2 0/0	95,4	98,3	100,9	101,7	101,4	101,5	100,2	98,6	98,0	97,5	96,6	94,8
Grootboekcolb. 3 0/0	84,1	89,5	90,5	91,7	92,5	93,7	92,6	86,5	85,4	82,5	81,2	77,8

Tengevolge van de heerschende onzekerheid en het terugloopen der obligatiekoersen kwam er in het tweede kwartaal een eind aan de conversie van overheidsleningen. De eenige conversie in deze periode was die van Nederlandsch-Indië.

Zooals uit onderstaand staatje blijkt, vonden nieuwe emissies in het overzichts kwartaal slechts voor een zeer klein bedrag plaats.

Nieuwe emissies tweede kwartaal 1935.

	Werkelijk betaalde bedragen.			
	Totaal.	Binnenlandsche emissies.		Buitenl. emissies.
		W.o. aandeelen.	W.o. obligatiën.	Totaal.
1e kwartaal 1935	f 27,4 mill.	f — mill.	f 27,4 mill.	f — mill.
2e " 1935	" 2,9 " 1)	" 1,5 "	" 1,5 "	" — "
2e " 1934	" 173,7 "	" 0,8 "	" 172,9 "	" — "

1) W.o. Staat der Nederlanden f 0,7 mill.; Mijnbouwmaatschappijen f 1,3 mill. en Diverson f 1,0 mill.

In het tweede kwartaal 1935 werd f 33,1 mill. geconverteerd van 4 1/2 in 3 1/2 pCt. (overheidslening).

De onrust op de deviezenmarkt na de devaluatie in België kwam in de maand Mei grootendeels tot staan en de Nederlandsche Bank verlaagde op 16 Mei het disconto van 4 1/2 pCt. op 4 pCt. Tegen het einde van deze maand echter deed zich een nieuwe verstoring voor als gevolg van de onzekere positie van den Franschen franc in verband met de saneering der Staatsfinanciën.

De koersen der vreemde valuta's vertoonden een aanzienlijke stijging, vooral ook die van valuta's op termijn, terwijl de circulatiebank in één week f 25 miljoen aan goud moest afgeven. Na een discontoverhooging tot 5 pCt. en mede doordat de banken gehoor gaven aan het verzoek van de Nederlandsche Bank geen medewerking te verleenen bij den aankoop van termijnvaluta's, trad in Juni langzamerhand een ontspanning in, hoewel de geldkoersen betrekkelijk hoog bleven. De goudvoorraad toonde wederom een toeneming en het disconto werd geleidelijk tot 3 pCt. op 18 Juli verlaagd.

De discussies omtrent de sancering der Staatsfinanciën, welke de demissie van het kabinet-Colijn tengevolge hadden, deden echter einde Juli opnieuw een sterk wantrouwen ten aanzien van de positie van den gulden ontstaan. Aangenomen werd, dat de onrust niet in hoofdzaak werd veroorzaakt door speculaties met geleend geld, maar door het omzetten van guldenstegoed en guldenwaarden in vreemde valuta door particulieren in het binnenland. In de week eindigende op 29 Juli verloor de Nederlandsche Bank ruim f 130 miljoen aan goud en daalde het gouddekkingspercentage, dat tot bijna 80 was opgelopen, tot 64. Doordat de liquiditeit der banken geleidelijk was verminderd, mede in verband met den ultimo van de maand, steeg de credietuitzetting van de circulatiebank in genoemde week door herdiscontoeering en beleening met f 113 miljoen. De bank greep onmiddellijk in en verhoogde op 25 Juli het disconto met 2 pCt. tot 5 pCt., een dag later tot 6 pCt., terwijl door de afgifte van Fransche francs de koers van deze valuta werd gedrukt. Toen Minister Colijn een nieuw kabinet had gevormd en verklaard had, dat de gulden met alle beschikbare middelen zou verdedigd worden, was het vertrouwen vrij spoedig hersteld en trad een ontspanning op de wisselmarkt in.

Van vele zijden werd aangedrongen op verlaging der lasten op onroerende goederen. De contactcommissie, welke was ingesteld voor het zoeken naar een oplossing van de moeilijkheden op dit gebied, richtte een adres tot den Ministerraad, waarin werd aangedrongen op vermindering der overheidslasten en bevordering van renteverlaging. Begin Juli diende de Regering een wetsontwerp in, waarbij voorgesteld wordt de hypotheekrente tot hoogstens $4\frac{3}{4}$ pCt. en de rente voor pandbrieven tot ten hoogste 4 pCt. terug te brengen. Tevens zullen volgens dit ontwerp de huren en de erfpachtaanons als regel worden verminderd tot 80 pCt. van die van 1931. De gemeenten zullen moeten nagaan in hoeverre de gemeentelijke lasten kunnen worden verlaagd; het aantal opcenten, dat een gemeente op een Rijksbelasting mag heffen, werd bepaald op 80 pCt. Terwijl door velen een algemeene verlaging van lasten werd toegejuicht, werd van andere zijden ernstige critiek uitgeoefend op genoemd wetsontwerp. Zoo oordeelde de Vereeniging van Directeuren van Hypotheekbanken o.m., dat de te nemen maatregelen weliswaar een verbetering van de positie der huiseigenaren tengevolge zullen hebben, maar dat de verlaging der rente op pandbrieven een ernstige belemmering van het credietwezen zal beteekenen en de uitgifte van pandbrieven zal bemoeilijken.

Het vraagstuk der industrie-financiering heeft wederom in het middelpunt der belangstelling gestaan, mede door het optreden van Prof. Gelissen als Minister van Economische Zaken. In een rapport van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel werd voorgesteld een centrale instantie als schakel tusschen bedrijfsleven en Overheid in het leven te roepen voor het overwegen van steunverleening door de Overheid aan bedrijven zonder vooruitzicht op een gunstige rentabiliteit. De President van de Nederlandsche Bank wees in zijn jaarverslag op de juiste politiek der banken in ons land ten opzichte der industrie-financiering en besprak de wenschelijkheid van een voorzichtige financiering van kleine en middelgroote bedrijven door een speciaal financieringsinstituut. Ook in prae-adviezen voor de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten werd de mogelijkheid van oprichting van industriebanken besproken; Prof. Gelissen stond blijkens zijn prae-advies op het standpunt, dat het particuliere initiatief op dit gebied niet voldoende is en dat daarom de Overheid aanvullend moet optreden.

In de Memorie van Antwoord op het Bezuinigingsontwerp verklaarde de Regering het voornemen te hebben, de gelden van het Werkfonds-1934 meer en meer dienstbaar te maken aan de financiering van gezonde industriele ontwikkeling, hetgeen op den duur zal kunnen leiden tot de instelling van een nationaal financieringsinstituut voor de industrie. Er zal echter een splitsing noodig zijn tusschen instellingen welke kort geld en lang geld verstrekken,

zoodat het Werkfonds niet in concurrentie zal treden met de banken, welke kort geld aan de industrie verstrekken.

Het ongunstige saldo van de clearingrekening met Duitschland is gestegen van f 25,5 miljoen op 15 April tot f 33,5 miljoen op 15 Juli. Op dezen datum was het bedrag der op Sonderkonto in Duitschland uitstaande posten door regelmatige afrekeningen via de clearing verminderd tot op Mk. 46 miljoen. Nadat een onderzoek was ingesteld naar den omvang van nog uitstaande vorderingen op Duitschland op grond van voor 24 September 1934 gecontracteerde leveringen van goederen van andere herkomst dan uit Nederland en de Nederlandsche koloniën, waarvan de koopsom na den genoemden datum verviel, werd met Duitschland een regeling getroffen, waarbij in bepaalde gevallen vereffening van deze vorderingen kan plaats vinden door betaling op Treuhänderkonto. In Juni werd een aanvang gemaakt met de uitbetaling in Nederland van op laatstgenoemde rekening gestorte bedragen, waarna half Juli nog Mk. 17,4 miljoen op deze rekening uitstond.

Midden Juni kwam na lange onderhandelingen een nieuwe transferovereenkomst met Duitschland tot stand betreffende rentevorderingen vervallende tusschen 1 Juli 1935 en 30 Juni 1936. Vorderingen van Nederlandsche schuldeischers uit hoofde van renten, dividenden e.d. opbrengsten zullen, voor zoover de debiteuren bij de Konversionskasse betaald hebben, tot $3\frac{1}{2}$ pCt. per jaar getransfereerd worden. Huren en pachten zullen voor $\frac{4}{5}$ gedeelte en dividenden van kapitalen, die geen nominale waarde hebben, voor de helft getransfereerd worden. Ten aanzien van obligaties zal de meerdere rente boven $3\frac{1}{2}$ pCt. tot een maximum van $5\frac{1}{2}$ pCt. in totaal kunnen worden verkregen in den vorm van z.g. „Hollandmarken”, welke voor verschillende doeleinden o.a. voor betaling van reizen en belasting kunnen worden aangewend, of in den vorm van 4 pCt. Fundingbonds van de Konversionskasse. Ook voor de overige rentevorderingen zal het boven het te transfereeren percentage overblijvende gedeelte in bovengenoemde vorm kunnen worden ontvangen; alleen bij de Dawes- en Younglenoening zal hiervoor een speciaal soort Spermarken worden gecreëerd.

In aansluiting hierop werd een regeling getroffen voor het toeristenverkeer, waardoor Deutsche reizigers voor de tegenwaarde van Mk. 500 in Nederland zullen kunnen uitgeven. Voor een eenigszins gelijkmatige verdeling van het hiervoor tot 15 September 1935 beschikbaar gestelde maximum bedrag werd zorg gedragen. Ter verbetering van de clearingpositie werd door de Regeering bepaald, dat een gedeelte van de voor verblijfkosten in Duitschland af te geven reischèques voortaan in guldens bij het Nederlandsch Clearinginstituut gestort zal moeten worden.

Nadat de moeilijkheden, welke de uitgifte van scrips voor Deutsche dollar-coupons in de Vereenigde Staten langen tijd hadden verhinderd, waren opgelost, werd hier te lande toe nationalisering van deze coupons overgegaan. Tegevolge van de gewijzigde deviezenpositie van Duitschland was echter volle uitbetaling volgens de transferregeling niet meer mogelijk, zoodat de rente voor 30 pCt. contant wordt betaald en het resteerende bedrag in scrips.

Openbare financiën. Hieronder volgt een vergelijking van de opbrengsten der Rijksmiddelen, exclusief de z.g. directe belastingen.

Gewone Rijksmiddelen.		Totaal.
1e kwartaal 1935	f	91 074 000
2e kwartaal 1935	"	89 641 000
2e kwartaal 1934	"	88 275 000

De opbrengst der Rijksmiddelen was gedurende het tweede kwartaal van 1935 f 1,37 miljoen hooger dan de opbrengst over het tweede kwartaal van 1934.

In vergelijking met hetzelfde kwartaal van 1934 vertoonden een hoogere opbrengst o.a. de rechten op den invoer (f 1 986 000,—), de accijns op tabak (f 1 298 000,—), de omzetbelasting (f 1 505 000,—) en de rechten en boeten van zegel (f 235 000,—).

Lager was o.a. de opbrengst van de dividend- en tantiëmebelasting (f 640 000,—), van den accijns op gedistilleerd en bier (resp. f 433 000,— en f 653 000,—), van den accijns op suiker (f 1 155 000,—), van de couponbelasting (f 232 000,—) en van de loodsgelden (f 205 000,—).

Wat de z.g. directe belastingen aangaat, het zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1935 op 30 Juni 1935 bedroeg f 47 805 000,— tegen f 48 669 000,— voor den dienst 1934 op 30 Juni 1934. Laat men de in 1935 ingevoerde belasting van de doode hand (f 642 000,—) buiten beschouwing, dan ontstaat een verschil

in minder van f 1 506 000,—. Dit verschil is het gevolg van een verschil in meer voor de grondbelasting van f 240 000,— en van een verschil in minder voor de inkomstenbelasting van f 1 039 000,—, voor de vermogensbelasting van f 387 000,— en voor de verdedigingsbelasting I van f 320 000,—.

Wat betreft de kaspositie van het Rijk, wordt allereerst medegedeeld, dat deze in het 2e kwartaal 1935 ongunstiger is geworden. Het bedrag der verplichtingen nam in dit kwartaal toe van f 678 miljoen tot f 694 miljoen (dus met f 16 miljoen), terwijl het bedrag der vorderingen in hetzelfde tijdvak daalde van f 384 miljoen tot f 376 miljoen (dus met f 8 miljoen), waardoor de kaspositie van het Rijk f 24 miljoen ongunstiger werd. Voor de gezamenlijke provinciën werd de kaspositie in hetzelfde kwartaal bijna f 0,8 miljoen ongunstiger, daarentegen voor de gezamenlijke gemeenten f 5 miljoen gunstiger.

In vergelijking tot den stand van 1 Juli 1934 was de kaspositie van 1 Juli 1935 voor het Rijk bijna f 183 miljoen, voor de gezamenlijke provinciën f 0,6 miljoen en voor de gezamenlijke gemeenten f 2 miljoen ongunstiger.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot verlaging van de openbare uitgaven in de Tweede Kamer werd o.a. de meening te kennen gegeven, dat met de voorgestelde bezuinigingen het budgetaire evenwicht niet bereikt wordt. Ook werd aangedrongen op een meer actieve welvaartspolitiek, gericht op verhooging der totale koopkracht, vermindering der werkloosheid en bevordering van den uitvoer van agrarische en industriele producten. De voorgestelde verlaging der salarissen van rijksambtenaren, alsook de korting op pensioenen stuitte op groote bezwaren, terwijl een aantal punten bij de bezuinigingen op het onderwijs velerzijds ernstige tegenkanting ontmoetten.

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer verklaarde de Regeering, dat het in de toelichting op het bezuinigingsontwerp geraamde begrotingsstekort van f 75 miljoen aanzienlijk hooger zal blijken te zijn. Hierdoor zal de in uitzicht gestelde belastingverlaging van f 20 miljoen moeten komen te vervallen aangezien dit bedrag zal worden aangewend tot dekking van het zooveel grootere tekort. De Regeering handhaafde haar voorstel tot verlaging der salarissen van het Rijkspersoneel met een bedrag van f 10 miljoen; zij verklaarde, dat de mogelijkheid van een verdere vermindering van het aantal rijksambtenaren bij haar in studie is. Ook de voorgestelde pensioenskorting bleef gehandhaafd, terwijl de paragraaf inzake herberekening der pensioenen werd ingetrokken om tegemoet te komen aan de van vele zijden daartegen gerezen bezwaren. Aangezien ingrijpende wijzigingen waren aangebracht in de afdeeling Onderwijs, werd deze afdeeling uit het wetsontwerp gelicht en zal als zelfstandig wetsontwerp worden ingediend.

In verband met critiek op het beheer van het Werkfonds werd door de Regeering opgemerkt, dat men is uitgegaan van de gedachte, dat de te ondernemen werken de economische weerkracht van het land moesten versterken en maatschappelijk voordeel moesten opleveren van blijvenden aard. Aangezien dit allereerst van werken op industrieel gebied verwacht kon worden, werd het bedrag voor Rijkswerken aanvankelijk gelimiteerd op f 5 miljoen. Toen echter bruikbare voorstellen op industrieel gebied uitbleven, is dit bedrag geleidelijk verhoogd tot f 15 miljoen.

Als gevolg van de gewijzigde financiële verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten werd begin Juni een wetsontwerp ingediend tot hernieuwde vaststelling van de begroting van het gemeentefonds voor het begrotingsjaar 1935/36. De opbrengst der dekkingsmiddelen van genoemd fonds werd geraamd op bijna f 79 miljoen en de uitkeeringen aan de gemeenten op bijna f 98 miljoen, zoodat als bijdrage van den kapitaaldienst van het gemeentefonds gerekend moet worden op f 19 miljoen. Ter dekking van deze bijdrage werd een ten laste van den kapitaaldienst der Rijksbegrooting te verleenen renteloos voorschot aangewezen. De begroting van het fonds, zooals deze oorspronkelijk was vastgesteld bij de wet van 4 Maart 1935, kwam hiermede te vervallen.

Door de totstandkoming van de gewijzigde wet op de financiële verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten en van de wet houdende voorzieningen ter zake van gemeentelijke kosten van werkloosheidszorg moesten vele gemeentelijke begrotingen wijzigingen ondergaan. De groote bedragen, welke aan werkloossteun moesten worden uitgegeven, veroorzaken in de meeste gemeenten tekorten, welke slechts met moeite gedekt kunnen worden. Ook bij de voorbereidende werkzaamheden voor de gemeentebegrotingen over 1936 is reeds gebleken, dat het sluitend maken hiervan met toenemende moeilijkheden gepaard gaat.

Met ingang van 1 Mei 1935 werd het stadsgedeelte der Gemeente Amsterdam van de tweede klasse in de eerste klasse van de gemeentefondsbelasting teruggebracht, waardoor het belastbaar minimum voor gehuwden zonder kinderen volgens het nieuwe tarief thans f 750 bedraagt tegen f 650 in de tweede klasse. Over het jaar 1935 werd in Amsterdam een supplettoire begrooting ingediend van ruim f 16 miljoen; als gevolg van de hooge uitgaven voor werklozensteun is een tekort van f 3,8 miljoen ontstaan, waarvoor de Regeering bereid gevonden werd een extra bijdrage uit het werkloosheidssubsidiefonds te verlenen.

ARBEIDSTOESTANDEN. SOCIALE ZORG.

Werkloosheid en werkloosheidsverzekering. Werkverschaffing. Binnen- en buitenlandse trek. Vakopleiding en leerlingwezen. Meer werkloosheid in het 2e kwartaal 1935 dan in hetzelfde tijdvak van 1934. Mededeelingen der Regeering in zake het scheppen van werkgelegenheid. Verslag „Werkfonds”. Rentelooze voorschotten aan gemeenten wegens kosten werklozenzorg 1934. Opheffing Crisis-Comité. Inschrijvingsplicht voor gezinsleden van werklozen. Steun aan hen die tijdens werkloosheid gehuwd zijn. Bijslag op loonen in land- en tuinbouw. Rijkssubsidie voor particuliere wachtdregelingen. Steunregeling noodlijdende kunstenaars. Rijkscmissies, resp. voor de jeugdwerkloosheid en voor de werkverschaffing. Soc-dem. plan tot inperking werkloosheid te Amsterdam door den Raad verworpen. Rapport Rijkscmissie werkverruiming. Prac-adviezen in zake maatregelen tot steun van hoofdarbeiders. De werkloosheidscijfers in het 2e kwartaal van 1935 overtreffen die van hetzelfde tijdvak van 1934 en vorige jaren, zooals uit onderstaand overzicht blijkt.

	Werkloosheidsdagen in procenten (totaal, excl. aardewerkind., landbouw en veenderij.) ¹⁾ *								Aantal werklozen in duizendtallen op het einde der maand. **			
	Totaal.				Totaal industrie.				1932	1933	1934	1935
	1932	1933	1934	1935	1932	1933	1934	1935				
Januari . . .	27,1	35,3	31,9	35,4	29,5	38,7	34,4	38,9	263,9	308,6	337,2	432,4
Februari . . .	25,9	31,7	28,9	34,7	29,1	35,7	30,7	37,8	272,3	335,5	358,-	417,6
Maart	23,9	27,2	26,4	31,8	26,8	30,8	27,7	34,2	252,8	342,2	332,9	384,2
April	22,1	24,2	25,4	30,-	24,6	26,7	26,6	32,-	244,5	312,8	309,9	368,2
Mei	22,6	25,-	25,3	29,5	25,4	26,2	26,7	31,3	240,8	292,7	294,9	355,2
Juni	23,-	23,7	25,3	28,8	26,1	24,8	27,2	30,7	243,2	275,5	291,9	333,6

* Hierbij is verondersteld, dat de percentages der werkloosheidsdagen, die slechts op een, zij het ook belangrijk deel der georganiseerden betrekking hebben, representatief zijn voor alle personen, die werkzaam zijn in de bedrijven, waarover het onderzoek loopt (zie in dit verband het Maandschrift, afl. 11, 1925, blz. 1362).

** Onder de ingeschreven werkzoekenden bij de districtsarbeidsbeurzen en voor zoover bekend, bij de agentschappen der arbeidsbemiddeling.

Bij de beschouwing van de cijfers is er wel rekening mede te houden, dat geen te sterk verband moet worden geleed tusschen de werkloosheid en den bedrijfsstoestand.

De volgende tabel verschaft meer in het bijzonder gegevens nopens de werkloosheid in de verschillende bedrijfstakken. Bij vergelijking van de cijfers van de tweede kwartalen van 1935 en 1934 blijkt dat voor alle bedrijfsklassen de cijfers der werkloosheid in het eerste kwartaal 1935 min of meer belangrijk hooger waren dan in het overeenkomstige tijdvak van 1934.

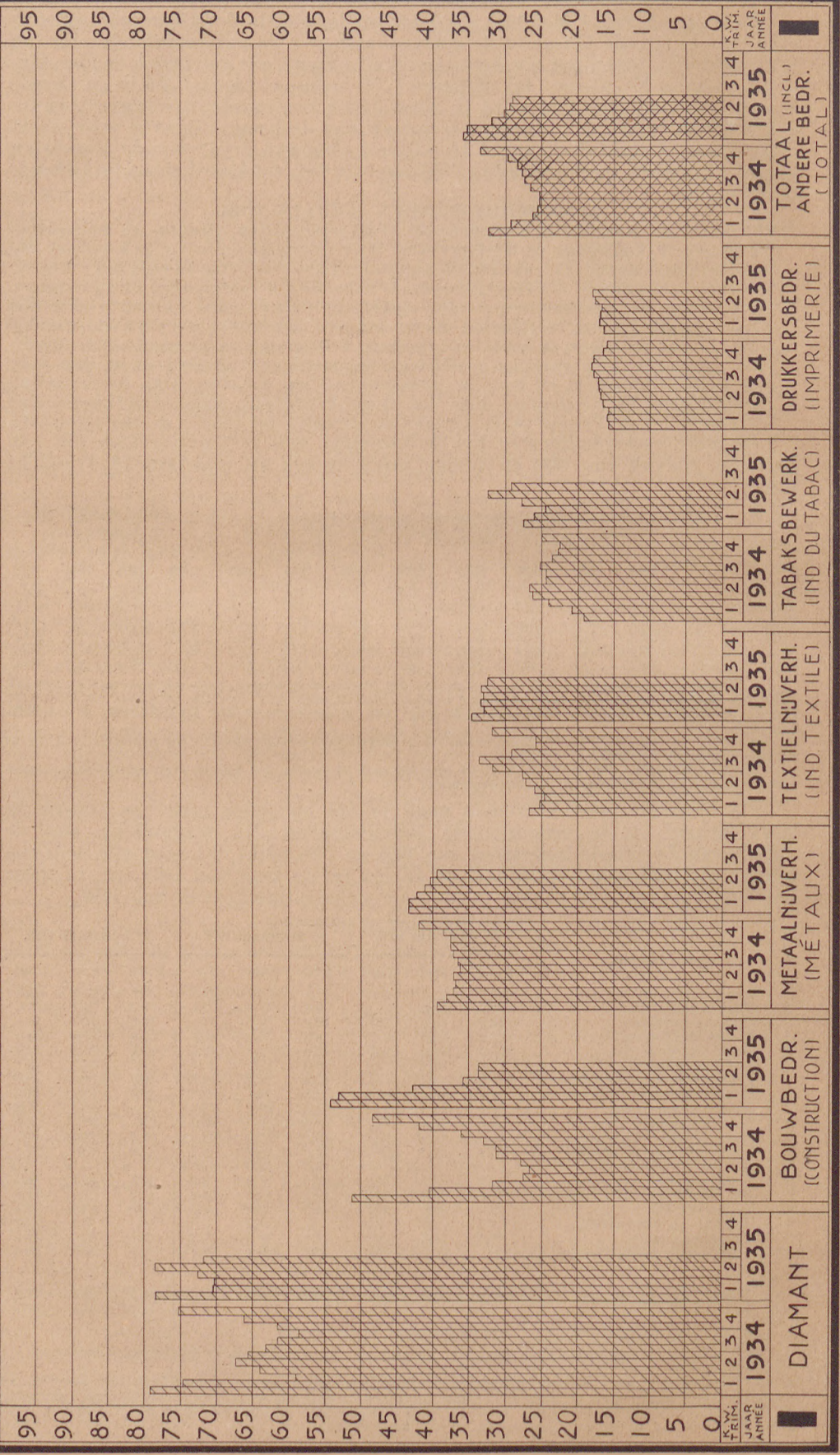
Bedrijfsklassen.	Werkloosheidsdagen in procenten. ¹⁾								
	2e kwartaal 1934.			1e kwartaal 1935.			2e kwartaal 1935.		
	April.	Mei.	Juni.	Jan.	Febr.	Mrt.	April.	Mei.	Juni.
1. Aardewerkindustrie, enz. . . .	27,7	21,5	17,7	51,3	55,3	42,-	39,5	37,6	31,5
2. Diamantindustrie.	64,-	67,3	65,5	78,6	70,4	70,2	72,5	78,5	71,6
3. Drukkersbedrijven	16,2	16,4	16,7	16,4	17,1	17,-	16,9	17,5	18,-
4. Bouwbedrijven, enz.	27,2	26,6	27,7	54,4	53,3	42,8	35,8	33,6	33,6
6. Houtbewerking, enz.	33,9	33,1	34,5	52,8	50,3	46,5	40,7	38,2	38,9
7. Kleedingindustrie	15,-	14,2	17,5	23,2	22,3	20,4	17,2	15,7	17,1
9. Lederindustrie	12,2	12,7	16,2	27,8	30,6	16,9	18,1	18,-	13,2
10. Steenkolenmijnen.	17,2	18,4	17,8	22,3	21,8	22,3	20,2	20,2	18,1
11. Metaalindustrie, enz.	37,1	37,3	36,4	43,4	44,4	42,2	41,-	40,2	39,6
15. Textielnijverheid	25,1	27,4	27,9	34,8	32,9	33,3	33,-	33,2	32,4
17. Voedings-enz. bedrijven <i>w.o. tabak- en sigarenind.</i> . . .	18,4	18,9	18,4	20,-	20,1	20,-	21,6	23,6	22,1
	26,4	26,8	24,5	27,5	25,9	24,7	27,9	32,3	39,1
18. Landbouw, veenderij	— *	— *	— *	48,6	29,5	12,4 §	— *	— *	— *
19. Visscherij, enz.	47,2	38,1	31,8	56,1	51,2	50,2	48,4	43,3	39,6
20. Handelsreizigers	10,4	10,4	10,3	11,1	11,3	10,9	11,2	11,-	11,4
21. Verkeerswezen	29,-	28,6	26,7	31,8	35,7	34,7	33,5	33,5	32,4
24. a. Handels- en kantoorbed. . . .	9,5	9,5	9,3	9,7	9,9	9,9	10,-	9,9	9,9
b. Toonkunstenaars.	28,8	30,3	29,9	24,3	28,6	28,2	31,6	33,5	32,-
Overige klassen (v.n.l. fabrieksarb.).	20,8	20,9	22,3	32,1	30,4	28,-	27,5	26,5	25,4
Totaal (excl. kl. 18).	25,4	25,3	25,2	35,7	35,2	32,-	30,2	29,6	28,9
Totaal industrie	26,6	26,6	27,-	39,2	38,3	34,4	32,2	31,5	30,7

§ Onvolledige opgaven.

* Wegens de geheel onvolledige gegevens zijn geen percentages der werkloosheidsdagen berekend.

¹⁾ Deze cijfers geven weer het percentage werkloosheidsdagen van het aantal dagen, dat gewerkt had kunnen worden, indien geen werkloosheid ware voorgekomen. Het aantal personen, van wie werd nagegaan of zij al dan niet werkloos waren, beliep (excl. de bedrijfsklasse 18) rond 480 000 in het 2e kwartaal 1935, tegen 484 000 in het vorige kwartaal en 504 000 een jaar geleden.

INDEXCJFERS DER WERKLOOSHEID (NOMBRES INDICES DU CHÔMAGE.)

In de Memorie van Antwoord betreffende het Wetsontwerp tot verlaging van de openbare uitgaven deelde de Regeering met betrekking tot het scheppen van meer werkgelegenheid o.m. mede dat zij op het standpunt staat dat een verder doorgevoerde industrialisatie wenschelijk is. Hieronder moet worden volstaan het in stand houden van bestaande industriën, waar zulks verantwoord is en het bevorderen van de uitbreiding of oprichting van die bedrijven, die, onder overigens normale verhoudingen, op de buitenlandsche markt zouden kunnen concurreeren. Indien aan dezen eisch voldaan is, kan industrialisatie, in tegenstelling met uitvoering van openbare werken, tot blijvende werkverruiming leiden. Tusschen het Economisch Technologisch Bureau van het Departement van Economische Zaken en de reeds bestaande of in oprichting zijnde economisch technologische instituten, zal zoo spoedig mogelijk een goede samenwerking tot stand worden gebracht, om aldus via een gedecentraliseerd maar centraal georiënteerd systeem, ons land in economisch-technologisch opzicht te exploreeren. Het bovengenoemde centraal economisch-technologisch instituut zal tevens als adviseur van het Werkfonds optreden. De Minister van Economische Zaken is met het voorzitterschap van het Werkfonds belast.

Het vierde drie-maandelijksche verslag van het Werkfonds (16 Maart—15 Juni 1935) vermeldt, dat in totaal ruim f 27 miljoen is vastgelegd (w.o. rond f 13,8 miljoen voor Rijkswerken, bijna f 10,9 miljoen voor werken van andere publiekrechtelijke organen en bijna f 2 miljoen voor industriële projecten.

Verder deelt het verslag o.m. nog het volgende mede met betrekking tot de geheel of gedeeltelijk in uitvoering zijnde plannen. Twee plannen zijn voltooid. Geheel of gedeeltelijk in uitvoering zijn 32 plannen van naar raming bijna f 6,5 miljoen; hiervoor is toegestaan (of reeds gegund) rond f 4,4 miljoen. Voorts werden van 14 plannen van naar raming f 4,3 miljoen de bestekken door het Werkfonds goedgekeurd. De Ministerieele Commissie keurde 15 plannen van naar raming bijna f 2,5 miljoen goed, nadat met de arbeidersorganisaties overeenstemming was bereikt; over 12 door deze commissie goedgekeurde plannen, w.o. het verbeteren van de spoorwegtoestanden te Utrecht, van naar raming bijna f 11,7 miljoen, moet nog met de genoemde organisatie worden onderhandeld. Een 100-tal plannen van naar raming f 8,7 miljoen leent zich om geheel of gedeeltelijk in werkverschaffing te worden uitgevoerd; daarvoor is bijna f 1,7 miljoen uit het Werkfonds toegestaan. Voorts zijn 180 plannen in behandeling, terwijl 233 plannen zijn vervallen, ingetrokken of afgewezen.

Een K. B. dd. 27 Juni 1935 bepaalt dat aan daaryoor in aanmerking komende gemeenten, die hare gewone uitgaven wegens kosten van werkloosheidszorg over 1934 niet of niet ten volle hebben kunnen dekken, rentelooze voorschotten verstrekt kunnen worden, ten laste van het Werkloosheids-subsidiefonds. In verband daarmee zal dit fonds een voorschot ontvangen ten bedrage van f 28 miljoen.

Het Nationaal Crisis-Comité besloot tot opheffing en liquidatie der stichting. Evenwel zullen de werkzaamheden van het comité nog tot omstreeks 1 Mei 1936 op den zelfden voet worden voortgezet.

Aan de bepaling dat werkloze arbeiders verplicht zijn zich bij een orgaan der arbeidsbemiddeling als werkzoekende te doen inschrijven, indien zij in aanmerking wenschen te komen voor steunverleening en/of werkverschaffing, gaf de Minister van Sociale Zaken uitbreiding door deze inschrijvingsplicht ook voor te schrijven voor alle tot werken in staat zijnde, niet verdienende, inwonende gezinsleden van 15 jaar en ouder van de ondersteunde en de bij een gesubsidieerde werkverschaffing geplaatste kostwinners. Ten aanzien van de echtgenoot van den ondersteunde of tewerkgestelde geldt de verplichting alleen dan, als eerstgenoemde tijdens haar huwelijk reeds in loondienst werkzaam is geweest, voordat haar man in de steunregeling opgenomen of bij de werkverschaffing geplaatst was, en bovendien het gezin kinderloos is, of de kinderen de voortdurende zorg der moeder niet behoeven. ¹⁾

In verband hiermede stelde het Tweede Kamerlid, de heer de Visser, eenige vragen tot den Minister, waarin hij buiten-werking-stelling van de

¹⁾ Zie verder Mandschrift, afl. 6, 1935, blz. 806.

maatregelen ten opzichte van de kinderen vroeg, o.m. omdat hij daarin een inbreuk zag op de vrije beroepskeuze. In zijn antwoord toonde de Minister zich daartoe niet bereid o.m. op grond dat de werklooze gezinsleden niet verplicht zijn elken, doch slechts passenden arbeid tegen een behoorlijk loon te aanvaarden en de vrijheid in het kiezen van een beroep praktisch slechts zal worden beperkt ten aanzien van hen, die niet beseffen, dat men in de eerste plaats zelf moet trachten in eigen onderhoud te voorzien en in het onderhoud van het gezin bij te dragen.

De Minister van Sociale Zaken wijzigde de bepaling omtrent het verleen van steun aan diegenen, die tijdens werkloosheid zijn gehuwd. Tot dusver werd de methode gevolgd, dat met betrekking tot de tijdens werkloosheid gehuwden een datum werd vastgesteld, waarvoor men gehuwd moest zijn om voor gehuwdensteun in aanmerking te komen. Deze datum werd van tijd tot tijd verschoven en laatstelijk vastgesteld op 1 April 1934. In den vervolge zal aan hen, die tijdens hun werkloosheid zijn gehuwd, geen gehuwden-uitkeering worden verstrekt, dan nadat zij een jaar gehuwd zijn of na hun huwelijk drie maanden in het vrije bedrijf hebben gewerkt.

In het begin van Juni besloot de Minister van Sociale Zaken, voorloopig voor het tijdvak van 1 Juli—31 December 1935 en volgens bepaalde regelen, een loonbijslag te geven in het landbouwbedrijf in de provincies Groningen, Friesland, Drente en Overijsel. Achtereenvolgens werd de gelegenheid om dezen bijslag te verkrijgen vanaf 10 Juli ook voor Gelderland en Utrecht, vanaf 1 Augustus voor Noordbrabant en Limburg en vanaf 1 September ook voor Zeeland opengesteld. In een aantal gemeenten in Noord- en Zuidholland is een regeling ingevoerd speciaal voor den tuinbouw, terwijl met ingang van 5 Augustus eenzelfde regeling zal gelden voor het bloembollenbedrijf. Ook deze regelingen gelden voorloopig tot 31 December 1935.

Betreffende het verleen van subsidie in verband met uitkeeringen, welke door werkgevers aan hun arbeiders worden verstrekt, stelde de Minister van Sociale Zaken met ingang van 1 Juli algemeene regelen vast. Deze subsidieering kan worden toegepast indien een werkgever, in wiens onderneming ten minste 25 arbeiders werkzaam zijn, een regeling treft om bij tijdelijken stilstand van de onderneming aan zijn werklieden een uitkeering te verstrekken.

Ten slotte zij op het gebied der steunverleening nog melding gemaakt van de plannen tot steunverleening aan behoeftige beeldende- en toonkunstenaars. In een einde Mei gehouden bespreking van vertegenwoordigers van de op dit gebied bestaande vereenigingen, verklaarde de Minister van Sociale Zaken o.m. dat van 362 daarvoor in aanmerking komende gemeenten er 90 zich tot medewerking aan een regeling bereid verklaard hebben. In laatstgenoemde gemeenten wonen intusschen de meeste kunstenaars.

In de vorige kroniek werd reeds gewag gemaakt van een nieuw in te stellen Rijksc commissie voor de jeugdwerkloosheid. De Minister van Sociale Zaken deelde bij de installatie van deze commissie, d.d. 4 Juni o.m. mede, dat het eigenlijke werk in sub-commissies zal moeten geschieden. Voor het oogenblik zijn deze als volgt gevormd: 1. voor het opnemen van jonge werkkrachten in het normale bedrijfsleven, 2. voor het kampwerk, 3. voor het opleiden tot dienstbode, 4. voor de cursussen voor vakonderwijs, 5. voor de overige vragen der werkverschaffing, 6. voor de groote-stads-jeugd.

In aansluiting aan de mededeeling in de vorige kroniek betreffende de installatie van een Rijksc commissie van Advies voor de Werkverschaffing in Noordholland, verdient vermelding dat de Minister van Sociale Zaken in Juli ook voor de provincies Noordbrabant en Zuidholland dergelijke commissies in het leven riep.

De gemeenteraad van Amsterdam verwierp 7 Juni een sociaal-democratisch voorstel om ten behoeve van een plan tot inperking der werkloosheid resp. *a.* steun aan de Regeering te vragen en *b.* het verzoek te richten aan Amsterdamsche bankiers tot het verstrekken van een leening. De totale kosten van het genoemde plan waren begroot op f 35 millioen. ¹⁾

Vermeld zij hier nog dat de Rijksc commissie voor werkverruiming een verslag uitbracht van de werkzaamheden door haar verricht gedurende het tijdvak 1 Juli 1930 tot 1 November 1934. Tot een van de voornaamste terreinen,

¹⁾ Gemeentebld van Amsterdam, nfd. 2, blz. 913 en 914.

waarop de activiteit van de commissie zich kon richten, behoort in de eerste plaats de bevordering van het gebruik van producten van de Nederlandsche nijverheid. Het rapport geeft o.m. een lijst van opdrachten, welke mede, dank zij de bemoeienis der commissie, voor de Nederlandsche industrie werden behouden. Voorts behandelt het de maatregelen tot instandhouding, uitbreiding en oprichting van industrieën. ¹⁾

Over de vraag, wat gedaan kan worden om den omvang van de werkloosheid onder de hoofdarbeiders te beperken en haar gevolgen te verzachten, en welke taak de arbeidsbeurzen daarbij kunnen vervullen, werden prae-adviezen uitgebracht voor de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen door de heeren A. de Graeff, Dr. Ph. J. Idenburg en Ir. R. A. Verwey. De heer de Graeff gaf in zijn conclusie o.m. in overweging de arbeidstijd te beperken, verdere mechaniseering van de administratie der verschillende kantoren tegen te gaan, ontslag op 60-jarigen leeftijd, contrôle op de tewerkstelling van jeugdige personen, vrouwelijke en buitenlandsche werkkrachten. De heer Idenburg, die zich in zijn praeadvies beperkte tot de academisch gegradueerden, wees op de mogelijkheden tot werkverruiming en op de beteekenis van hetgeen hij noemt het „leerlingwezen voor gegradueerden”, van het tegengaan van cumulatie van functies, van de splitsing van betrekkingen en de bestrijding van de beroepsuitoefening door onbevoegden. Daarnevens meent hij, dat het aantal studenten kan worden beperkt. In elk geval is het zaak de ontwikkeling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt der afgestudeerden nauwkeurig te doen observeeren. De heer Verwey behandelt in zijn praeadvies uitvoerig hetgeen in ons land verricht is of wordt op het gebied van arbeidsbemiddeling, migratie, werkverschaffing, voorlichting bij beroepskeuze en leniging van de geldelijke gevolgen van werkloosheid. ²⁾

Werkstakingen en uitsluitingen. Minder arbeidsgeschillen, doch van iets groteren omvang dan in het vorige kwartaal of in voorgaande jaren in denzelfden tijd. Arbitrale uitspraak voor de sigarenindustrie. Einde van de stakingen in de venen. Staking aan de zinkfabriek te Budel. Actie in de Scheveningsche haringvisscherij. Optreden der Regeering tegen landbouwers, die overleg weigeren met de arbeidersorganisaties.

Onderstaand staatje vermeldt het aantal en den omvang der arbeidsgeschillen, welke in de verschillende kwartalen der laatste jaren uitbraken.

	1933.		1934.		1935.	
	Uitgebroken geschillen.	Rechtstreeks betrokken werknemers.	Uitgebroken geschillen.	Rechtstreeks betrokken werknemers.	Uitgebroken geschillen.	Rechtstreeks betrokken werknemers.
1e kwartaal . . .	46	4 847	37	1 953	46 §	2 144 §
2e " . . .	45	2 861	42	1 189	33 §	3 520 §
3e " . . .	54	2 959	37	1 904		
4e " . . .	20	1 924	32	710		

§ Voorloopig cijfer.

Hoewel in dit kwartaal als gevolg van arbeidsconflicten, door meer arbeiders het werk werd stopgezet dan in het vorige, was de spanning in het bedrijfsleven geringer geworden, doordat voorloopige oplossingen waren gevonden voor de moeilijkheden in de steenkolenmijnen en de sigarenindustrie.

In verband met een dienaangaande van het Verbond van Sigarenfabrikanten in Nederland ontvangen verzoek, kan omtrent deze industrie nog nader worden bericht, dat eventueele stopzetting van het bedrijf noch door genoemd Verbond, noch door de Ned. R.K. Vereeniging van Sigarenfabrikanten te Eindhoven, als een uitsluiting zou zijn beschouwd, omdat voor de arbeiders de gelegenheid openbleef, tegen lagere loonen door te werken; voorts, dat niet alle, doch een deel der fabrikanten verbodend meende te mogen verwachten van beperking der machines van Overheidswege; ten slotte, dat de oude loonen, in afwachting van de uitspraak der arbitrage-commissie, tijdelijk gehandhaafd bleven. De beslissing omtrent de loonen der sigarenmakers en der arbeiders om en aan de machine zouden de arbiters aanhouden tot nadat de Regeering een beslissing had genomen omtrent de breideling van de mechanisatie.

Eind Juli heeft deze arbitrage-commissie uitspraak gedaan. Zij vond: dat

¹⁾ Derde verslag van de Rijkscommissie van advies voor werkverruiming.

²⁾ De prae-adviezen zijn opgenomen in het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad, afl. 6, 1935. Een uittreksel is gegeven in het Maandschrift, afl. 6, 1935, blz. 895.

loonsverlaging niet ten volle is af te wijzen, in verband met het feit dat, als gevolg van de bestaande concurrentie — waarbij het randbedrijf opstuwend werkt — voor de sigaren, waarvan de detailprijs minder dan 5 cent bedraagt (welke goedkoopere soorten meer dan de helft van productie en verbruik uitmaken), het loon een te hoog percentage van den kostprijs vormt. Om doeltreffend te kunnen zijn moet de loonsverlaging echter gepaard gaan met krachtige maatregelen tot beteugeling van het onsociale randbedrijf; als dergelijke maatregelen beveelt de commissie aan: van de zijde der werknemersorganisaties, het weren van leden, die beneden de vastgestelde contractloonen werken; van de zijde der werkgeversorganisaties, het aangaan van een ondernemersovereenkomst tot saneering van het bedrijf; voorts zoowel stipte naleving (gescheiden houden van fabricage en verkoop), als wijziging van de Tabakswet (met name door verzwaring van de voorwaarden voor het verkrijgen van vergunningen en door den verkoop van sigaren beneden 3 cent onmogelijk te maken).

De arbitrage-commissie stelde een loonschaal vast voor vormwerk, welke gelden moest als maatstaf voor een door partijen zelf — vóór 1 September — op te maken regeling, zoowel voor de loonen bij handmatige, als bij half-mechanische fabricage (bosjes-machine). In de te sluiten c.a. ware voorts in te voeren een loonregeling voor arbeid aan en om de compleet-machine, waarvoor de commissie eveneens een norm aangeeft. De nieuwe loonregeling zou voorloopig voor den tijd van een jaar gelden en op 1 October 1935 in werking treden, voor zoover betreft de arbeiders om en aan de machine echter niet eerder, dan nadat de Regeering een beslissing zou hebben genomen in zake de voortgaande mechanisatie. Ook zou de loonsverlaging alleen dan van kracht worden, indien de betrokken fabrikanten, tevoren al datgene hadden gedaan, om een inmiddels tot stand gekomen ondernemersovereenkomst bindend te doen verklaren.

Nadat deze uitspraak was gevallen, stelden de werkgeversbonden aan de arbeidersorganisaties voor, het vroeger afgebroken overleg te hervatten; de moderne, R.-K. en federatieve bonden van sigarenmakers wezen dit verzoek echter van de hand.

De reeds in de vorige kroniek genoemde conflicten in het veenbedrijf, eindigden alle in het tweede kwartaal, het laatst de staking in de Krinsche venen. Op een enkele uitzondering na, zijn de aangekondigde loonsverlagingen tot ongeveer 7½ pCt. teruggebracht. Voor Emmer-Erfscheidenveen en Emmer-Compasceum zijn de loonen van 1934 gehandhaafd, doch de emolumenten vervallen.

In verband met de aankondiging van een loonsverlaging van 10 pCt., werd van 21 Mei tot eind Juni gestaakt aan de zinkfabriek te Budel door 640 arbeiders. Dezen bereikten hiermee, dat de dreigende loonsverlaging tot de helft werd verminderd. Evenwel blijft voorloopig een derde deel der fabriek buiten werking, waardoor 200 arbeiders zonder werk zijn gekomen.

De Scheveningsche haringvisschers hadden in Mei een geschil met hun reeders over de bemanning der vaartuigen (de reeders wilden n.l. met 12 inplaats van, zooals gewoonlijk, met 14 koppen laten varen). Na eenige wrijving is aan den eisch der reeders voldaan. Aan den anderen kant kregen de visschers het garantieloon toegezegd, waarom zij hadden gevraagd.

Meermalen heeft ook in dit kwartaal de Minister van Economische Zaken weer gebruik gemaakt van de hem bij de Crisisorganisatiebeschikking 1934 II toegekende bevoegdheid, om de arbeidsvoorwaarden in den landbouw bij scheidsrechtelijke uitspraak te doen vaststellen. Thans geschiedde dit in verschillende plaatsen van Zuid-Holland en Zeeland, voorts in Franeker en Franekeradeel. Zelfs zag de Minister zich genoodzaakt in enkele plaatsen van Friesland de landbouwers te dreigen met tuchtrechterlijke vervolging, ingevolge de Landbouw-Crisiswet 1933, in verband met voortgezette weigering tot overleg met de landarbeidersbonden. Tenslotte heeft ook weer in verscheidene gevallen de Rijksbemiddelaar, op verzoek van partijen, een arbiter aangewezen, om de arbeidsvoorwaarden voor de landarbeiders te regelen.

Arbeidsvoorwaarden. De loonpolitiek in de Tweede Kamer. De voorgenomen salarisverlaging voor het Rijkspersoneel. De voorgestelde herberekening der pensioenen voorloopig teruggenomen. Wetsontwerp tot beperking van cumulatie van inkomsten uit openbare kassen. Loon- en salarisverlaging in verschillende gemeenten. Loonsverlagingen in het vrije bedrijf. Arbitrale uitspraken inzake loonen in den landbouw.

Advies van den Hoogen Raad van Arbeid over voorontwerp van wet inzake verplichten bedrijfskindertoeslag.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot verlaging der openbare uitgaven hebben verschillende personen, naar aanleiding van de voorgenomen salarisverlaging voor het Rijkspersoneel, het woord gevoerd over de loonpolitiek der Regeering. In verband met de meening, dat de noodzakelijke aanpassing van de productiekosten aan de sterk verlaagde prijzen zou kunnen worden bereikt hoofdzakelijk door het doen dalen der arbeidsloonen, voerde de Heer Aalberse, voorzitter van de R.-K. kamerfractie, aan dat niet alleen ethisch, doch ook economisch, de basis van elke loonregeling is het redelijk levensonderhoud der arbeiders. Voldoende daling van de geldloonen kan daarom alleen plaats grijpen, wanneer al het mogelijke in het werk wordt gesteld om de totale levenskosten te verminderen. Het tegendeel hiervan heeft echter plaats gehad (b.v. steun aan den landbouw met de daaruit gevolgde prijsstijging). Een zelfde economische politiek, als in 1931 in Duitschland is toegepast, waar bij noodverordening tegelijk zoowel de loonen als interesten, huren, pachten, prijzen enz. omlaag werden gedrukt, acht genoemde spreker hier te lande noodzakelijk. De Heer Albarda, voorzitter van de Sociaal-Democratische kamerfractie wees er op, dat de aanpassingspolitiek, welke naar verlaging van loonen en salarissen streeft, geen enkel resultaat heeft opgeleverd, doch dat daarentegen de bedrijfsstoestand voortdurend ongunstiger is geworden. Inzake de Regeeringsbemoeiingen betreffende het loonpeil, verklaarde Minister Colijn, dat de Regeering niet rechtstreeks op de loonen in het vrije bedrijf heeft ingegrepen, doch dat zij indirect invloed heeft uitgeoefend bij gelegenheid van steunverlening en verder in die richting pogingen heeft aangewend — welke pogingen volgens hem niet erg gelukt zijn — door middel van het loon bij het Werkfonds.

Omtrent de voorgenomen loon- en salarisverlaging voor het Rijkspersoneel heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord op bovengenoemd wetsontwerp nog in antwoord op de bezwaren door verscheidene kamerleden tegen de verlaging geuit, medegedeeld dat de overgrootste meerderheid van het personeel niet alleen op 1 Januari 1936 nog een hoogere belooning zal genieten dan overeenkomt met de bezoldiging van 1914, omgerekend naar de indexcijfers der kosten van levensonderhoud, doch dat ook de verlagingen, aangebracht nadat het hoogste salarisspeil in 1920 was bereikt, nog steeds liggen beneden de daling dezer indexcijfers sinds laatstgenoemd jaar. De Regeering is zich bewust van de verzwakking van de koopkracht, doch zij is geen aanhanger van de koopkracht-theorie in dezen zin, dat terwille van het ophouden der koopkracht het wenschelijk zou moeten worden geacht salarisverlaging achterwege te laten ook als het budgetair evenwicht, in overeenstemming met de cijfers van prijzen en kosten van levensonderhoud en met de algemeene versobering en verlaging van het welvaartsvlak, deze salarisverlaging voor eenige categorie noodzakelijk maakt. Verder wordt er nog op gewezen dat tegenover de nadeelen, verbonden aan de toenemende daling der koopkracht bij doorwerking der verlaging op de loonen in de particuliere industrie, staan de voordeelen van de als gevolg dezer loondaling voortgezette prijsdaling. Uit den aard der zaak zullen ook de salarissen bij provinciën, gemeenten enz. invloed van deze verlaging der Rijkssalarissen ondervinden. Het maakt op het oogenblik nog een punt van overweging bij de Regeering uit hoever die invloed zich zal moeten en kunnen uitstrekken. Het meest billijk wordt geacht het Rijkspersoneel een procentueele verlaging van ± 5 pCt. over de geheele lijn op te leggen. De mogelijkheid van eenige differentiatie in de korting wordt niet uitgesloten, doch deze zou zooveel mogelijk moeten worden beperkt en in elk geval kan het denkbeeld van een progressieve vermindering van de hogere salarissen niet aanvaard worden, daar de salarissen der hogere rangen door het streven naar nivelleering niet meer in een juiste verhouding staan tot die der middelbare en lagere functiën.

In dezelfde Memorie van Antwoord heeft de Regeering zich bereid verklaard de voorgestelde herberekening der pensioenen terug te nemen. De hoofdaanleiding hiertoe is de bij velen bestaande twijfel aangaande de grondwettigheid van dezen maatregel. Een regeling voor de herberekening der pensioenen kan eventueel beter worden getroffen wanneer de door de Regeering ter hand genomen algeheele herziening der pensioenwetgeving aan de orde zal worden gesteld.

In Juni j.l. is een wetsontwerp ingediend, gericht tegen de cumulatie van inkomens. Door dit ontwerp wordt de reeds bestaande wet tot beperking van de cumulatie van pensioen met salaris en met een ander pensioen in dien zin uitgebreid, dat ook de wethouders en leden van Gedeputeerde Staten daaronder komen te vallen. Ook de vergoedingen, toegekend wegens het bekleed hebben van politieke functies, wil men thans betrekken in de cumulatie beperkende bepalingen der pensioenwetten. De pensioenen der Kamerleden, waarvoor de thans nog geldende regeling uitzondering maakt, zouden voortaan eveneens beperkend werken op een ander, daarnaast genoten pensioen. Het wetsontwerp geeft tevens enkele voorschriften met betrekking tot de toekenning van wachtgeld en pensioen wegens het bekleed hebben van het wethouderschap en het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten.¹⁾

Op aandringen der Regeering hebben wederom enkele gemeenten de loonen der gemeentewerklieden op een lager peil vastgesteld, hetgeen b.v. het geval was te Almelo, Enschede, Vlaardingen (alleen de minimum-loonen verlaagd en verder ook de loonen van politiepersoneel en de meeste beambten) en Vlissingen; in Kerkrade en Zwolle werden zoowel voor de ambtenaren als voor de werklieden de wedden verlaagd. In Eindhoven en Nijmegen kon men over het tegemoet komen aan de bezwaren der Regeering tegen de loonen der werklieden nog niet tot overeenstemming komen.

Ook in het vrije bedrijf kwamen nog steeds gevallen van loonsverlaging voor in de verschillende industrieën. Voor het binnenbeurtvaartbedrijf is in Mei j.l. een nieuwe landelijke regeling van loonen en arbeidsvoorwaarden ingevoerd, waarbij de minimum-loonen verlaagd zijn en bovendien voor het walpersoneel de verschillende gemeenten, welke onder de regeling vallen en welke voordien in twee klassen waren verdeeld, voortaan in drie klassen zijn ingedeeld, zoodat in de gemeenten, welke tot de nieuwe derde klasse behooren, de loonen een extra-verlaging ondergaan. Van de nieuw gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten, waarin loonsverlaging is opgenomen, worden hier vermeld die voor de steenhouwerijen en bij van Gend & Loos. In de steenindustrie in Noord- en Oost Groningen dreigden moeilijkheden door het opzeggen der collectieve arbeidsovereenkomsten en de eischen der patroons tot groote loonsverlagingen. Voor Oostelijk Groningen kwam men ten slotte tot overeenstemming over de in te voeren loonsverlaging. Voor Noord-Groningen heeft een scheidsgerecht een uitspraak gedaan, volgens welke een zoodanige verlaging van loonen en tarieven zal plaats hebben dat het totale loonbedrag voor elke fabriek met 6 pCt. wordt verminderd; vóór 1 September moeten de betrokken partijen te kennen geven of zij deze uitspraak aannemen. In het veenbedrijf kwamen — meermalen na staking — regelingen tot stand, welke veelal loonsverlaging inhielden, waartegenover echter ook gevallen staan dat de loonvoorwaarden van 1934 in hoofdzaak gehandhaafd bleven.

Zoals ook in het overzicht „Werkstakingen en Uitsluitingen” is vermeld, zijn in den landbouw verschillende arbitrale uitspraken gedaan inzake de loonen. Hierbij werden soms de bestaande loonen gehandhaafd, in andere gevallen lagere loonen vastgesteld. Voor Oost- en West Zeeuwsch-Vlaanderen heeft de arbiter een gelijke regeling vastgesteld. Volgens deze regeling zullen de loonen dooreengenomen en over een geheel jaar berekend, niet belangrijk mogen verschillen van die in 1934/1935; het werd wenschelijk geacht de winterloonen iets te verlagen, mede doordat deze relatief hooge loonen de werkloosheid sterk bevorderen.

Voor een overzicht van den voornaamsten inhoud van de uitspraak der arbitrage-commissie voor de sigarenindustrie, zie men onder het hoofdstuk „Werkstakingen en Uitsluitingen”.

De Hooge Raad van Arbeid heeft advies uitgebracht over het voorontwerp van wet inzake verplichten bedrijfskindertoeslag. Met de kleinst mogelijke meerderheid (18 tegen 16 stemmen) heeft de Raad zich uitgesproken tegen toepassing van het beginsel van verbindendverklaring op kindertoeslageregelingen.

Organisatie van werkgevers en werknemers. Verdere achteruitgang van het ledental der werknemerscentralen. De strijd tegen de crisis en haar gevolgen. Standpunt van werkgevers- en werknemersorganisaties ten aanzien van het wetsontwerp ter verlaging der openbare uitgaven. Algemeene vergaderingen van N.V.V. en Chr. Nat. Vakverbond.

¹⁾ Zie ook Maandschrift aflevering 6, 1935, blz. 900.

De in 1933 ingetreden achteruitgang in het ledental der vakcentralen van werknemers duurde ook in de eerste maanden van 1935 voort. Blijkens onderstaande cijfers deelden alle centralen in het verlies.

	Ledental op:			Achteruitgang:	
	1 Jan. 1934.	1 Jan. 1935.	1 April 1935.	1934.	1e kw. 1935.
N.A.S.	19 750	12 950	*	6 800	*
N.V.V.	324 850	300 450	294 900	24 400	5 550
Chr. Nat. Vakverbond	117 200	113 550	112 100	3 050	1 450
R. K. Werkl. Verbond	194 150	182 675	181 750	11 475	925
Ned. Vakcentrale	47 800	46 250	46 050	1 600	200

De werkzaamheden der organisaties bleven voor een groot deel verband houden met de economische depressie en hare gevolgen. Zoo belegden de R.-K. centralen van werkgevers, middenstanders, boeren en arbeiders een zgn. industrialisatie-congres, waar maatregelen tot werkherstel en werkverruiming verdedigd werden. Daarbij werden o.m. de volgende wenschen geuit: meer effectieve bescherming van de binnenlandsche markt door aanvulling van het contingenteringssysteem met een systeem van specifieke invoerrechten, betere organisatie der betrekkingen tusschen het Nederlandsch en Nederlandsch-Indische bedrijfsleven, hervorming van den economischen voorlichtingsdienst, uitbreiding van verschillende statistieken op economisch gebied, bevordering van de oprichting van economisch-technologische instituten tot onderzoek van de industriele mogelijkheden in de verschillende deelen van het land, oprichting van een instituut voor markt- en conjunctuur-analyse, bevordering van de organisatie van den industrieelen kapitaaldienst vooral voor de verstrekking van crediet op langen termijn, verbetering van vakonderwijs, bevordering van goed en goedkoop verkeer (het geheele land als verkeers eenheid te beschouwen), rationeële organisatie der werkverruimings-bemoelingen door samenvoeging der verschillende lichamen op dit gebied tot één adviseerende commissie. ¹⁾ Het N.V.V. en het R.-K. Werkliedenverbond drongen in een gemeenschappelijk adres bij de Regeering aan op bespoediging bij de uitvoering van het 60-miljoen plan en belangrijke verdere uitbreiding van de werkverruiming. ²⁾

Het N.A.S. gaf naar aanleiding van de indiening van het wetsontwerp ter verlaging van de openbare uitgaven aan de Tweede Kamer o.m. de volgende maatregelen in overweging: heffing ineens met sterke progressie van alle bezit boven f 16 000,—, nationalisatie van het bankwezen, schrapping van hypotheek- en andere schulden voor noodlijdende boeren en tuinders, stopzetting van alle militaire uitgaven, verlenging van den leerplicht ter bestrijding van de werkloosheid onder de jeugd, wettelijke invoering van de 40-urige werkweek zonder loonsverlaging, bevordering van den woningbouw, uitvoering van groote openbare werken, verhooging van de steunnormen tot tenminste het peil van vóór 1 Juli 1934, premievrije verplichte werkloosheidsverzekering, ondersteuning van alle jeugdige werklozen. ³⁾

Het Chr. Nat. Vakverbond richtte zich tot de in Juni gehouden Internationale Arbeidsconferentie, welke het vraagstuk van de werkloosheid onder de jeugd behandelde, met verschillende opmerkingen op dit gebied, waarbij men o.a. wees op de noodzakelijkheid te streven naar inschakeling der jeugdigen in het normale productie-proces, terwijl men verlenging van den leerplicht tot ontlasting van de arbeidsmarkt een minder doelmatig middel vond; ⁴⁾ het Verbond deed niet mede aan de betreffende petitionnementsbeweging van het Internationaal Chr. Vakverbond, waarvan in de buitenlandsche kroniek is melding gemaakt.

De indertijd opgerichte Landelijke commissie tot bestrijding van de werkloosheid onder de jeugd, waarin vertegenwoordigers van jeugdverenigingen en werkgevers- en werknemersorganisaties van verschillende richtingen zitting hadden, werd vervangen door een van Regeeringswege ingestelde commissie. ⁵⁾

Het reeds hiervoor genoemde, door de Regeering bij de Staten-Generaal ingediende, wetsontwerp ter verlaging van de openbare uitgaven ondervond van verschillende zijden bestrijding, niet alleen van de werknemersvereeni-

¹⁾ R.-K. Werkgever, 24 Mei 1935.

²⁾ De Volkskrant, 23 April 1935.

³⁾ De Arbeid, 21 Juni 1935.

⁴⁾ De Gids, 13 Juni 1935.

⁵⁾ De Gids, 27 Juni 1935.

* Geen opgave.

gingen van verschillende richtingen, maar o.m. ook van de Algemeene R.-K. Werkgeversvereniging. ¹⁾ Daarentegen betuigde het Verbond van Nederlandsche Werkgevers in een uitvoerig adres aan de Tweede Kamer instemming met het ontwerp. ²⁾

De aandacht trokken verschillende demonstratieve vergaderingen van boeren en tuinders. In verband met den moeilijken toestand in het tuindersbedrijf openden de voornaamste organisaties van werkgevers en werknemers in dit bedrijf besprekingen over permanente samenwerking. ³⁾ De voornaamste organisaties van boeren en middenstanders stichtten een Comité van overleg met het doel tot regelmatige besprekingen te komen over de vraagstukken, die de betrekkingen tusschen landbouw en middenstand beheerschen. ⁴⁾

Het N.V.V. hield een algemeene vergadering ⁵⁾, waar o.m. een rapport „Naar ordening van het bedrijfsleven”, samengesteld door een commissie uit het Verbond, werd goedgekeurd. ⁶⁾ Een vergadering van hoofdbesturen van bij het Verbond aangesloten bonden besloot tot stichting van een gemeenschappelijk tuberculosefonds; een 15-tal bonden verklaarde zich bereid tot toetreding. ⁷⁾

De algemeene vergadering van het Christelijk Nationaal Vakverbond besloot o.m. bij de Regeering aan te dringen op het nemen van maatregelen, die de vervanging van mannelijke arbeidskrachten door vrouwen en meisjes zooveel mogelijk tegengaan. ⁸⁾

Voor een op het gebied van het ziekenfondswezen getroffen regeling tot samenwerking tusschen de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst en de drie grootste vakcentralen van werknemers zie men onder Arbeidersverzekering.

Arbeidersbescherming. Het standpunt der Nederlandsche Regeering t. a. v. de te Genève behandelde conventies betreffende de 40-urenweek. Wettelijke maatregelen ten behoeve van de ratificatie van internationale verdragen. Adviezen van den Hoogen Raad van Arbeid.

Bij de uitvoerige besprekingen, welke ook in de laatste zitting der Internationale Arbeidsconferentie weer waren gewijd aan het vraagstuk van de 40-urige werkweek, verklaarde de afgevaardigde van onze Regeering, Prof. Aalberse, dat deze aan het beginselverdrag, waarover de Conferentie zich had uit te spreken, weinig practische beteekenis kon toekennen, omdat dit aan de landen geenerlei verplichting tot toepassing oplegt. De Regeeringsafgevaardigden van Nederland stemden dan ook, zoowel tegen bedoelde beginselconventie, als tegen de mede in stemming gebrachte ontwerpverdragen tot invoering van de 40-urige werkweek in enkele belangrijke bedrijfstakken (openbare werken, bouwbedrijf, flesschenfabricage).

Intertijd had de Nederlandsche Regeering zich bereid verklaard, het in 1931 aangenomen verdrag betreffende den arbeidsduur in de kolenmijnen als een compromis te aanvaarden, onder beding, dat ook de 6 andere in het verdrag genoemde, voornamelijk kolenproduceerende landen van Europa tot bekrachtiging zouden overgaan. Dit laatste nu bleek in enkele dier landen op moeilijkheden te stuiten, reden waarom dit jaar aan de Conferentie een herziening van bedoelde conventie was voorgesteld. Door deze wijzigingen acht de Nederlandsche Regeering — blijkens de door haar afgevaardigde te Genève afgelegde verklaring — het compromis van 1931 verbroken (temeer waar geen rekening is gehouden met de van haar kant voorgestelde aanvulling, welke handhaving van de in Nederland in den mijnbouw gebruikelijke Zondagsrust van 30 uren mogelijk zou maken), en behoudt zij zich dienaangaande thans alle vrijheid van handelen voor. Nederland zal het verdrag dan ook niet bekrachtigen, tenzij de andere landen dit tegelijkertijd doen en wel in het kader der Internationale Organisatie van den Arbeid.

Intusschen zijn hier te lande weer enkele maatregelen op wetgevend gebied getroffen, om ratificatie van internationale verdragen te vergemakkelijken. Een wijziging van de Arbeidswet kwam tot stand, welke uitdrukkelijk het verbod vastlegt om kinderen, die jonger dan 14 jaar of nog leerplichtig

¹⁾ De R.-K. Werkgever, 7 Juni 1935.

²⁾ De Nederlandsche Werkgever, 30 Mei en 6 Juni 1935.

³⁾ Vooruit, 27 Juni 1935.

⁴⁾ Nieuwe Rotterdamse Courant, 23 Mei 1935.

⁵⁾ De Strijd, 7 Juni 1935.

⁶⁾ Zie voor een beknopt overzicht afl. 5, 1935 van het Maandschrift, blz. 740.

⁷⁾ De Strijd, 19 Juli 1935.

⁸⁾ De Gids, 25 Juli 1935 en vlg.

zijn, arbeid te doen verrichten in eenig beroep buiten een onderneming, behalve huishoudelijke bezigheden ten behoeve van het gezin, waarin zij worden opgevoed. Door deze wijziging is de weg geëffend voor toetreding tot het in 1932 te Genève aangenomen verdrag betreffende den leeftijd, waarop kinderen worden toegelaten tot andere dan industrieele werkzaamheden. Voorts nam de Tweede Kamer wetsontwerpen aan tot goedkeuring van, resp. voorbehoud voor toetreding tot een drietal in 1934 aanvaarde internationale conventies omtrent: den nachtarbeid van vrouwen, de schadeloosstelling voor beroepsziekten en den arbeidsduur in automatische vensterglasfabrieken.

In Mei j.l. heeft de Hoge Raad van Arbeid zijn adviezen vastgesteld met betrekking tot hem voorgelegde voorontwerpen voor een nieuw Werktijdenbesluit voor fabrieken en werkplaatsen, benevens voor een wijziging der Huisarbeitswet 1933 en voor een op de huisindustrie toepasselijk uitvoeringsbesluit. Bij deze adviezen valt aan te teekenen, dat de Raad zich heeft uitgesproken vóór inschakeling van het Werktijdenbesluit in de Bedrijfsradenwet, ter bevordering van decentralisatie in de uitvoering. Verder stelde de Raad voor, uit het Werktijdenbesluit te doen vervallen de bepaling, waarbij aan kalkzandsteenfabrieken het werken met twee ploegen wordt toegestaan, en gaf hij den wensch te kennen, dat een regeling zou worden ontworpen tot beperking van den arbeid van bazen.

In Augustus is een voorontwerp van wet aanhangig gemaakt, dat verbod beoogt van den arbeid van meisjes van 14 en 15 jaar in fabrieken en op kantoren, benevens van bepaalde soorten arbeid voor vrouwen. Blijkens de toelichting is het doel van dit voorstel zoowel verruiming van de werkgelegenheid voor mannen, als het stimuleeren van den trek van meisjes naar huiselijke diensten. ¹⁾

Arbeidersverzekering. De in eerste instantie door de Tweede Kamer geuite bezwaren tegen de bezuinigingsvoorstellen t.a.v. de sociale verzekering en het antwoord der Regeering daarop. Het inwerkingtreden van de herzieningen van Ongevallenwet en Ziektewet. Verhooging van de premies voor de ongevallenverzekering, verlaging van de premies voor de ziekteverzekering. Rapport omtrent uitkeering voor ziekte, die bij den aanvang der verzekering reeds bestond. De uitkomsten der ziekteverzekering door bedrijfsverenigingen. Groeiende samenwerking op gebied van het ziekenfondswezen.

De bezwaren, in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer geopperd tegen het groote bezuinigingsplan der Regeering, richtten zich — voor wat de sociale verzekering betreft — vooral tegen de voorgenomen verlaging van de daguitkeering bij ziekte of ongeval en tegen de ontworpen wijziging in de financiering der invaliditeits- en ouderdomsverzekering. Bovendien gaf een belangrijk deel der Kamer blijk van teleurstelling over het feit, dat de Regeering deze gelegenheid niet tevens had benut om meer eenheid te scheppen in het stelsel der verzekering. Vermindering van het daggeld bij ziekte en ongeval van 80 tot 70 pCt. van het loon had, naar de opvatting van verscheidene leden, niets te maken met bezuiniging op de Overheidsuitgaven; ook waren zij van meening, dat de belanghebbende verzekerden hierdoor dubbel getroffen zouden worden, nu ook de loonen reeds zijn verlaagd. Aan dit nadeel kenden zij veel grootere beteekenis toe, dan aan het betrekkelijk geringe voordeel, dat het bedrijfsleven van premieverlaging kon verwachten. Een deel der leden wenschte ook te weten, of maatregelen als: vermindering der bijdragen aan het prophylaxefonds, uitvoering der ongevallen- en invaliditeitsverzekering door bedrijfsverenigingen, benevens afkoop van kleine renten, niet meer tot verlichting van de lasten der sociale verzekering zouden bijdragen dan hetgeen thans was voorgesteld.

In antwoord hierop verwees de Regeering in de eerste plaats naar haar reeds bij de behandeling der Rijksbegroting over 1935 te kennen gegeven voorkeur voor reorganisatie der sociale verzekering bij gedeelten, waaraan nog steeds wordt gewerkt. De bezwaren, door een deel der Kamerleden geuit tegen de verlaging der daguitkeeringen, deelde de Regeering niet; in de tegenwoordige tijdsomstandigheden kon een ziekingeld van 70 pCt. van het loon redelijk worden geacht, ook in vergelijking tot hetgeen daaromtrent in buitenlandse wetgevingen is bepaald. De voorstelling, als zouden de belanghebbenden door zulk een verlaging dubbel worden getroffen, achtte de Regeering onjuist; de lastenvermindering voor het bedrijfsleven wilde zij zeker niet onbelangrijk

¹⁾ Zie hiervoor nader het Maandschrift, afl. 8, 1935.

noemen. De andere door de Kamer geopperde denkbeelden tot bezuiniging op de sociale verzekering zouden tot minder besparing leiden dan de leden ervan verwachtten; afkoop van kleine renten kon bovendien door de verzekerden als onbillijk worden gevoeld.

Met betrekking tot plannen t. a. v. de invaliditeits- en ouderdomsverzekering, waaromtrent vanuit de Kamer op een nadere uiteenzetting was aangedrongen, wees de Regeering erop, dat de Staat indertijd zwaardere verplichtingen op zich heeft genomen, dan hij thans bij machte blijkt te kunnen dragen; voor een groot deel kunnen deze echter niet meer ongedaan worden gemaakt. Stopzetting gedurende 5 jaar van de verplichte storting der annuïteiten van omstreeks 44 miljoen gulden acht de Regeering in de gegeven omstandigheden de verkieslijkste oplossing, daar deze den wetgever volledige vrijheid laat, om na afloop daarvan het stelsel van financiering opnieuw onder de oogen te zien, al zal terugkeer tot het annuïteitenstelsel dan moeilijker zijn geworden. De ontworpen voorziening maakt het onveranderd voortbestaan van alle rechten en aanspraken krachtens de Invaliditeits- en Ouderdomswetten mogelijk, zonder de naaste toekomst al te zwaar te belasten.

Het „onvoorwaardelijk” gedeelte van de Staatsschuld aan de fondsen (t. w. het bedrag der reeds uitgekeerde en niet uit de annuïteiten betaalde renten), kan op 665 miljoen gulden worden geschat, het „voorwaardelijk” gedeelte dier schuld (t. w. de aansprakelijkheid van het Rijk voor nog toe te kennen renten en uitkeeringen aan verzekerden, die niet het volle premiebedrag betaalden) op ongeveer 395 miljoen. Wanneer omstreeks 1980 de evenwichtstoestand der fondsen zal zijn bereikt, belooft het jaarlijks aan renten uit te keeren bedrag \pm 130 miljoen gulden; aan premie wordt dan \pm 50 miljoen ontvangen, terwijl een ongeveer evengroot bedrag blijvend uit de Staatskas moet worden bijgepast. Aantasting van de bestaande verzekeringsaanspraken behoeft — naar de opvatting der Regeering — niet te worden gevreesd en zou in elk geval de instemming der Staten-Generaal behoeven. Het vraagstuk van herberekening der verzekeringslasten op de basis van een rentevoet van 3 pCt. acht de Regeering thans praktisch nog niet aan de orde.

Van de voorgenomen wijziging der Beleggingswet om ten hoogste de helft der in enig jaar voor dat doel beschikbaar komende fondsgelden te beleggen in leeningen ten laste of onder garantie van het Rijk, welke tegen lagere rentevoet worden uitgegeven dan door andere publieke lichamen geschiedt, vreesde de Kamer aantasting van het karakter van deze wet, benevens vermindering van de inkomsten der betrokken fondsen en dientengevolge mogelijk verlaging van de uitkeeringen. Naar aanleiding hiervan deelde de Regeering mede, dat de voorgestelde herziening bedoelt gelegenheid te scheppen, om — bij eventuele conversie der Staatsschuld — over een grooter deel der voor belegging beschikbare gelden van het Invaliditeitsfonds en het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds te beschikken, dan de thans geldende regeling toelaat.

Op 1 Juli j.l. trad de wet van 23 Mei 1935 in werking, waardoor het premiestelsel tot opbrengst der middelen voor de ongevallenverzekering is vervangen door een omslagstelsel met kapitaaldekking. Bij de behandeling van het ontwerp heeft de Regeering haar voornemen kenbaar gemaakt, om nog in den loop van dit jaar een voorontwerp tot herziening van de wijze van uitvoering der Ongevallenwet aan den Hoogen Raad van Arbeid om advies te zenden. Voorts is de indiening aangekondigd van een wetsvoorstel tot aanpassing van onze ongevallenwetgeving aan het in 1934 te Genève aanvaarde ontwerp-verdrag omtrent de schadeloosstelling bij beroepsziekten.

Bij de mede op 1 Juli van kracht geworden periodieke herziening van de indeeling der bedrijven in gevarenklassen, zijn verscheidene in hogere klassen geplaatst. In de laatste jaren was n.l. gebleken, dat de premie-opbrengst in vele gevallen ontoereikend is geweest, om de lasten der verzekering te dragen. Blijkens de verslagen van de Rijksverzekeringsbank bedroeg het tekort over 1932 bijna 25 pCt., over 1931 en 1933 ruim 12 pCt. Het uit vroegere jaren aanwezige overschot was echter voldoende om deze verliezen te dekken. Het tekort op het landbouwongevallenfonds wordt daarentegen van jaar tot jaar grooter en bedroeg op 31 October 1933 reeds 92 pCt. van de voor schadeloosstellingen uitgetrokken reserve.

De op het eind van 1934 aanvaarde herziening van de Ziektewet begon eveneens op 1 Juli j.l. te werken. Dientengevolge is de verplichte verzekering

tegen ziekte thans uitgebreid tot enkele nieuwe groepen (o.m. met leiding belaste personen, zij die aangenomen werk buiten de onderneming verrichten, vaste provisiereizigers, thuiswerkers in enkele bedrijven), terwijl andere, op verzoek, van de verzekering kunnen worden vrijgesteld (als 70-jarigen en zij, die bij den aanvang der verzekering ongeschikt tot werken zijn). Verder is de toekenning van uitkeering in bepaalde gevallen, benevens de beroepsrecht-spraak, nader geregeld of uitgebreid.

De gezamenlijke studie-commissie, indertijd ingesteld door de federatie van bedrijfsverenigingen voor ziekengeldverzekering en de vereniging van raden van arbeid, heeft kortgeleden een verslag uitgebracht, waarin aanwijzingen zijn gegeven voor de door de verzekeringsorganen te volgen gedragslijn bij het uitkeeren of weigeren van ziekengeld voor ziekten, die bij den aanvang der verzekering reeds bestonden. De commissie bleek overwegende bezwaren te hebben tegen overdracht aan de administratie van bedrijfsverenigingen van de bevoegdheid, om in zulke gevallen uitkeering te weigeren. Bovendien behoorde, naar haar meening, steeds gelegenheid te bestaan, van een beslissing dienaangaande in beroep te komen. Door de besturen van voornoemde organisaties is nu een centrale commissie van advies in het leven geroepen, die in moeilijke gevallen de uitvoeringsorganen voorlichting kan geven.

De premies voor de verplichte ziekteverzekering zijn met ingang van 1 Juli verlaagd.

Over de uitkomsten der ziekteverzekering in 1933 — voor zoover die door enkele bedrijfsverenigingen wordt uitgevoerd — publiceerde het College van Toezicht eenige gegevens, waaruit o.m. blijkt, dat in genoemd jaar 52 van zulke verenigingen werkzaam zijn geweest, waarbij in totaal een loonbedrag van resp. 943 miljoen gulden verplicht en 19 miljoen vrijwillig was verzekerd (in 1932 resp. 1010 en 23 miljoen gulden). Voor enkele dezer verenigingen zakte het verzekerd loonbedrag tot beneden de voor erkenning voorgeschreven grens van 2½ miljoen gulden; in de bestaande tijdsomstandigheden vond het College hierin echter geen aanleiding om intrekking der erkenning voor te stellen. Aan ziekengeld werd in 1933 11,2 miljoen gulden uitgekeerd (in 1932 13,3 miljoen), terwijl de gezamenlijke ontvangsten der verenigingen in 1933 16,7, in 1932 19 miljoen gulden beliepen. Naar verhouding was het aan uitkeeringen besteed bedrag in eerstgenoemd jaar meer gedaald dan dat van het verzekerd loon, waaruit blijkt, dat het laatste verslagjaar gunstiger uitkomsten voor de bedrijfsverenigingen gaf. De wijze, waarop deze organisaties de Ziektewet uitvoeren, noemt het College over het geheel bevredigend. Het aantal van verzekerden ontvangen klachten bleef afnemen.

De onderhandelingen tot het brengen van meer samenhang tusschen de verschillende organisaties, die zich op het terrein van het Ziekenfondswezen bewegen, in 1933 aangevangen tusschen de Nederl. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst en den inmiddels opgeheven Algemeenen Raad tot bevordering van het Ziekenfondswezen (bestaande uit de Landelijke Federatie ter behartiging van het Ziekenfondswezen en enkele der groote vakcentrales), doch sindsdien afgebroken, zijn in het begin van 1935 hervat tusschen de Mij. en de 3 werknemerscentrales (N.V.V., C.N.V. en R.K.V.), terwijl de Landelijke Federatie van fondsen onder eigen beheer der leden zich hierbij afzijdig hield. Deze besprekingen hebben geleid tot de vorming van een centrale commissie, welke voor de helft uit leden der Mij. en voor de andere helft uit vertegenwoordigers van genoemde centrales bestaat, en wier taak in hoofdzaak van adviseerenden aard zal zijn, met het doel leiding te geven op ziekenfondsgebied. In samenhang hiermede zullen de besturen van nieuw op te richten Maatschappij-ziekenfondsen eveneens paritetisch worden samengesteld en die der bestaande fondsen op den duur in dien zin worden gewijzigd. Met de Nederl. Mij. tot bevordering van de Tandheelkunde is een overeenkomst aangegaan omtrent het verleenen van tandheelkundige hulp aan de leden van ziekenfondsen. Een uitnodiging, welke in April j.l. door den Minister van Sociale Zaken werd gericht, zoowel tot de 5 bij bovenbedoelde overeenkomst betrokken organisaties, als tot de Landelijke Federatie, de Mij. der Apothekers, de Ver. van Nederlandsche Gemeenten en den Dienst der Volksgezondheid, om vertegenwoordigers aan te wijzen in een van Overheidswege in het leven te roepen Ziekenfondsraad, gaf zoowel de Mij. tot bevordering der Geneeskunst als de 3 vakcentrales aanleiding den Minister om uitstel hiervan te verzoeken. Op het kortgeleden gehouden congres der Ned. Mij. tot bevordering der Phar-

macie bleek, dat deze organisatie tegenstandster is van de voorgenomen gelijke vertegenwoordiging van medici en verzekerden in de besturen der Maatschappij-ziekenfondsen, met uitschakeling van de daarin tot dusver mede zitting hebbende apothekers; zij was echter — evenals trouwens de Landelijke Federatie ter behartiging van het Ziekenfondswezen — bereid mede te werken aan de totstandkoming van een Ziekenfondsraad, als door den Minister was voorgesteld.

BEVOLKING. GEZONDHEIDSWEZEN. VOLKSHUISVESTING.

Gezondheidswezen. Wetsontwerp ter vervanging van de Warenwet ingediend. Volksvoeding. De voeding van den Groningschen landarbeider. Teveel aan ziekenhuisruimte.

Op 6 Augustus is een wetsontwerp ingediend tot verlaging van de openbare uitgaven door vervanging van de Warenwet door een andere wet betreffende hoedanigheid en aanduiding van waren. In de Memorie van Toelichting wordt erop gewezen, dat volgens het ontwerp het aan het vrije inzicht van de gemeenten zal staan al of niet in samenwerking keuringsdiensten in stand te houden. Van eenige wettelijke verplichting daartoe zal geen sprake meer zijn. Wel is waar zal door de opheffing van keuringsdiensten de contrôle ten aanzien van waren minder effect hebben, althans in verschillende deelen van het land wellicht niet voldoende intensief zijn, doch voor handel en industrie is er de mogelijkheid in dezen in eenigen vorm medewerking te verlenen.

Op de zomervergadering van de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Geneeskunde hield Prof. Wolff een inleiding over volksvoeding. Hij acht een uitgebreid onderzoek op vele plaatsen van ons land wenschelijk om bijtijds ondervoeding te kunnen constateeren, zoowel bij de jeugd als bij de volwassenen. Een ruim gebruik van den overvloed van melk en melkproducten voor de voeding van de mindergegoeden moet worden bevorderd; de voedingswaarde van het brood kan zeer worden verbeterd door toevoeging van mager melkpoeder. Broodvoeding alleen is verkeerd; iedereen behoort een keer per dag een warmen maaltijd te gebruiken. Verder betoogde de inleider, dat het wenschelijk is, dat door kookcursussen en voedingslessen het vrouwelijk deel der natie beter geschikt gemaakt wordt voor haar taak in het gezin.

Door den arts den Hartog is een onderzoek ingesteld naar de voeding van den Groningschen landarbeider. ¹⁾ Het onderzoek omvatte 15 arbeidersgezinnen in het Noordelijk deel van de provincie. De arbeiders hadden een zekeren welstand, de meesten bezaten een eigen huisje en armoede kwam bijna niet voor. Wat calorïën betreft was de voeding voldoende (3305 tegenover 2661 voor Utrechtsche werklozen en 3290 voor Zaausche arbeiders). In verhouding was de hoeveelheid vetten veel te hoog; evengoed en goedkooper kan deze groep zich met iets meer koolhydraten voeden.

De Gemeenteraad van Rotterdam nam een motie aan om een commissie in te stellen ten einde den algemeenen gezondheidstoestand in de gezinnen der werklozen te onderzoeken, voornamelijk wat betreft den gezondheidstoestand der kinderen.

Een commissie van deskundigen kwam op grond van een ingesteld onderzoek naar het aantal bedden in de onderscheiden ziekenhuizen in Nederland tot de conclusie, dat dit grooter is dan de behoefte. Een groot aantal bedden is regelmatig niet bezet. Uitbreiding van het aantal bedden, vooral wanneer dit onoordeelkundig geschiedt, zou den toestand nog belangrijk kunnen verergeren.

Op de ledenvergadering van de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van de geneeskunst is aan het Hoofdbestuur opgedragen een bijzonder professoraat in de sociale geneeskunde te stichten, zoodra de gewone leerstoel wegens bezuiniging mocht worden opgeheven.

Volkshuisvesting. Afnemende, hoewel nog steeds aanzienlijke, woningbouw, voornamelijk van grootere woningen.

Sinds eenigen tijd is de woningbouw geleidelijk aan het afnemen. Nadat in het eerste kwartaal van 1933, toen met den bouw van 15 000 woningen begonnen was, een der hoogste kwartaalcijfers tot dusver bereikt was, heeft — met uitzondering telkens van de eerste kwartalen — elk kwartaal een lager cijfer gegeven dan het vorige:

¹⁾ Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde, p. 2794 e. v.

	Aantal woningen met den bouw waarvan begonnen werd in						
	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
het 1e kwartaal	9 728	15 202	13 328	8 739	15 004	13 444	11 524
„ 2e „	16 061	13 944	14 200	7 628	14 531	12 129	10 077
„ 3e „	11 689	12 558	13 216	8 006	14 421	11 875	
„ 4e „	9 385	11 203	8 682	9 840	12 056	10 435	

Ook de netto-vermeerdering van den woningvoorraad loopt sinds eenigen tijd terug. Het hoogste cijfer over een vol jaar werd behaald over de periode November 1933 t/m October 1934 (ruim 50 000), maar in de periode Juli 1934—Juni 1935 nog maar 46 000, hetgeen echter toch nog meer is dan in één der kalenderjaren vóór 1934.

Reeds meermalen is er op gewezen, dat bij deze toch nog steeds aanzienlijke woningproductie, die, gelijk in de vorige kroniek werd uiteengezet, numeriek de behoefte waarschijnlijk niet onbelangrijk overschrijdt, het grootste aandeel geleverd zou worden door woningen van een grootter type dan dat waaraan nog behoefte zou bestaan. De detaillering van de toeneming van den woningvoorraad naar de grootte van de woning, die het Centraal Bureau voor de Statistiek in staat is te maken op grond van nadere gegevens die sinds Januari j.l. van de meeste groote gemeenten worden ontvangen, kunnen hieromtrent enig licht verspreiden. Het blijkt, dat over het eerste halfjaar het type met 6 en meer vertrekken (waaronder echter ook de keuken en een eventueele badkamer wordt gerekend) over het algemeen in die vermeerdering verre de overhand heeft. Stelt men de nettovermeerdering (saldo van toevoeging en vermindering) op 100, dan bedroeg de nettovermeerdering der woningen met 6 of meer vertrekken in Amsterdam 56, in Rotterdam 41, in Utrecht 81, in Haarlem 87, in Groningen (April—Juni) 46, in Arnhem 90, in Nijmegen zelfs 107 en in Eindhoven 119, in Leeuwarden 94, in Hilversum en Maastricht vrijwel de totale vermeerdering (cijfers boven de 100 wijzen er op, dat in de kleinere typen de verminderingen sterk de overhand hadden, o.a. door stadssaneering).

OVERZEESCHE GEWESTEN.

NEDERLANDSCH-INDIË. *)

Algemeene toestand.

Hoewel de algemeene toestand van Nederlandsch-Indië in het 1ste kwartaal 1935 nog weinig rooskleurig genoemd moet worden, ontbreekt het toch niet aan lichtpunten. De exporthoeveelheid nam in vergelijking tot die in het 1ste kwartaal 1934 toe, hetgeen behalve aan de aardoliën voornamelijk aan den bevredigenden afzet van de Javasuiker te danken is. Ook ten aanzien van peper, tabak, copra en palmolie valt een niet onbelangrijke stijging in den export te constateeren.

De dalende lijn in den koffie-uitvoer zette zich echter voort, terwijl ook de prijzen van dit product zeer tegenvielen. Van thee, rubber en tin, waarvan de export gelijk bekend onder restrictie-bepalingen staat, zette de dalende prijs-tendenz zich voort.

In toenemend aantal en vermeerderende schakeering kwamen Overheidsregelingen tot stand met betrekking tot handel en bedrijf. Het aantal invoercontingenteeringen breidde zich uit. Een nieuwe figuur in de maatregelen ten aanzien van den import vormen de importeurslicentieeringsbepalingen. (Zie hieromtrent onder „Handel en Verkeer“.)

Ten aanzien van den export valt te melden, dat de rubberrestrictiebepalingen t.a.v. de bevolkingsrubber eenige wijziging ondergingen. Maatregelen werden getroffen teneinde ongewenschten uitvoer van plantmateriaal van kapok en van suikerriet tegen te gaan, terwijl verder een ordonnantie tot stand kwam tot bescherming van de kapokbelangen.

In verslagkwartaal werden onder de bedrijfsreglementeering ¹⁾ gebracht de melkerijen in het regentschap Bandoeng en de veembedrijven en drukkerijen in geheel Ned.-Indië.

De tijd van voedselschaarschte, welke gedeeltelijk in het eerste kwartaal viel en zich door den slechten oogst van 1934 zwaar deed gelden, was voor

*) Dit overzicht is welwillend samengesteld door het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia; het hoofdstuk „Arbeidstoestanden, Sociale Zorg“ is samengesteld door het Kantoor van Arbeid te Batavia. Meer uitvoerige gegevens treft men aan in het Economisch Weekblad voor Ned. Indië en in publicaties van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia.

¹⁾ Bedrijfsreglementeeringordonnantie van 23 October 1934; zie Maandschrift, 1934, afl. 12, blz. 1829.

velen uit de Inheemsche bevolking als gevolg van het ontbreken van werkgelegenheid zeer moeilijk. In enkele streken konden de grondbezitloozen en ook vele kleingrond- en erfbezitters niet meer voldoende in het levensonderhoud voorzien. In een aantal streken namen pauperisme en criminaliteit toe. In den loop van het kwartaal verbeterde de voedseltoestand op Java en Madoera door het afkomen van overvloedige maïs- en cassaveoogsten en van den oogst van vroege westmoessonpadi. Hierdoor konden de importen van rijst door de Regeering eerder beëindigd worden dan verwacht werd. In enkele regentschappen (Indramajoe, Banjoemas, Tjilatjap, Toeloengagoeng) bleef de toestand echter minder gunstig als gevolg van misoogst resp. overstroming. Van Overheidswege werd getracht verlichting in den toestand te brengen door voedselverschaffing en het scheppen van werkgelegenheid.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

De afzet van Java-suiker was bevredigend. De uitvoer bedroeg in het 1e kwartaal niet minder dan 317 000 ton tegen 220 000 ton in het 1e kwartaal 1934. De meerdere export ging vooral naar Britsch-Indië, waar de suikeroogst tegenviel.

De Nivas kon door de gunstige stemming haar limites verhoogen; de prijs steeg voor superieure hoofdsuiker met bestemming Westkust van Britsch-Indië van f 2,85 per 100 kg in November tot f 4,— in April 1935, Oostkust van Britsch-Indië van f 2,95 op f 4,05, Singapore van f 3,65 op f 4,45, Hongkong van f 3,25 op f 4,30. De notering voor binnenlandsche consumptie bleef op f 5,90 (excl. accijns) gehandhaafd.

De suikervoorraad bedroeg ulto Maart 1935 1,6 miljoen ton tegen 2,5 miljoen ton op denzelfden datum van het vorig jaar. De oogst 1935 zal volgens de eerste taxatie rond 479 000 ton bedragen, tegen een productie van 646 000 ton in 1934 (1e taxatie 1934: 606 000 ton). De gunstige statistische positie stelde in staat om den oogst 1936, aanvankelijk bepaald op rond 300 000 ton, tot niet minder dan rond 560 000 ton te vergrooten.

De uitvoering van de internationale rubber restrictie-overeenkomst werd, wat de bevolkingsrubber betreft, in zooverre gewijzigd, dat thans niet alleen Java en Madoera doch ook de gewesten Banka en Onderhoorigheden, de afd. Tandjoengpinang van de residentie Riouw en Onderhoorigheden, de gewesten Atjeh en Onderh., Tapanoeli en het Cultuurgebied van het Gouvernement Oostkust van Sumatra onder individueele restrictie-bepalingen zijn gebracht. In de andere rubberstreken, waar het bijzonder uitvoerrecht werd gehandhaafd, werd dit recht ingaande 16 Dec. 1934 van 10 tot 8 cent per $\frac{1}{2}$ kg droog verlaagd. Eerst op 1 Juni a. s. zal deze uitvoerheffing tot 9 cent en vanaf 16 Juni tot 11 cent worden verhoogd.

De restrictie leidde ertoe, dat de exporthoeveelheden van rubber in vergelijking tot het vorig jaar erg gedaald zijn; de uitvoeren van ondernemings- en bevolkingsrubber (droog aeq.) bedroegen in het verslagkwartaal resp. 33,3 miljoen kg en 36,1 miljoen kg tegen resp. 50,4 en 50,7 miljoen kg in het 1e kwartaal 1934.

Hoewel gemiddeld nog hooger dan in laatstbedoelde periode vertoonden de rubberprijzen in het verslagkwartaal een voortdurende daling. De verwachtingen betreffende het Amerikaansche verbruik, die gewekt waren door het hooge consumptiecijfer van Januari ad 47 000 ton — de maand waarin gemeenlijk de seizoensstijging in het Amerikaansche verbruik begint — werden niet vervuld; integendeel wijzen de cijfers in Februari en Maart kleinere totalen aan, nl. resp. 43 000 en 42 000 ton. Daarnaast bleven de Londensche voorraden stijgen. Toen aan de speculatieve verwachting van een verhooging van het restrictiepercentage, welke verwachting het prijsniveau nog enigszins op peil hield, door de beslissing — eind Februari — van het Internationale Comité dat het percentage voor het 2e kwartaal gehandhaafd zou blijven op 25 en eerst in het 3e kwartaal tot 30 zou worden verhoogd, niet werd beantwoord, liepen de prijzen in die mate terug dat genoemd lichaam op 26 Maart het percentage voor het 2e kwartaal tot 30 verhoogde en voor het 2e halfjaar op 35 stelde. De gunstige reactie op deze beslissing voorkwam een verdere daling, doch het verloren terrein was, althans in April jl., nog niet herwonnen.

De opbrengst van het restrictie-uitvoerrecht op de bevolkingsrubber dat t/m December 1934 f 11,5 miljoen bedroeg, bedroeg in de eerste 3 maanden 1935 f 5,7 miljoen.

Van thee beliep de export in het 1e kwartaal 17 200 ton tegen 15 600 ton in hetzelfde tijdvak van 1934. De prijsdaling hield echter aan. In verband hiermede daalden ook de prijzen bij opkoop van het bevolkingstheeblad (Jan. gem. 5,15 c. per kg., Febr. gem. 5,10 c. en Maart gem. 5,— c.). De Engelsche voorraden daalden veel langzamer dan in deze periode van het seizoen gewoonlijk plaats vindt; zij bedroegen 305 millioen lbs. ulto Januari 300 millioen ulto Februari en 290 millioen ulto Maart (tegen 276 millioen lbs. ulto Maart 1934). Deze minder gunstige ontwikkeling wordt ten deele toegeschreven aan de toegenomen productie der niet bij de restrictie-overeenkomst aangesloten landen, speciaal China. Teneinde de themarkt ten deele van den druk der voorraden te ontlasten, rijpte bij de restrictielanden het plan tot gemeenschappelijken verkoop van 40 millioen lbs. (circa 5 pCt. van de gezamenlijke productie) aan Rusland, op crediet te leveren; dit plan schijnt echter op moeilijkheden te stuiten.

Het prijsniveau stond aan het einde van het verslagkwartaal ongeveer 40 pCt. lager dan in Maart 1934 en nog slechts op iets hooger peil dan in Maart 1933.

Ook van koffie brokkelden de prijzen verder af. Bovendien liep de export van het product terug van 18 millioen kg in het 1e kwartaal 1934 tot 14,1 millioen kg in de verslagperiode.

De prijzen van peper stonden reeds in het begin van het verslagkwartaal in het teeken van de weinig solide positie van de Londensche „peperpool”. De voortdurende afbrokkelingen leidden ertoe dat eind Februari de prijzen wederom even hoog stonden als vóór de stijging in het 2de semester 1934. Nadat definitief bleek, dat de peperpool niet in staat was aan haar verplichtingen te voldoen, werd een nieuwe pool, de „Pepper sales control committee” gevormd, welke nieuwe combinatie tracht de zeer groote voorraden geleidelijk van de hand te doen, ten einde een verderen val der prijzen te voorkomen.

De in het 1e kwartaal uitgevoerde hoeveelheid bedroeg 14,4 millioen kg tegen 8,4 millioen kg in hetzelfde tijdvak in 1934.

Op 1 Juli is in werking getreden de kapok belangenordonnantie, die ten doel heeft verbetering te brengen in de organisatie van den handel, de prijsvorming, den uitvoer en het verbruik van dit bijna geheel van bevolkingsproductie afkomstige product. Export van kapok zal alleen mogelijk zijn door kapok-exporteurs en kapokondernemers die als zoodanig in een register zijn ingeschreven; voor den uitvoer worden bij Regeeringsverordening quota vastgesteld, die over de ingeschreven exporteurs worden verdeeld. Verder voorzien de bepalingen in een oprichting van een kapokeentrale, waarin Overheid en belanghebbenden vertegenwoordigd worden en die de tweeledige taak heeft den Directeur van Economische Zaken bij de hanteering van de uitvoerlicentieering van advies te dienen en werkzaam te zijn op het terrein van onderzoek, voorlichting en propaganda.

De productie van aardolie producten bleef zich in stijgende lijn bewegen en bedroeg in het hierbesproken kwartaal 1526,6 millioen kg tegen 1456,2 millioen kg in denzelfden tijd van het vorig jaar. Ook de uitvoer stond op top-hoogte en beliep 1294,7 millioen kg tegen 1227,7 millioen kg in het 1e kwartaal 1934.

Wat den Inlandschen landbouw betreft, waren de geogste uitgestrektheden op Java en Madoera van de hoofdproducten rijst en mais bevre digend te noemen. Van padi werd in verslagkwartaal in vergelijking tot het 1e kwartaal 1934 weliswaar rond 50 000 ha minder geogst, doch dit is te beschouwen als het gevolg van een bijplantverschuiving; het geogste oppervlak bedroeg nog 12 pCt. meer dan normaal. Van meer beteekenis is het feit, dat van mais 216 000 ha of 28 pCt. meer werd afgeogst dan in het 1e kwartaal 1934, hetwelk goeddeels te danken is aan een grooteren bijplant. Ook de beschotten waren gunstig; volgens de landrenteproefsnitten bedroeg de gemiddelde bouwopbrengst in het 1e kwartaal 2320 kg padi (droog) tegen 2084 kg in dezelfde periode van het vorig jaar.

Als gevolg van het een en ander verbeterde de voedseltoestand in dit kwartaal, waarin het laatste gedeelte van de padi-schralen-tijd viel, aanmerkelijk en konden de aanvoeren van buitenlandsche rijst eerder tot stilstaan worden gebracht dan aanvankelijk werd vermoed. Slechts plaatselijk werden gelijk boven reeds vermeld nog moeilijkheden ondervonden.

HANDEL EN VERKEER.

De in- en uitvoer had het volgend verloop:

1e kw.	Java en Madoera.		Buitengewesten.		Nederlandsch-Indie.				
	Invoer.	Uitvoer.	Gewicht in 1000 tonnen.		Invoer.	Uitvoer.	Waarde in mill. gld.		
			Invoer.	Uitvoer.	Invoer.	Uitvoer.	Invoer.	Uitvoer.	Saldo.
1933 . .	303,-	552,6	176,3	1 417,1	479,8	1 969,7	82,2	124,7	42,6
1934 . .	186,1	549,4	155,2	1 640,4	341,3	2 189,8	62,2	134,5	72,3
1935 . .	278,7	681,5	196,5	1 710,-	475,2	2 391,5	69,2	123,5	54,3

De stijging van het uitvoergewicht werd voornamelijk veroorzaakt door die van suiker (t.o.v. het 1e kwartaal 1934 met 97,2 miljoen kg of 44 pCt.), aardolieproducten (met 67,— miljoen kg of 5 pCt.), thee (met 1,6 miljoen kg of 10 pCt.), peper (met 6,— miljoen kg of 71 pCt.), tabak (met 4,— miljoen kg of 20 pCt.), copra (met 7,4 miljoen kg of 8 pCt.), palmolie (met 5,6 miljoen kg of 23 pCt.), mais (met 17,5 miljoen kg of 63 pCt.), en van de weinig waardevolle melasse met 81,8 miljoen kg of 177 pCt. Hiertegenover daalden als gevolg van de restrictie de exporten van ondernemings- en bevolkingsrubber (droog aeq.) en van tin (resp. met 17,1 miljoen kg, 14,6 miljoen kg en 0,2 miljoen kg of 34 pCt., 29 pCt. en 4 pCt.) en voorts van koffie, cassaveproducten en vezels (met resp. 3,9 miljoen kg, 14,2 miljoen kg en 3,— miljoen kg of 22 pCt., 35 pCt. en 11 pCt.)

De invoer werd eenerzijds sterk beïnvloed door den, i.v.m. de geringe voorraden op Java in het begin van verslagkwartaal, nog zeer belangrijken invoer van rijst, doch ondervond daarnaast den terugslag van de invoerregelingen.

De rijstimport nam van 39,4 miljoen kg in het 1e kwartaal 1934 toe tot 171,6 miljoen kg in het verslagkwartaal. De invoeren van cement, kedelee, bier, garens en manufacturen en aardewerk daalden; die van machinerieën, werktuigen enz. en van ijzer en ijzerlegeringen namen met resp. 35 pCt. en 41 pCt. toe.

Het aantal importregelingen nam toe. Bij de bestaande contingentteering van cement, bier, bontgeweven stoffen, cambries en oostpannen kwam die van ongebleekte shirtings, kunstmeststoffen, elektrische gloeiperen, badhanddoeken, katoenen moltondekens en gemoltonneerde katoenen spreien; de regularisatie van den import van grey shirtings (een grondstof voor goedkoopere batiks), die te beschouwen is als aanvulling op die van cambries, werd nader uitgebreid met die van calicots en japansheetings, artikelen die als vervangingsmiddelen van de grey shirtings gebruikt kunnen worden.

Onder de importeurs-licentieveringsbepalingen vallen thans glas, geëmailleerd huishoudgerei, rijwielen en rijwielonderdeelen, messenmakerswerk, tandenborstels, petroleumlampen en met ingang van 21 April 1935 ook geverfde, gedrukte, bontgeweven katoenen stoffen (dit laatste voorzover niet reeds onder de contingentteeringsbepalingen vallende), neteldoek, katoenen fancy-kleedingsstoffen, namaak-batikwerk, katoenen bedde- en tafelgoed. In tegenstelling tot de eerder genoemde contingentteeringen hebben deze licentieveringsbepalingen niet in de eerste plaats ten doel begunstiging van den invoer uit die landen welke tot de voornaamste afnemers van Ned.-Indische producten behooren, en/of bescherming van de Indische industrie, doch beoogen meer in het bijzonder een bescherming te vormen voor de belangen van het hier gevestigde import- en distributie-apparaat. De bedreiging van belangen, die de gevestigde importhuizen ondergaan van de zijde van een nieuw opgekomen groep van (gedeeltelijk buitenlandse) importeurs tracht de Regeering te keeren door een importlicentievering, waarbij de invoer van bepaalde goederen tusschen een aantal daarvoor in aanmerking komende importeurs wordt verdeeld.

Aangezien, ondanks de stijging van de uitvoerhoeveelheid, de daarvoor ontvangen waarde verder daalde en daarenboven de voor den import aan het buitenland te betalen waarde steeg, verminderde het exportsaldo met rond f 18,— miljoen en maakt dit thans slechts 44 pCt. van de uitvoerwaarde uit. Valt de vergelijking met 1934 hierdoor minder goed uit, t.o.v. het saldo in het 1e kwartaal 1933 staat dat van verslagkwartaal nog op hooger peil.

De ontvangsten der spoor- en tramwegen daalden verder; de in het eerste kwartaal ontvangen bedragen waren als volgt: reizigersvervoer 1935 f 2,6 miljoen tegen f 3,— miljoen in 1934, goederenvervoer 1935 f 6,6 miljoen tegen f 6,8 miljoen in 1934.

Ook de ontvangsten uit post, telegrafie en telefonie zijn verder verminderd

en bedroegen in het 1e kwartaal 1935 resp. f 2,1 miljoen, f 1,2 miljoen en f 1,8 miljoen tegen resp. f 2,2 miljoen, f 1,2 miljoen en f 1,9 miljoen in hetzelfde kwartaal van het vorig jaar.

PRIJZEN. KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Onderstaande cijfers geven een overzicht van het algemeene verloop der prijzen.

Maanden.	Indexcijfers groothandelsprijzen. (1913 = 100)			Indexc. kosten v. voeding. (1913 = 100)	
	a. Invoerart.	b. Uitvoerart.	b in pCt. van a.	Eur. gezin.	Inh. bevolking.
1934. Januari	75	43	57	99	57
Februari	75	43	57	97	58
Maart	75	43	57	96	59
October	74	45	61	89	64
November	73	46	63	89	65
December	73	46	63	89	67
1935. Januari	72	47	65	88	67
Februari	72	44	61	87	69
Maart	72	42	58	88	69

Met uitzondering van die van enkele artikelen die tengevolge van contingentering (ongebleekte katoen, bontgeweven sarongs) of andere importbeperking (rijst, kedelee) gestegen zijn, stonden de importprijzen over het algemeen lager dan die in het 1e kwartaal 1934. Overigens valt bij bedoelde prijzen de stabiliteit in het verslagkwartaal op.

De stijging van het indexcijfer der exportprijzen in de laatste maanden van 1934 is toe te schrijven aan het oploopen der prijzen van peper als gevolg van de Londensche speculatie, van spijsoliën en oliezen en meelstoffen. Peper en meelstoffen zijn in den loop van het verslagkwartaal — de laatste tengevolge van de afgekomen oogsten — wederom flink gedaald; bovendien daalden thee, koffie, kapok en tin dusdanig dat het indexcijfer in Maart jl. 1 punt lager stond dan in dezelfde maand van het vorig jaar.

Uit de verhouding van de beide groothandels-indexcijfers blijkt globaal dat deze in vergelijking tot het 1e kwartaal 1934 verbeterd is doch in de laatste maanden weer verslechterde.

Vergelijkt men de beide voedingsindexcijfers in het 1e kwartaal 1935 met die in de maanden Januari—Maart 1934, dan ziet men dat, terwijl het cijfer van de voeding voor een Europeesch gezin te Batavia met rond 10 punten is gedaald, het cijfer voor de Inheemsche bevolking dat gebaseerd is op de gemiddelde marktprijzen van geheel Java en Madoera met rond 10 punten is gestegen. Dit laatste wordt veroorzaakt door de aanzienlijke stijging die alle belangrijke voedselproducten der bevolking te zien geven (rijst, mais, cassave, bataten). Aan de daling van het Europeesche voedingsindexcijfer ligt voornamelijk ten grondslag de prijsvermindering van melk, brood en vleesch.

FINANCIËWEZEN.

Geld- en credietwezen. De bankbiljettencirculatie nam nog verder af (Januari met f 1,6 miljoen, in Februari met f 2,6 miljoen en in Maart met f 0,4 miljoen) waardoor deze omloop ulto Maart f 16,4 miljoen of 9 pCt. lager stond dan op 31 Maart 1934.

Van het teekengeld vloeide in Januari f 1,1 miljoen, in Februari f 0,7 miljoen en in Maart f 0,4 miljoen uit de circulatie terug, zoodat de vermindering in den omloop van dit ruilmiddel sinds ulto Maart van het vorig jaar, aan het eind van verslagkwartaal f 11,1 miljoen bedroeg.

Een eenigszins ander beeld vertoont de omloop van pasmunt; van deze munt vloeide in Januari f 0,6 miljoen uit de circulatie terug; in Februari daarentegen vermeerdeerde de omloop met f 1,3 miljoen om in Maart wederom met f 0,2 miljoen af te nemen. Wellicht is in het feit dat de circulatie van pasmunt ulto Maart f 1,8 miljoen meer bedraagt dan op denzelfden datum in 1934, niet zoozeer een weerspiegeling te zien van een grootere behoefte aan geld van de bevolkingslaag die voornamelijk met pasmunt werkt, als wel een terugslag van de prijsdalingen van verbruiksartikelen, die bij alle lagen der bevolking een grooter gebruik van klein geld veroorzaakte.

Het aantal uitgesproken faillissementen bedroeg in het verslagkwartaal 262 tegen 260 in het 1e kwartaal en 231 in het 4e kwartaal 1934.

Het algemeen indexcijfer der koersen van aandelen in Indische ondernemingen bleef vrij stabiel (27 in Januari, 28 in Februari en 27 in Maart). In den

loop van dit kwartaal lieten vooral thee- en rubberondernemingen dalingen zien; de aandelen handelsondernemingen stegen verder.

Openbare Financien. De onderstaande cijfers geven het verloop der landsmiddelen (bruto) weer.

Opbrengst landsmiddelen in het 1e kwartaal (in mill. guldens).			
Specificatie.	1933	1934	1935
Belastingen	45,3	44,5	45,8
Monopolies	10,4	9,8	9,1
Producten	6,-	9,1	6,6
Bedrijven	19,9	18,6	17,9
Diversen	6,9	7,-	6,8
Totaal	88,5	89,-	86,2

De meerdere ontvangsten uit belastingen hangen samen met de invoering van de loonbelasting, waarvan de opbrengst f 2,9 millioen bedroeg, de verhooging van den benzineaccijns met ingang van dit jaar, waardoor de opbrengst tot f 4,3 millioen steeg (f 3,8 millioen in het 1e kwartaal 1934), een meerdere opbrengst van de vennootschapsbelasting van f 1,3 millioen voornamelijk veroorzaakt door groote betalingen op kohierjaren 1930 en voorgaande en een met f 0,4 millioen gestegen opbrengst van de invoerrechten.

In bovenstaande cijfers zijn de ontvangsten uit het restrictieuitvoerrecht op bevolkingsrubber niet inbegrepen. Deze bedroegen in verslagkwartaal f 5,7 millioen, tegen f 4,2 millioen in het 4e kwartaal 1934.

De ontwerp-begrooting 1936 wijst voor alle afdelingen tezamen de volgende eindcijfers in millioenen guldens aan:

Jaar.	Gewone dienst.			Buitengewone dienst.			Geheele dienst.		
	Ontv.	Uitg.	Tekort.	Ontv.	Uitg.	Overschot.	Ontv.	Uitg.	Tekort.
1935 . . .	422,6	472,3	49,7	24,5	12,3	12,2	447,1	484,6	37,5
1936 . . .	411,-	457,3	46,4	21,1	21,3	-0,2	432,-	478,6	46,6

Splitst men de ontvangsten en uitgaven van den gewonen dienst naar de gebruikelijke hoofdgroepen en past men daarbij de zg. netto-methode toe, dan krijgt men de volgende opstelling:

Specificatie.	In guldens.	
	1935	1936
Ontvangsten:		
Belastingen	224 067 265	218 562 800
Saldi landsbedrijven waarop de Ind. bedrijvenwet niet van toepassing is verklaard	22 353 990	23 652 641
Saldi uitkeeringen van (aan) de landsbedr. in den zin der Ind. bedrijvenwet ten bedrage van het credit-(debet-) saldo van het bedrijf	1 850 725	2 433 899
Diverse middelen	17 581 316	17 184 747
Totaal	265 862 296	261 834 087
Uitgaven:		
Alle gewone uitg. (uitgez. die voor de landsbedr.) na aftrek van de rechtstreeks daartegenover staande ontvangsten	315 591 706	308 207 734
Tekort	49 729 500	46 373 647

Aangezien ondanks de krachtig doorgevoerde versoeringen, waarvan de uitgaafcijfers getuigen, het geraamd tekort op het totale budget vanwege het wegvallen van het overschot op den buitengewone dienst en de verdere daling der inkomsten nog grooter is geworden, zullen de volgende maatregelen getroffen worden:

a. uitgaven:	
bezuinigingen op gebied van salarissen en loonen	f 10,- millioen.
bezuiniging als gevolg van kwalitatieve herziening van personeelsformaties	" 0,6 "
pensioenskorting	" 2,- "
	f 12,6 millioen.
b. ontvangsten:	
invoering van een uitvoerrecht op ondernemingsrubber	f 4,6 millioen.
tegoeschrijving aan de algem. middelen van een evenredig bedrag uit de opbrengst van het restrictie-uitvoerrecht van bevolkingsrubber	" 3,3 "
heffing op aardolieproducten voor binnenlandsch verbruik bestemd	" 5,- "
	f 12,9 millioen.

Hierdoor wordt het tekort met f 25,5 millioen tot ongeveer f 21 millioen gereduceerd. Aangezien laatstgenoemd bedrag in 1936 op de vaste schuld zal worden afgelost, zou tot hetzelfde bedrag schuld kunnen worden aangeaan

zonder dat — dit stelde de Minister van Koloniën in zijn redevoering in de Tweede Kamer op 14 Februari j.l. als primairen eisch — de Indische schuld zou behoeven toe te nemen.

ARBEIDSTOESTANDEN. SOCIALE ZORG.

Werkloosheid. Arbeidsbemiddeling. Binnen- en buitenlandsche trek.

Door de Regeering werd middels een bij den Volksraad ingediende aanvullingsbegroting voor het tweede halfjaar van 1935 een bedrag van f 600 000 uitgetrokken voor werkloosheidsbestrijding in Nederlandsch-Indië en wel f 235 000 ter gedeeltelijke uitvoering van een werkplan en f 365 000 ter financiering van het Centraal Comité en de I.M.I.W. (Indische Maatschappij voor Individuele Werkverschaffing). Op de ontwerpbegroting voor 1936 zal voor dit doel een som van f 1 miljoen worden uitgetrokken, waardoor van Overheidswege een krachtiger offensief tegen de werkloosheid wordt ingeluid.

Bovenbedoeld werkplan omvat o.a. beperking van den import van vreemde werkkrachten, verruiming van de Overheidsvraag naar werkkrachten, verlenging van den militairen diensttijd, uitbreiding van Imiw-cursussen voor jeugdige werklozen, uitbreiding van Imiw-bedrijven, bevordering van den klein-woningbouw, landbouwkolonisatie in de Buitengewesten, kleinlandbouw op Java, inrichting van werkkampen en werkcentrales en uitvoering van groote werken.

De gezamenlijke Steuncomité's in Nederlandsch-Indië ontvingen in de afgelopen vier jaren in totaal aan particuliere bijdragen f 2,6 miljoen, aan ondernemersbijdragen f 800 000, uit loterijen f 633 000, van de Locale Overheden f 300 000 en van het Land f 273 500. Het Land verleende bovendien op verschillende andere wijzen direct en indirect steun.

Het aantal steuntrekkers en de uitgekeerde steun bedroegen in die jaren respectievelijk:

1931	665 steuntrekkers	f 105 288,49
1932	2 158 „	„ 408 154,56
1933	6 411 „	„ 825 835,33
1934	6 675 „	„ 1 172 166,98

De aantallen steuntrekkers dienen verder nog vermeerderd te worden met de werklozen opgenomen in de inrichtingen van de A.M.V.J., het Leger des Heils en de Katholieke Stichting (tezamen 263 werklozen) en de door het 5-ton-fonds gesteunde suikererisiswerklozen (675 Europeanen en 5 811 Inheemschen), alsmede de gesteunden in de Buitengewesten (265 Europeanen, 312 Inheemschen en 93 Chineezen).

Eind 1934 genoten mitsdien steun 3 732 Europeanen, 9 498 Inheemschen en 864 Chineezen. In totaal werd in dat jaar aan Europeanen ± f 1 436 000,—, aan Inheemschen ± f 357 000,—, aan Chineezen f 97 500,— uitgekeerd.

Gegevens der arbeidsbeurzen.

	Aantal nieuw ingeschreven werkzoekenden.	Aantal aanvragen van werkgevers.	Aantal plaatsingen.
1935. Febr.	3 485	726	480
Maart	8 530	817	491
April	3 039	895	515

Arbeidsvoorwaarden.

Blijkens de jongste gegevens nopens nachtarbeid van vrouwen op suikerfabrieken wordt nog op 69 pCt. van de fabrieken 's nachts door vrouwen gearbeid. Het gemiddeld aantal vrouwen per fabriek bedroeg 17 pCt., het gemiddeld loon voor vrouwen over de jaren 1930 t/m 1933 in centen uitgedrukt, respectievelijk ± 37, 36, 30 en 25. Over het algemeen bedroeg het loon voor dagen nachtarbeid hetzelfde. Het loon voor mannen was iets hooger, hoewel zij denzelfden arbeid verrichtten.

Het Bestuur der D.P.V. heeft bepaald, dat de verlaging der koelieloonen met 2 cent, hetgeen bij de Avros reeds midden Januari j.l. werd aanbevolen en in het Siantarsche eveneens was ingevoerd, met ingang van 25 Juni a.s. ook voor de bij haar aangesloten maatschappijen zal gelden.

De Nederlandsche Handelmaatschappij is bezig met het uitwerken van plannen met betrekking tot pensioenen voor het personeel. Over eenige pun-

ten, o.a. de verplichte storting van 10 pCt. van het salaris door het personeel in het fonds, wordt nog beraadslaagd.

De Javasche Bank is reeds geruimen tijd bezig met een grondige reorganisatie van de administratie, waardoor verscheidene employé's overbodig werden en moesten afvloeien met pensioen, onder toekenning van eenige maanden salaris, in sommige gevallen bovendien nog met een in 5 jaren geleidelijk afloopenden onderstand. Op de in dienst blijvende employé's zal een individueele korting worden toegepast gemiddeld van 10 pCt. met ingang van 1 April 1935, welke echter verdeeld zal worden over 9 maanden, zoodat zij eerst begin Januari 1936 effectief zal beginnen te werken.

Bij de Aniem vonden tengevolge van het steeds verder dalen der inkomsten wederom eenige ontslagen plaats; ook in de toekomst zijn nog verdere bezuinigingen te verwachten.

Arbeidersbescherming.

In opdracht van de onlangs gehouden jaarvergadering heeft het Hoofdbestuur van den Ned.-Ind. Bond van Apothekersassistenten een rekest aan den Gouverneur-Generaal gezonden, waarin een wettelijke regeling der Zondagsbeurtsluiting voor de apotheken werd bepleit.

CURAÇAO. ¹⁾

HANDEL EN VERKEER.

De totale waarde van den invoer van het eiland Curaçao bedroeg in het eerste kwartaal 1935 rond f 19 849 000 tegen f 21 794 000 in dezelfde periode van 1934. Deze daling met f 1 945 000 is toe te schrijven aan een lagere waarde van de voor rekening van het oliebedrijf geïmporteerde ruwe olie.

	1ste kwart. 1935.	1ste kwart. 1934.
Invoer voor oliebedrijf	f 16 463 913	f 19 724 083
w. o. ruwe olie	„ 14 429 383	„ 17 434 559
Overige invoeren	„ 3 384 886	„ 2 069 425
Totale invoer	f 19 848 799	f 21 793 508

Hoofdzakelijk als gevolg van de mindere uitvoerwaarde van olieproducten is de totale waarde van uitgevoerde goederen in de eerste drie maanden tegenover hetzelfde tijdvak in 1934 gedaald met rond f 2 816 000.

	1ste kwart. 1935.	1ste kwart. 1934.
Uitvoer olieproducten	f 17 318 304	f 20 057 522
Overige uitvoeren	„ 219 578	„ 296 503
Totale uitvoer	f 17 537 882	f 20 354 025

Vergeleken met het gewicht van den doorvoer in het eerste kwartaal 1934 (31 325 263 kg), blijkt dat in het gelijknamige tijdvak van 1935 (53 600 013 kg) gunstiger te zijn geweest, als gevolg van den doorvoer van een groote hoeveelheid gasoline.

Het aantal stoomschepen, de haven van Willemstad in het eerste kwartaal binnengelopen (1194), bedroeg 35 minder dan in het overeenkomstige tijdvak 1934; de gezamenlijke netto-inhoudsmaat (7 550 551 m³) was 472 395 m³ kleiner. De cijfers met betrekking tot de zeilvaart daarentegen gaven een voordelig verschil aan, namelijk van 76 schepen (totaal 366) met een netto-inhoudsmaat van 15 180 m³ (totaal 37 998 m³).

ARBEIDSTOESTANDEN.

Er was in den loop van het eerste kwartaal van dit jaar een verbetering te bespeuren in den toestand, waarin de arbeiders op het eiland Curaçao verkeerden. Het loonpeil was bevredigend. In verband met uitbreidingen en vernieuwingen bij de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij kwamen steeds meer Nederlandsche arbeiders op Curaçao aan.

¹⁾ De hieronder volgende gegevens zijn ontleend aan een overzicht, welwillend samengesteld door de Administratie van Financiën in Curaçao met betrekking tot het eiland Curaçao.

B U I T E N L A N D.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

Bedrijfstoestand en arbeidsmarkt. Internationaal. Voortzetting van de langzame verbetering in het bedrijfsleven. Mededeelingen omtrent den bedrijfstoestand en de arbeidsmarkt in Duitschland, Frankrijk, Groot-Britannië en de Vereenigde Staten.

De langzame verbetering van het bedrijfsleven hield aan, terwijl de werkloosheid over het geheel nog groot bleef. De nijverheid produceerde meer dan het vorige jaar, in enkele landen (als Duitschland, Groot-Britannië, Italië, Japan en Zweden) zelfs belangrijk meer; daarentegen hadden eenige andere (w.o. Frankrijk en Nederland) de industrieele productie nog verder ingekrompen.

In goud uitgedrukt, bewoog de waarde van den wereldhandel zich nog steeds omlaag. In Juni 1935 was de waarde van den uitvoer 4 pCt., die van den invoer 3 pCt. kleiner dan het vorige jaar in dezelfde maand.

In de meeste landen, waarvoor het Internationale Arbeidsbureau geregeld gegevens publiceert omtrent de werkgelegenheid en de werkloosheid in het bedrijfsleven, bleek de toestand in het algemeen opnieuw te zijn verbeterd; de omvang van het herstel was echter geringer dan in het voorafgaand trimester. Voor België, waar het aantal werkloozen den vorigen keer grooter was dan in 1934, werden thans lagere cijfers genoteerd. Toegenomen, in vergelijking met het voorgaande jaar, was de werkloosheid in Bulgarije, Frankrijk, Hongarije, Joego-Slavië, Nederland, Polen, Spanje en Zwitserland. Voor Noorwegen, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en de Vereenigde Staten maakt de onderling tegengestelde richting, waarin de verschillende voor deze landen beschikbare cijferreeksen zich bewegen, vergelijking met den toestand van 1934 niet goed mogelijk.

Nog duidelijker dan uit de lagere werkloozencijfers, blijkt de verbetering uit het hogere aantal in de bedrijven werkende personen. In enkele landen gaven zoowel de werkloosheid als het aantal werklieden een stijging te zien, wat is toe te schrijven aan het sterk aangroeien van de bevolkingsgroep, die voor deelneming aan het bedrijfsleven in aanmerking komt. Sinds het vorige jaar teruggelopen was de werkgelegenheid — volgens de cijfers van het Internationaal Arbeidsbureau — alleen in Frankrijk, Nederland, Tsjecho-Slowakije en Zwitserland. In de Vereenigde Staten was het indexcijfer voor de werkgelegenheid precies even groot als een jaar geleden.

Nu volgen nog enkele aantekeningen omtrent de ontwikkeling van den algemeenen toestand van bedrijven en arbeidsmarkt gedurende deze verslagperiode in Duitschland, Frankrijk, Groot-Britannië en de Vereenigde Staten.

De opleving, welke sinds de jaarwisseling 1932/1933 in het Duitse bedrijfsleven was waar te nemen, bleef aanhouden. Het aantal werklozen was weer tot het peil van 1929 gedaald. Werkgelegenheid, nijverheidsproductie en goederenverbruik namen steeds toe en de prijzen in groot- en kleinhandel handhaafden zich ongeveer op hetzelfde peil. Terwijl de uurloonen en werktijden vrijwel gelijk bleven, bewoog het aan loon uitbetaald bedrag zich in stijgende richting. Nijverheid en landbouw konden weer hogere winsten maken. De exportgelegenheid verbeterde echter niet, terwijl de toevoer van grondstoffen en bepaalde voedingsmiddelen uit het buitenland een der moeilijkste problemen bleef vormen.

Investeeringswerken voor de Overheid waren nog steeds de voornaamste prikkel voor de opleving; hiernaast begonnen ook de werkzaamheden ten behoeve van het herstel van de weermacht een belangrijke plaats in te nemen. Het aantal bij de arbeidsbeurzen ingeschreven werklozen was gedaald van 2 402 000 in Maart tot 1 877 000 in Juni (een jaar vroeger bedroeg het 2 481 000). Hierbij moet hovendien in aanmerking worden genomen, dat, behalve degenen die regelmatig werk in het bedrijfsleven vonden, 5 à 600 000 (niet als werkloos getelde) personen „aanvullend” werk verrichtten (d.w.z. werkzaam waren in arbeidsdienst, als hulpkracht in den landbouw of bij werkverschaffingen), tegen 950 000 een jaar terug. Sterker dan de daling van de werkloosheid, was de toeneming van het aantal in de bedrijven werkende personen, hetgeen blijkt uit de statistiek der ziekenkassen, die in Maart 15 279 000, in Juni jl. 16 594 000 leden telden; een aantal nieuwe werkkrachten (n.l. een deel der met Paschen

van school gekomen kinderen) heeft dus, na het betreden van de arbeidsmarkt, ook een plaats in het bedrijfsleven gevonden.

In enkele landbouwstreken en voor onderdelen van het bouwbedrijf bleek een tekort aan werkkrachten te bestaan, dat vanuit de industrie centra moest worden aangevuld. De seizoeninzinking, welke zich omstreeks de laatste jaarwisseling had doen gevoelen, was in het tweede kwartaal geheel overwonnen. Vooral was de opleving sterk voor een deel der fabricage van productiemiddelen n.l. de metaal- en de machineindustrie; de elektrische industrie bleef daarbij achter, terwijl dit jaar de seizoenstijging voor de fabricage van vervoermiddelen minder groot was dan in 1934. De drukte in het bouwvak viel dit jaar later dan anders, doch was in Mei en Juni groter dan in 1934. Veel geringer was de verbetering voor de bedrijfstakken, die verbruiksgoederen vervaardigen. In de textiel- en de kledingindustrie was de seizoeninkrimping dit jaar sterker dan anders. Ook herstelde de fabricage van huisraad en meubels zich nog niet geheel van de tegen het eind van 1934 ingetreden inzinking. Vermoedelijk houdt dit verband met het geringer aantal gesloten huwelijken. Ook voor de voedingsmiddelenindustrie was het nog steeds minder druk dan in November 1934. In alle industriebedrijven tezamen werd in Juni jl. door 5,8 miljoen arbeidskrachten gedurende 1,02 milliard uren arbeid verricht of 70 miljoen uren meer dan in dezelfde maand van 1934.

In het handwerk had de opleving zich niet overal voortgezet. Het drukt was het voor de ambachten, die het sterkst den invloed der Regeeringsbestellingen ondergaan (metaalbewerkers, zadelmakers, stoffeerders). Voor schilders is het voorjaar van 1935 minder gunstig geweest dan dat van 1934. Ook voor houtbewerkers en kleermakers was er minder te doen. Daarentegen was voor schoenmakers en bakkers de toestand ongeveer gelijk gebleven.¹⁾

Weinig rooskleurig bleef nog steeds de toestand in Frankrijk. Verbetering bleef tot dusver uit, waarbij echter in aanmerking is te nemen, dat de crisisinzinking hier veel geringer is geweest dan elders. Gedurende het 1e halfjaar van 1935 was in het goederenruilverkeer met andere landen voor 18,5 milliard frs. omgezet, tegen voor 21,4 milliard frs. in de overeenkomstige periode van 1934. De waarde van den invoer was met 16 pCt., die van den uitvoer met 10 pCt. verminderd. Naar hoeveelheid gemeten was de daling naar verhouding het grootst voor den import van grondstoffen, blijk van de stagnatie in de industrieproductie. Aan den anderen kant is de mogelijkheid tot uitvoer van fabrikaten gunstiger geworden, mede als gevolg van de steunmaatregelen der Regeering.

Sinds November 1934 kwam er weinig verandering in den totalen omvang der nijverheidsproductie. Verbetering was ingetreden voor de metaal-, de leder- en de papierindustrie, terwijl het bouwbedrijf, de rubber- en de automobielenindustrie achteruitgang hadden te boeken. Voor het vervoer op de spoorwegen was geenerlei verbetering ingetreden; ook bereikte het totale gewicht aan in- en uitgekleerde goederen in de havens niet het cijfer van 1934.

Na Februari nam de werkloosheid geregeld af, doch bleef in totaal toch nog van grooieren omvang dan een jaar geleden. Het aantal faillissementen en gerechtelijke liquidaties was met 11 pCt. verminderd.²⁾

In Groot-Britannië zette de reeds vroeger voor het bedrijfsleven ingetreden verbetering zich ook in het 2e kwartaal van 1935 voort. De productie der nijverheid vertoonde over dit tijdvak een stijging, in tegenstelling met het vorige jaar, toen zich in dezen tijd geen verandering voordeed. Daarbij is dan nog geen rekening gehouden met het bouwbedrijf, waar dit jaar de bedrijvigheid bijzonder groot was. In Juni bereikte het aan bouwwerken gegund bedrag echter nog maar $\frac{2}{3}$ van de totaalsom der vorige maand. Ook verminderde toen de productie van steenkool, ijzer en staal.

De in- en uitvoereijfers gaven weinig verandering t.o.v. het vorige jaar te zien. De uitvoer van Britsche producten was wat toegenomen, de invoer van hout was gedaald, die van ertsen, metalen, metaalproducten en oliën toegenomen.

De werkgelegenheid bleef langzaam stijgen; zelfs in Juli kwam daarin — in strijd met de gewoonte — geen verandering. Het gunstigst ontwikkelde de toestand zich voor de arbeiders in het bouwbedrijf en de metaalindustrie,

¹⁾ Wirtschaft und Statistik 1935 no. 14 en Wochenberichte des Instituts für Konjunkturforschung.

²⁾ Supplements to Monthly Bulletin of London and Cambridge Economic Service en Bulletins d'Information Economique, éditées par la Banque Nationale pour le Commerce et l'Industrie, Paris.

met uitzondering van de fabricage van motorvoertuigen. Het aantal bij de arbeidsbeurzen ingeschreven werkloozen naderde de 2 miljoen. Van de 13 miljoen tegen werkloosheid verzekerde personen waren op 24 Juni 1935 12,6 pCt. geheel en 2,9 pCt. gedeeltelijk zonder werk, tegen resp. 14,0 en 2,5 pCt. drie maanden en resp. 12,9 en 3,5 pCt. een jaar tevoren. ¹⁾

De 694 maatschappijen, die in het 2e kwartaal van 1935 haar jaarverslagen publiceerden, hadden over het laatste boekjaar tezamen 12,1 miljoen £ d.i. 17,8 pCt. meer winst gemaakt dan over het vorige. Beschouwt men de bedrijfsuitkomsten van alle 2072 ondernemingen, die gedurende het tijdvak Juli 1934—Juni 1935 verslag uitbrachten, gezamenlijk, dan blijken haar winsteijfers in totaal 19,5 pCt. hooger te zijn geweest dan in haar voorgaande boekjaar. Het winstbedrag heeft het peil van 1928/29 weer bereikt; het in de ondernemingen belegd kapitaal is thans echter grooter dan toen. ²⁾

Het vervallen van de wettelijke bepalingen omtrent de ordening der bedrijven (zie hiervoor in deze kroniek onder het hoofd „Werkloosheid enz.”) heeft blijkbaar geen grooten invloed gehad op den gang van het bedrijfsleven in de Vereenigde Staten van Amerika. In het voorjaar bestond er neiging tot achteruitgang, doch de weerstand daartegen bleek zoo groot, dat de inzinking slechts gering is geweest. De productie der fabrieksnijverheid maakte de gewone seizoenschommelingen door, de delfstoffenproductie kromp in; eenig tegenwicht werd hierbij in Juni gevormd door de sterke uitzetting van de hoeveelheid gedolven steenkool, in verband met het dreigen van staking in den mijnbouw. De productie van electriciteit bleef zich in stijgende richting bewegen. Het goederenvervoer op de spoorwegen bereikte dit jaar nog in geen enkele maand den omvang van 1934. Voor den particulieren woningbouw was het veel drukker geworden; daarentegen was er voor de overige deelen van het bouwbedrijf nog steeds minder werk dan het vorige jaar. Tegen het eind van het 2e kwartaal begon de invloed van het nieuwe program van openbare werken zich echter te doen gelden. Ook blijven de vooruitzichten voor den woningbouw gunstig, daar het aantal leegstaande woningen terugloopt, de huren stijgen, de voorwaarden, waaronder hypotheek verkrijgbaar is, gemakkelijk zijn.

In Juni daalden de prijzen in den groothandel aanzienlijk. De omzetten in den kleinhandel bleven toenemen, vooral in de landbouwstreken. Het Departement van Landbouw schatte, dat de inkomsten der boerenbevolking in de eerste helft van 1935 14 pCt. hooger zijn geweest dan in dezelfde periode van 1934.

Het aantal werkloozen bleef nog groot en werd nog steeds op circa 10 miljoen geschat. Weinig verandering kwam er ook in het totale aantal in de bedrijven werkende personen, dat in Juni jl. nog juist denzelfden omvang had als een jaar tevoren. ³⁾

Blijkens een in het vorige jaar ingesteld officieel onderzoek ⁴⁾ naar de beroepsinndeeling der gesteunde werkloozen waren van elke 1000 444 vroeger werkzaam geweest in mechanische bedrijven (waartoe ook de bouwvakken worden gerekend); 186 waren afkomstig uit huishoudelijke of persoonlijke diensten, 113 uit de verkeersbedrijven, 91 uit den handel, 52 uit den landbouw, 47 uit het kantoorleven, 30 uit den mijnbouw.

Voortbrenging en verbruik. De wereldproductie van grondstoffen voor de nijverheid en onbewerkte voedingsmiddelen in 1934 op het gemiddelde peil van 1925—1929. De productie van investeerings- en consumptiegoederen thans in een groot aantal landen hooger dan in 1932. Verdere vooruitgang der industriele productie in Groot-Britannië en Duitschland. In Frankrijk weinig verandering ten opzichte van het eerste kwartaal 1935; lagere productie tegenover een jaar geleden. In de Vereenigde Staten — na voortgezette stijging — eenige achteruitgang merkbaar. Productie van ruw ijzer en staal over 't algemeen hooger. Voortgezette verbetering in den scheepsbouw.

Het laatstverschenen maandbulletin van den Volkenbond geeft o.m. cijferreeksen omtrent de ontwikkeling der wereldproductie van grondstoffen voor de nijverheid en onbewerkte voedingsmiddelen in de jaren 1925 t/m 1934. Uit deze cijfers blijkt, dat bedoelde productie zoowel in 1933 als in 1934 weer

¹⁾ Monthly Bulletins of London and Cambridge Economic Service en The Ministry of Labour Gazette, Juli 1935.

²⁾ The Economist no. 4794 van 13 Juli 1935.

³⁾ Survey of Current Business, Juli en Augustus 1935.

⁴⁾ Labor Information Bulletin no. 6, 1935.

ongeveer denzelfden omvang had als gemiddeld in 1925—1929 en grooter was dan in 1925 of 1926, met dien verstande echter, dat het aandeel van de verschillende deelen der wereld daaraan geheel anders is geweest. Zoo produceerde vooral de Sovjet-Unie veel meer grondstoffen dan voorheen (in 1934 in totaal 27 pCt. meer en aan niet-agrarische voortbrengselen zelfs 192 pCt. meer), terwijl het deel, dat Noord-Amerika aan de wereldproductie van grondstoffen en voedingsmiddelen bijdroeg, kleiner was geworden, en in 1934 24 pCt. minder bedroeg dan in 1924—1929. De oorzaak van dezen achteruitgang was vooral te zoeken bij de winning van grondstoffen voor de nijverheid, zoowel van agrarischen als van anderen oorsprong; de daling bedroeg voor deze twee groepen resp. 30 en 29 pCt. Aan levensmiddelen in onbewerkten vorm was door Noord-Amerika in 1934 19 pCt. minder voortgebracht dan gemiddeld in 1925—1929.

De voor de productie van investeerings- en consumptiegoederen afzonderlijk over het tijdvak 1932 t/m Juni 1935 voor een aantal landen vermelde cijferreeksen geven beide sinds 1932 een stijging van grootere of kleinere beteekenis te zien in Canada, Denemarken, Duitschland, Finland, Groot-Britannië, Italië, Japan, Noorwegen, Polen, Roemenië, de Vereenigde Staten en Zweden, terwijl zij zich voor Frankrijk, Nederland en Tsjecho-Slowakije nog op ongeveer hetzelfde niveau als destijds bewogen. De voortbrenging van investeringsgoederen voor producenten (in hoofdzaak machines, schepen en bedrijfsgebouwen), welke overal door de crisis den sterksten knak had gekregen, nam meer toe dan die der over het geheel (Japan vormt hierop een uitzondering) op hooger peil gebleven productie van goederen, die voor onmiddellijk verbruik zijn bestemd. Een veel grilliger en voor de landen onderling sterk verschillend verloop had de productie van verbruikersgoederen van meer duurzamen aard, als woningen en automobielen.

Het indexcijfer der industriele productie in Groot-Britannië vertoonde eenige stijging tegenover het eerste kwartaal van 1935, ofschoon een daling in dit seizoen te verwachten geweest zou zijn. Het cijfer bevond zich in dit kwartaal 6 pCt. hooger dan in het overeenkomstig kwartaal van 1934. De in de tweede helft van 1932 ingetreden verbetering, welke in het begin van de tweede helft van 1934 onderbroken werd, blijkt zich dus wederom voort te zetten. De stijging van het indexcijfer van het eerste op het tweede kwartaal is voornamelijk toe te schrijven aan de metaal- en de voedings- en genotmiddelenindustrie. Bij vergelijking met het tweede kwartaal 1934 komt vooral de metaalindustrie gunstig naar voren.

In Frankrijk onderging de industriele productie slechts weinig verandering tegenover het eerste kwartaal van 1935. De productie handhaaft zich nu reeds sinds het vierde kwartaal van vorig jaar op het lage peil, dat ongeveer 9 pCt. beneden dat in het tweede kwartaal van 1934 ligt, 17 pCt. beneden het in het derde kwartaal van 1933 bereikte maximum en ongeveer op hetzelfde niveau als het laatste minimum (in het derde kwartaal van 1932).

De krachtige stijging van de productie in de Vereenigde Staten bleek zich in het afgelopen kwartaal niet voortgezet te hebben, doch in een daling — zij het geringe — over te zijn gegaan. Voornamelijk kan deze daling op rekening gebracht worden van de voortbrenging van productiemiddelen (— 8 pCt.); die der verbruiksgoederen onderging geen noemenswaardige verandering. In vergelijking met het overeenkomstig kwartaal van het vorig jaar is het indexcijfer weinig veranderd; voor de productiemiddelenindustrie lag het in het tweede kwartaal 1935 eenigszins lager, voor de verbruiksgoederenindustrie eenigszins hooger.

Door het Institut für Konjunkturforschung zijn voor Duitschland nieuwe indexcijfers betreffende de industriele productie samengesteld. Volgens deze cijfers, welke \pm 66 pCt. der industriele netto productie vertegenwoordigen, is de voortbrenging van productiemiddelen tegenover het voorgaand kwartaal met 15 pCt. gestegen, die van verbruiksgoederen (excl. voedings- en genotmiddelen) met 3 pCt. afgenomen. Beide indexcijfers volharden in de richting, waarin zij zich reeds sinds eenigen tijd (productiemiddelen sinds de laatste jaren, verbruiksgoederen sedert het laatste kwartaal van 1934) bewogen hebben. Voor de juiste beoordeeling dezer cijfers dient vermeld, dat de seizoensinvloeden niet uitgeschakeld zijn, terwijl vanaf Maart 1935 het Saargebied in deze cijfers begrepen is.

Ten aanzien van enkele afzonderlijke industrieën kan nog het volgende medegedeeld worden.

Hieronder volgt een overzicht nopens de productie van steenkolen in 1934 en de eerste helft van 1935.

Steenkolen (productie in miljoenen metrieke tonnen). 1)

	Duitsland.2)		Frankrijk.		Gr.-Britannië.		België.		Polen.		Ver. Staten.	
	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935
Maandgem. 1e kw. . .	10,3	11,0	4,2	3,9	20,2	19,7	2,2	2,2	2,4	2,4	36,9	37,3
" 2e " . . .	9,7	11,2	3,9	3,8	17,8	17,9	2,2	2,2	2,1	2,1	28,3	28,1
" 3e " . . .	10,4		3,8		17,8		2,1		2,4		27,6	
" 4e " . . .	11,3		4,0		19,6		2,2		2,9*		32,7	

1) Bulletin Société des Nations.

2) Excl. productie van het Saargebied.

Uit dit overzicht blijkt, dat in alle genoemde landen — uitgezonderd Duitsland en België — de opbrengsten in meerdere of mindere mate afgenomen zijn, hetgeen in dit seizoen ook te verwachten is. Vergeliken met het tweede kwartaal van 1934 blijkt de productie niet noemenswaard gestegen of gedaald te zijn. Een uitzondering hierop maakt Duitsland, in welk land de productie met ± 15 pCt. vermeerderde.

Wat betreft de productie van petroleum kan medegedeeld worden, dat de wereldproductie ten opzichte van het tweede kwartaal van 1934 wederom eenigszins toegenomen is (4 pCt.). Ditzelfde was te constateeren uit de cijfers — deels voorloopige — betreffende de Vereenigde Staten en Venezuela; de productie in Rusland was practisch gelijk aan die in genoemd kwartaal. Vergeliken met de gemiddeld in 1934 verkregen opbrengsten bleek de wereldproductie te zijn toegenomen met 5 pCt.

Productie \times miljoen barrels. 1)

	1935		1934
	2e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
Wereld	396,5	383,3	381,9
W.o. Vereenigde Staten	240,7 §	233,0	235,7
Rusland	42,5 §	40,2	42,4
Venezuela	37,2	35,8	35,5

1) World Petroleum, Aug. 1935.

§) Voorloopig cijfer.

Betreffende de ontwikkeling van de productie van ruw ijzer en ruw staal, waarvan een overzicht hieronder gegeven is, valt op te merken dat in alle genoemde landen, behalve Duitsland en de Vereenigde Staten (in dit laatste land alleen voorzoover betreft de staalproductie), de opbrengsten in het tweede kwartaal 1935 hooger waren dan in het eerste.

In vergelijking met het overeenkomstig kwartaal van het vorig jaar is een verbetering waar te nemen in Duitsland, Frankrijk (alleen de staalproductie), Groot-Britannië en België. In Luxemburg bleef de productie vrijwel op gelijk niveau, terwijl in de Vereenigde Staten een vrij aanzienlijke daling te constateeren valt (resp. voor ijzer en staal ± 11 en 20 pCt.).

Ruw ijzer (productie in 1000 Eng. tonnen van 1016 K.G.).

	Duitsland.**		Frankrijk.		Gr.-Britannië.		België.		Luxemburg.		Ver. Staten.	
	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935
Maandgem. 1e kw. . .	715	988	501	476	453	520	225	239	150	154	1366	1619
" 2e " . . .	855	956	505	482 *	513	538	244	258 *	161	158	1900	1695 *
" 3e " . . .	920		505		511		243		162		1059	
" 4e " . . .	978		508		516		242		169		979	

Ruw staal (productie in 1000 Eng. tonnen van 1016 K.G.).

	Duitsland.**		Frankrijk.		Gr.-Britannië.		België.		Luxemburg.		Ver. Staten.	
	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935	1934	1935
Maandgem. 1e kw. . .	994	1254	500	478	751	790	227	239	147	151	2805	2802
" 2e " . . .	1185	1243	507	527 *	751	811	248	258 *	158	158	3089	2480
" 3e " . . .	1173		505		707		244		160		1863	
" 4e " . . .	1236		505		744		248		168		1664	

* Gemiddelde van 2 maanden.

** Voor alle kwartalen incl. de productie van het Saargebied.

Wat den scheepsbouw betreft, dient medegedeeld te worden dat ook in het tweede kwartaal de in het eerste kwartaalverslag van 1935 vermelde verbetering aangehouden heeft. De gedurende dit kwartaal op stapel gezette scheepsruimte (387 000 ton) overtrof die over het eerste kwartaal met 20 pCt. De te water gelaten tonnage bleek 16 pCt. hooger te zijn, terwijl de in aanbouw zijnde scheepsruimte slechts weinig veranderde. Tegenover het tweede kwartaal van 1934 zijn alle cijfers gunstiger, n.l. resp. 42, 117 en 6 pCt. hooger.

Bedrijfsorganisatie en -concentratie. Internationaal: Definitieve overeenkomst tusschen Engelsche staalproducenten en het internationaal staalkartel tot stand gekomen. Verlenging, oprichting en uiteenvallen van verschillende kartels. Engeland: Wetsontwerp tot reorganisatie van de katoenindustrie ingediend. Ordeningsplannen. Tsjecho-Slowakije: Beperking van vestigingen van winkels. Canada: Economische Raad ingesteld.

Op 5 Juni werd een overeenkomst gesloten tusschen de Engelsche staalproducenten en het internationaal staalkartel, waarbij aan het kartel toegestaan werd 670 000 ton gedurende het eerste jaar en 525 000 ton gedurende de vier volgende jaren jaarlijks in Engeland in te voeren. Op 31 Juli werd het accord in alle onderdeelen definitief geteekend, waarbij de verdeling naar de landen van herkomst en naar de producten voor den import in Engeland nauwkeurig is aangegeven. De langdurige onderhandelingen over verschillende onderdeelen hebben het noodzakelijk gemaakt, dat de tijdelijke overeenkomst tusschen Engeland en het staalkartel, welke 7 Augustus afliep, voor vier maanden verlengd werd. In deze vier maanden zal in Engeland een licentie-bureau worden opgericht en zal een overeenkomst betreffende dun plaatijzer in de definitieve accoorden opgenomen kunnen worden. Het kartel heeft besloten de exportprijzen voor zware stalen platen te verhoogen en het Engelsche quotum vast te stellen voor het eerste jaar op 33 000 ton en de volgende jaren op 30 000 ton per jaar.

Tusschen Polen en het internationaal staalkartel valt eenige toenadering te bespeuren. Polen is reeds toegetreden tot het internationaal railskartel en het internationale machinedraadkartel, voor de laatste industrie met een exportquotum van 6—8 000 ton. Het internationaal railskartel is voor vijf jaren verlengd en behalve Polen zijn tevens Tsjecho-Slowakije, Hongarije en Oostenrijk tot het kartel toegetreden.

Op de internationale stikstofconferentie is volledige overeenstemming bereikt tusschen de Europeesche producenten ten aanzien van de toegestane contingenten en omtrent het aan Chili toe te wijzen contingent. Over de verdeling van de markt voor den Chileenschen export zijn nog onderhandelingen gaande. Nadat op 12 Juni het uitvoerquotum voor tin door het Internationaal tincomité was verhoogd met 5 pCt. tot 50 pCt. der standaardproductie, heeft het comité aan de Regeeringen der tot de restrictie-overeenkomst toegetreden landen voorgesteld het quotum over de periode van 1 Juli tot 1 September met 15 pCt. te verhoogen en dus vast te stellen op 65 pCt. Het Europeesche cellulose-kartel heeft in beginsel besloten de basis van het kartel te veranderen. In plaats van een beperking van de productie met 25 pCt. zal overgegaan worden tot een beperking van den uitvoer. In de prijspolitiek zal geen verandering worden gebracht. Tusschen de loodproducenten, welke voor de Europeesche markt produceeren, is een vaste overeenkomst gesloten om de productie niet te verhoogen zonder voorafgaande kennisgeving.

In Frankrijk is het kartel voor phosphorhoudend ruwrijzer tot 31 October verlengd; het kunstzijdekartel, dat ongeveer 85 pCt. van de geheele garenproductie omvatte, is na een 2½-jarig bestaan ontbonden. In Oostenrijk is een kartel in de papierindustrie gevormd, hetwelk nagenoeg de geheele productie omvat.

In Engeland is door de Regeering begin Juli een wetsontwerp ingediend, dat ten doel heeft de surpluscapaciteit van de Engelsche katoenspinnerijen te elimineeren. Het ontwerp voorziet in de oprichting van een „Spindles Board” van drie leden door de Board of Trade benoemd, welke gemachtigd zal worden 2 miljoen Pond te leenen teneinde de overtollige spoelen op de koopen. Men hoopt hierdoor de bestaande capaciteit van ongeveer 50 miljoen spoelen met 10 miljoen te verminderen. Interest en terugbetaling der leening zal geschieden door een heffing gedurende 14 jaar op de overblijvende spoelen. In de eerste drie jaren zullen geen nieuwe machines in bedrijf gesteld mogen worden, tenzij een overeenkomstig aantal oude machines buiten bedrijf gesteld wordt. Tevens is een adviescollege van vier personen ingesteld in overleg met de industrie door de Board of Trade te benoemen. Binnen twee jaren zal de Spindles Board zijn werkzaamheden voleindigd moeten hebben.

De aandacht moge nog worden gevestigd op een onlangs in Engeland verschenen werk, getiteld „The next five years”¹⁾ waarin een groep invloedrijke personen van verschillende politieke richting haar denkbeelden uiteenzet met

¹⁾ The next five years, An essay in political agreement, Londen 1935.

betrekking tot de in de eerstkomende jaren te volgen economische politiek. Dat deze, als geheel beschouwd, planmatig moet zijn, achten de schrijvers noodzakelijk. Het ontwerpen daarvan zou kunnen geschieden door een organisatie, bestaande uit een Regeeringscommissie, voor planmatige regelingen, waarin zitting zullen hebben zeer hooge Regeeringspersonen, die uitsluitend met dit werk belast zouden zijn, alsmede uit een Economischen Generalen Staf, bestaande uit deskundigen (b. v. hoofden van economische departementen, leden van den Economischen Raad, personen uit de vak- en arbeidersbeweging) met een staf van zeer bekwame medewerkers.

In het plan voor de ontwikkeling van het bedrijfsleven, dat deze organisatie zou moeten opstellen, zou verband gelegd dienen te worden tusschen de voor de naaste toekomst te nemen herstelmaatregelen en de in verband met meer permanente wijzigingen in de economische structuur te volgen politiek. Een program van ordening van die takken van nijverheid, waar vrije concurrentie tot wanorde of bedenkelijke machtsconcentratie heeft geleid, zou niet mogen ontbreken. Hierbij teekenen schrijvers aan, dat men h. i. een stijgenden levensstandaard in de toekomst alleen kan bereiken door uitbreiding van de totale goederenproductie, niet door restrictie, hoewel men aan dit laatste als tijdelijken maatregel in sommige industrieën niet zal kunnen ontkomen. Verder achten zij een voor alle bedrijfstakken uniform organisatieplan niet juist. Per industrie dient men de daarvoor geëigende maatregelen te ontwerpen. Een machtigingswet, waarbij industrieën het recht zouden krijgen of verplicht zouden worden tot corporatieve aansluiting onder toekenning van speciale rechten, zou hierbij wellicht goede diensten kunnen bewijzen. Echter dient dan b. v. door een verstrekkende Overheidscontrole, gewaakt te worden tegen het gevaar, dat men de verleende bevoegdheden te veel ten bate van den eigen bedrijfstak en te weinig in het algemeen belang zou aanwenden.

Er zijn echter industrieën en diensten, waar men met toepassing van een machtigingswet als bovenbedoeld niet het gewenschte effect zou bereiken. Voor deze gevallen bevelen de schrijvers andere planmatige regelingen aan. Deze komen neer 1o. bij industrieën, welker productiecapaciteit inderdaad en blijvend te groot is (b. v. steenkolen, katoen, ijzer en staal, scheepsbouw), op inkrimping van het bedrijfskapitaal; 2o. bij industrieën, waarover de Staat, zonder nog tot volledige nationalisatie over te gaan, toch een vrij strenge controle wenscht uit te oefenen, zooals b. v. monopolies, groote concerns, op een zoo ruim mogelijke publiciteit in alle opzichten. In geval de bedrijven echter in nauw verband staan met het openbaar belang (bankwezen, verzekering) wenscht men naast die publiciteit ook beperking van winsten, vaststelling door een openbaar lichaam van de tarieven voor te verrichten diensten; deze bedrijven zouden den vorm van „public utilities” kunnen aannemen, zooals thans de spoorwegen dien reeds kennen.

Ten 3de geven de schrijvers voor industrieën, welke reeds geschikt zijn voor volledige nationalisatie (verkeersmiddelen, electriciteitsvoorziening, levensmiddelenindustrie, wapenfabricage) de voorkeur aan den vorm van „public corporations”, waar het bestuur benoemd wordt door de Overheid, doch het bedrijf verder vrij is in de regeling van de werkzaamheden. De mate, waarin de Staat tot nationalisatie zal overgaan, zal dienen beperkt te worden door de capaciteit van het Regeeringsapparaat om de verantwoordelijkheid voor deze soort van bedrijven op zich te nemen, zonder dat gevaar ontstaat voor inefficiency of corruptie.

De Tsjecho-Slowaaksche Regeering heeft bij besluit van 26 Juli tijdelijke beperkingsmaatregelen genomen voor vestiging van nieuwe winkels en reparatie-inrichtingen en opslagplaatsen. Het decreet blijft van kracht tot 30 Juni 1937 en is voorloopig van toepassing op de volgende branches: kruidenierswaren, levensmiddelen, banketbakkerswaren, kleding, schoenen, textielgoederen en luxe-artikelen. Opening van nieuwe winkels zal slechts toegestaan worden, wanneer na onderzoek gebleken is, dat dit geen overbezetting ten gevolge zal hebben. Aanvragen voor vestiging moeten aan den Minister van Handel gericht worden, die hierover advies vraagt aan de Kamer van Koophandel. Voor coöperaties en filialen zijn afzonderlijke clausules opgenomen; wat deze bedrijven betreft, worden de centrale organisaties van de coöperatieve

beweging gemachtigd om te beslissen of vestiging van een nieuwe coöperatieve onderneming al dan niet gerechtvaardigd is. ¹⁾

In Canada is een wetsontwerp aangenomen tot het instellen van een Nationalen Economischen Raad, bestaande uit 15 leden, deskundigen op sociaal en economisch gebied. De Raad heeft uitsluitend adviseerende bevoegdheid en vervult geen controleerende of administratieve functie, maar zal zich ertoe beperken de groote lijnen voor de Regeeringspolitiek te formuleeren. ²⁾

Coöperatie. Duitschland: wet inzake de verbruikcoöperaties.

De Duitse Regeering nam in het afgelopen kwartaal ten aanzien van de verbruikcoöperaties eenige maatregelen, welke — naar men verwacht — de ontwikkeling van dezen tak der coöperatieve beweging sterk zullen remmen. Een wet van 21 Mei ³⁾ n.l. stelt oprichting van nieuwe verbruiksverenigingen afhankelijk van de toestemming van den Minister van Economische Zaken. Voor de coöperaties, welke niet meer in staat zijn hun bedrijf voort te zetten, en — met goedkeuring van den Minister — tot liquidatie op 31 December 1935 besluiten, stelt de Regeering een bedrag van hoogstens 60 miljoen Mark beschikbaar, speciaal ter bescherming van de belangen der spaarders bij deze coöperatieve instellingen. Volgens een bericht in „Der Deutsche Volkswirt” verwacht men, dat als gevolg van deze maatregelen ongeveer 80 verbruikcoöperaties (op een totaal van rond 1000) geliquideerd zullen worden; deze ver-tegenwoordigen echter ongeveer 50 pCt. van den totalen omzet en 60 pCt. van het totaal balansbedrag.

De wet houdt bovendien een bepaling in, welke eveneens verstrekkende gevolgen voor de coöperatieve beweging zal hebben, n.l. dat de spaarbanken der verbruikcoöperaties met ingang van 31 December 1940 opgeheven moeten worden.

Landbouwvraagstuk. Internationaal: Tarwe-Comité acht voortzetting teeltbeperking noodzakelijk. Resultaat theerrestrictie niet zeer gunstig. Economisch Volkenbondscomité spreekt zich uit voor matige landbouwprotectie. Nieuw orgaan Landbouwinstituut inzake landbouwbescherming. Duitschland: Minder Overheidsbemoeiing bij graanregeling. Engeland: Subsidieering bietsuikerteelt voorloopig voortgezet, baconinvoer iets verruimd. België: verminderende landbouwprotectie. Frankrijk: Pachtwet gewijzigd ten gunste der pachters, wet tot saneering melkhandel. Denemarken: Boerenbond verlangt ingrijpende steunmaatregelen. Italië: Regeering bevordert bereiding alcohol uit suikerbieten. Vereenigde Staten: Ontwerp-wijziging Agricultural Adjustment Act; critiek op katoenpolitiek der Regeering. Canada: Ontwerp-instelling graanbureau. Australië: Wetsontwerp tot verlichting landbouwschulden. Zuid-Afrika: Regeering verlaagt rentevoet hypothecaire schulden; verschillende steunmaatregelen. Brazilië: Beperking koffieteelt.

In de Mei-zitting van het Internationale Tarwe-Comité werd geconstateerd, dat — vooral ingevolge twee achtereenvolgende slechte oogsten in de Vereenigde Staten — de tarweoverschotten eenigszins inkrompen. Men achtte het echter raadzaam, dat de landen, die de internationale tarweovereenkomst onderteekenden, voortgingen de overproductie te bestrijden. Bleef namelijk de oppervlakte, momenteel in de wereld met tarwe beteeld, gelijk, dan kon verwacht worden, dat zich binnenkort een nieuwe accumulatie in de tarweuitvoerlanden zou voordoen. ⁴⁾

Een andere meening over beperking der voedselproductie trad aan den dag in een rede door Prof. Sjollema gehouden in den Utrechtschen Landbouwkundigen kring. Hij maande tot voorzichtigheid aan, wat de beperking betreft, aangezien de gevolgen daarvan niet te overzien zouden zijn. Spreker achtte het niet onmogelijk, dat voor de zich uitbreidende bevolking op den duur gebrek aan voedingsmiddelen zou ontstaan, wanneer te lang werd voortgegaan met het toepassen van productiebeperkende maatregelen. Zonder te groote offers voor de gemeenschap zou wellicht de overproductie, vooral die van melk en groenten, ten goede kunnen komen aan een deel der bevolking, dat thans minder goed gevoed wordt. Dit zou latere uitgaven voor ziekenverzorging kunnen uitsparen. ⁵⁾

1) Informations coopératives, 1935, no. 11.

2) Zie Maandschrift afl. 7, p. 1044—1045.

3) Zie ook Maandschrift, 1935, afl. 6, blz. 931.

4) Krouiek, no. 23, 7 Juni 1935; Informations Sociales, Vol. LIV, no. 13, 24 Juni 1935.

5) Landbouwkundig Tijdschrift, no. 5, 1935.

De overeenkomst inzake beperking van den uitvoer van thee en stopzetting van de uitbreiding der aanplantingen, in 1933 gesloten tusschen Nederlandsch-Indië, Britsch-Indië en Ceylon ¹⁾, had in 1934 aanvankelijk een lichte prijsstijging meegebracht. Deze hield echter geen stand, nadat in April van dat jaar het uitvoerrestrictiepercentage was verlaagd van 15 tot 12½ van de basisquota, mede doordat zich tegenover de inkrimping van den uitvoer in de aangesloten landen geleidelijk een stijging in de niet-aangeslotene voerdeed, met name in China en Japan. De Internationale Theecommissie achtte het noodig tot verhooging van het beperkingspercentage over te gaan: gedurende het derde restrictiejaar, loopende van 1 April 1935—1 April 1936, zal het 17½ bedragen. Tevens opende de Commissie onderhandelingen met Rusland met het oog op de plaatsing van groote hoeveelheden thee uit de verdragsluitende landen.

Het protectionisme in den landbouw maakte een onderwerp van bespreking uit in de 42e zitting van het Economisch Comité van den Volkenbond. Men kwam tot de conclusie, dat algeheele opheffing der beschermingsmaatregelen thans niet practisch zou zijn. Wel zouden de landbouwers tot het inzicht gebracht moeten worden, dat bescherming slechts doeltreffend is, wanneer zij gematigd wordt toegepast. Haar voornaamste doel moet zijn, de binnenlandsche prijzen te handhaven op een minimum-peil, dat als loonend wordt beschouwd. Al te sterke protectie zou tot overproductie en nieuwe prijsdaling leiden. ²⁾

Het Internationale Landbouwinstituut publiceert een nieuw driemaandelijksch orgaan betreffende maatregelen tot bescherming van den landbouw, waarvan het eerste nummer in Mei verscheen. De verschillende maatregelen in verband met de landbouwerisis door tal van landen getroffen, welke het internationale verkeer van landbouwproducten beïnvloeden, worden in dit bulletin samengevat. ³⁾

Met den gunstigen stand in Duitschland van den graanoogst, uitgezonderd dien van haver, wijzigde de Regeering haar graanpolitiek in zoverre, dat geleidelijk de afzetregeling aan de belanghebbenden wordt overgelaten. Wel blijft voor de producenten de leveringsplicht van broodgraan, welke tevens een leveringsrecht is, van kracht, doch de vrijheid van de boeren inzake beschikking over wat zij boven de verplichte levering voortbrengen, is uitgebreid, zoodat zij het graan o.a. ook voor voederdoeleinden mogen aanwenden. De strenge uitmalingsvoorschriften vervallen, en de opslagplicht wordt voor de molenaars verlicht. Om de teelt van voederkoren te bevorderen is de prijs van tarwe verlaagd en zijn voor rogge en gerst de prijzen verhoogd. Ook aan den graanhandel wordt meer vrijheid gelaten, al blijft de Regeering er op toezien, dat de winstmarges geen abnormale afmetingen aannemen. ⁴⁾

De wet van 1933 tot verlichting van de landbouwschulden ⁵⁾ vond nog weinig toepassing. Bij verordening van 30 April j.l. is de Regeering daarom overgegaan tot de stichting van bijzondere instanties voor de behandeling dezer zaken. Tevens werd bepaald, dat ten aanzien van erfhoeven gunstiger voorwaarden zullen gelden dan voor andere ondernemingen. ⁶⁾

Ondanks het advies van de meerderheid der Commissie van onderzoek naar het bietsuikervraagstuk nam de Engelsche Regeering het besluit, de subsidieering der suikerindustrie voort te zetten, zij het onder toepassing van eenige beperking. Zij acht het ongewenscht, dat aan een tak van nijverheid, waarin zooveel arbeiders een bestaan vinden, alle steun zou worden onttrokken, met het gevolg, dat de strijd tegen de buitenlandsche concurrentie zou moeten worden opgegeven. Als voorwaarde voor voortzetting der Overheidshulp stelde de Regeering de aaneensluiting der fabrieken in één topcoöperatie, in het belang van de rationalisatie van het bedrijf. ⁷⁾

De Engelsche varkensfokkers bleven in gebreke aan de baconfabrieken voldoende varkens te leveren om de bewerking winstgevend te maken, waarom aan de fabrikanten vrijheid werd verleend tot aanvulling van het tekort, buiten de contracten om, op de vrije markt. Mochten de prijzen hooger zijn

1) Zie Kroniek, 3e kwartaal 1933.

2) Volkenbondspublicatie C. 179. M. 98 — 1935. II. B, 7 Mei.

3) Mesures gouvernementales affectant les prix des produits agricoles, no. 1, 1935; De R.-K. Boeren- en Tuindersstand, no. 43, 25 Juli 1935.

4) Frankfurter Zeitung, 13 Juli 1935; Der deutsche Volkswirt, no. 42, 1935.

5) Zie Kroniek, 2e kwartaal 1933.

6) Frankfurter Zeitung, 7 Mei 1935.

7) Het Nederl. Landbouwweekblad, no. 33, 16 Augustus 1935, en persberichten.

dan de contractprijzen, dan zal de Varkensraad het verschil bijpassen. De invoer van bacon is voor de maanden Juli t/m September 1935 met $\pm 3\frac{1}{2}$ pCt. verruimd, daar in deze maanden het verbruik stijgt.¹⁾

De Belgische Regeering verlichtte de invoerregelingen voor aardappelen, en schafte in April de heffing op den invoer van tarwe, 10 frs. per 100 kg, voorloopig af. De landbouwvertegenwoordigers in de Kamer uitten hun ongerustheid over deze beperking der landbouwprotectie.²⁾

In Frankrijk werd bij de wet van 2 Juli 1935 de Pachtwet van 1933³⁾ gewijzigd ten bate van den pachter. Deze heeft thans het recht verlagings van den pacht prijs te vragen, voor zoover het overeenkomsten betreft, gesloten vóór 1 Januari 1935, voor den duur van minstens 3 jaar. Onder de oude regeling was het aantal pachtovereenkomsten, dat voor wijziging in aanmerking kon komen, meer beperkt. In de nieuwe wet is de bepaling opgenomen, „dat reeds vroeger toegepaste reductie van den pacht prijs, hetzij op grond van een rechterlijke beslissing, hetzij door een minnelijke schikking tusschen de partijen onderling, geen belemmering is voor een nieuwe aanvraag om verlagings. De bepaling, dat de eigenaar zoowel als de pachter, het recht heeft aanvaarding van den door den rechter voorgestelden nieuwen pacht prijs te weigeren, blijft van kracht. In dergelijk geval wordt de pachtovereenkomst ontbonden. Bij de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging der oude wet werd er aan herinnerd, dat krachtens de wet van 1933 in $\pm 9\ 000$ gevallen reductie van den pacht prijs werd aangevraagd; ruim 2 000 contracten werden ontbonden.⁴⁾

Een wet tot sancering van den handel in melk en zuivelproducten, welke tevens ten doel heeft de aflevering van onvervalschte producten te bevorderen, is eveneens in het begin van Juli van kracht geworden. Een crediet van 18,5 miljoen francs uit de schatkist is beschikbaar gesteld in het belang van den afzet, met name voor prijsinterventie bij uitvoer. De invoer van eetbare plantaardige vetten, margarine, enz. is verboden, en met ingang van Januari 1936 zou ook de invoer van kaas worden stopgezet.⁵⁾

In Denemarken gaf einde Juli een groot aantal boeren door middel van een betooging te Kopenhagen uiting aan hun wenschen inzake verderen landbouwsteun. Aan de Regeering werd een resolutie van den landelijken boerenbond overhandigd, waarin gevraagd werd om garantieprijzen voor de belangrijkste landbouwproducten, als boter, vleesch en graan; afschaffing van verschillende in 1914 ingevoerde belastingen, welke een zwaren druk op den landbouw leggen; Overheidssteun aan de boeren, die buiten hun schuld in financieele moeilijkheden zijn geraakt. De tot dusverre door de Regeering tot stand gebrachte maatregelen, als conversie van de door de groote credietverenigingen uitgegeven schuldbrieven, sterke devaluatie van de Deensche kroon, worden onvoldoende geacht om de noodige verlichting te brengen, nu de exportgelegenheid, waarop de Deensche landbouw hoofdzakelijk is ingesteld, zoo sterk is ingekrompen.

De Italiaansche Regeering trof een regeling, waarbij de bietsuikerproductie, -verwerking en -afzet in handen komen van een „Corporatie voor de Bietsuikerindustrie“. Om het verbruik van binnenlandsche suiker te stimuleeren werd de accijns verlaagd. De Corporatie besloot de bieten in het groot tot alcohol te doen verwerken, en tot bijmenging van dit product in benzine te verplichten. Van deze als motorbrandstof aan te wenden alcohol zal het Rijk geen belasting heffen. Men verwacht, dat het bietenareaal thans geleidelijk zal worden uitgebreid en dat binnen ± 4 jaar voldoende bietalcohol geproduceerd kan worden om een verplichte bijmenging van 20 pCt. alcohol in benzine mogelijk te maken.⁶⁾

De beslissing van het Opperste Gerechtshof in de Verenigde Staten inzake de Wet van Juni 1933 tot herstel van het bedrijfsleven, de Nira, waardoor het op deze wet rustende stelsel van regelingen van zijn grondslagen werd beroofd, wekte ook in landbouwkringen zorg. Verschillende wijzen van steunverleening aan de landbouwers zijn n.l. op de Nira gebaseerd. In Juni j.l. stelde de Regeering dan ook een wijziging voor van de Agricultural Adjustment Act, met het doel de landbouwers tegen eventueele gevolgen van de

1) Handelsberichten, no. 21, 23 Mei 1935, en persberichten.

2) Handelsberichten, nos. 10, 16 en 17, resp. 7 Maart en 18 en 25 April 1935.

3) Zie Kroniek, 1e kwartaal 1933.

4) L'Association agricole, no. 27, 28 Juli 1935.

5) Officieel Orgaan van den Alg. Ned. Zuivelbond, no. 30, 24 Juli 1935.

6) Sindacato e corporazione, Vol. LXIII, no. 5, 1935.

nitspraak inzake de Nira te beschermen. Voorgesteld wordt, in de A.A.A. een bepaling op te nemen, waardoor voorkomen wordt, dat bij eventueel ongrondwettig verklaren van de aan de boeren ten goede komende verwerkingsbelastingen, krachtens die wet toegepast, een vordering zou kunnen worden ingesteld tot terugbetaling van het reeds aan „processing taxes” betaalde bedrag. Voorts houdt het wijzigingsontwerp een bepaling in, waarbij de Regeering gemachtigd wordt de processing taxes met hoogstens 20 pCt. te verhoogen of deze tot 0 te reduceren, terwijl ten slotte worden voorgesteld een definitieve regeling voor opruiming van de surplusvoorraden, en subsidieering van den uitvoer van landbouwproducten.

Op de katoenpolitiek der Federale Regeering werd van verschillende zijden critiek uitgeoefend. Allerlei crisismaatregelen zouden er toe bijgedragen hebben den katoenprijs te verdubbelen en den uitvoer tegen wereldmarktprijs onmogelijk te maken. Ondanks een aanzienlijke stijging in het totale wereldverbruik van katoen daalde het verbruik van het product uit de Vereenigde Staten. De restrictiemaatregelen brachten weliswaar voor de eigenaars der velden aanzienlijke voordeelen mee, doch de pachters en deelpachters genoten tegenover de nadeelen der teeltbeperking vaak geenerlei schadevergoeding. Langzamerhand bleken de pachters, die tezamen 2/3 deel van alle Amerikaansche katoen voortbrachten, niet meer in staat hun plaats in het productieproces te behouden. ¹⁾ De prijsverhooging der in de Vereenigde Staten geproduceerde katoen was oorzaak, dat de afnemers zich tot andere productielanden wendden. Het gelukte vooral aan de jongere katoenlanden als Brazilië, Peru en Argentinië, geleidelijk een steeds belangrijker plaats bij de levering van katoen in te nemen. ²⁾

De C a n a d e e s c h e Regeering heeft een wetsontwerp ahangig gemaakt tot instelling van een graanbureau, dat de volledige contrôle zal verkrijgen over den interprovincialen en den uitvoerhandel in tarwe en andere granen. De producenten zullen volgens het ontwerp al hun graan aan het Bureau moeten afleveren, waarvoor zij terstond een interimbetaling zullen ontvangen en na verkoop van den geheelen oogst hun aandeel in de opbrengst naar rato van hun bijdrage. ³⁾

In het belang van de landbouwers in Australië, die onder een zwaren schuldenlast gebukt gaan ten gevolge van de door de inkrimping der tarwe-teelt, de droogte, enz. sterk verminderde inkomsten, heeft de Federale Regeering een wetsontwerp tot regeling van de schulden ahangig gemaakt. Voorgesteld wordt, aan de Staten de beschikking te geven over een crediet van 12 millioen pd. Sterling, aan te wenden voor individueele hulp aan de boeren, uitsluitend voor schulddeeling. ⁴⁾

Uit Zuid-Afrika wordt gemeld, dat de landbouwbevolking zich in een ongunstige financieele positie bevindt te midden van industriele welvaart. Als oorzaken worden genoemd de lage prijzen der landbouwproducten op de wereldmarkt en de verminderende afzet in de overzeesche gebieden. De Regeering is reeds overgegaan tot verlaging van den rentevoet der landbouwhypotheken, terwijl zij een belangrijk deel van de vorderingen op de boeren kwijtschold. Voorts tracht zij door betere irrigatiewerken den bodem tot grooter productiviteit te brengen, en stelt zij voor, contrôleraden in het leven te roepen, welke gemachtigd zullen worden den afzet van maïs, tarwe en tabak te regelen. Ter bescherming van de grondnotenteelt werd het invoerrecht op bepaalde oliesoorten verhoogd. Ten slotte werd op de begrooting 1935/36 een bedrag van 2 millioen pd. Sterling uitgetrokken voor premies op den uitvoer van landbouw- en veeteeltproducten, dat is 150 000 pd. Sterling meer dan verleden jaar. ⁵⁾

In Brazilië kon in 1935 de vernietiging van koffie op groote schaal niet worden voortgezet in verband met financieele moeilijkheden. De koffievalorisatie kostte n.l. steeds grootere bedragen aan de schatkist, ondanks het feit, dat in het belang der financiering van de teeltbeperking en de koffievernietiging hooge belastingen op den uitvoer van het product werden geheven. Andere koffieproduceerende landen breidden n.l. hun teelt uit ten koste van

¹⁾ The Economist, 11 Mei 1935, blz. 1062; Washington Review, 25 Februari 1935; Wirtschaftsdienst, Heft 19, 10 Mei 1935.

²⁾ Legislative no. 22 of the Chamber of Commerce of the United States, 7 Juni 1935.

³⁾ The Economist, 13 Juli 1935, blz. 73.

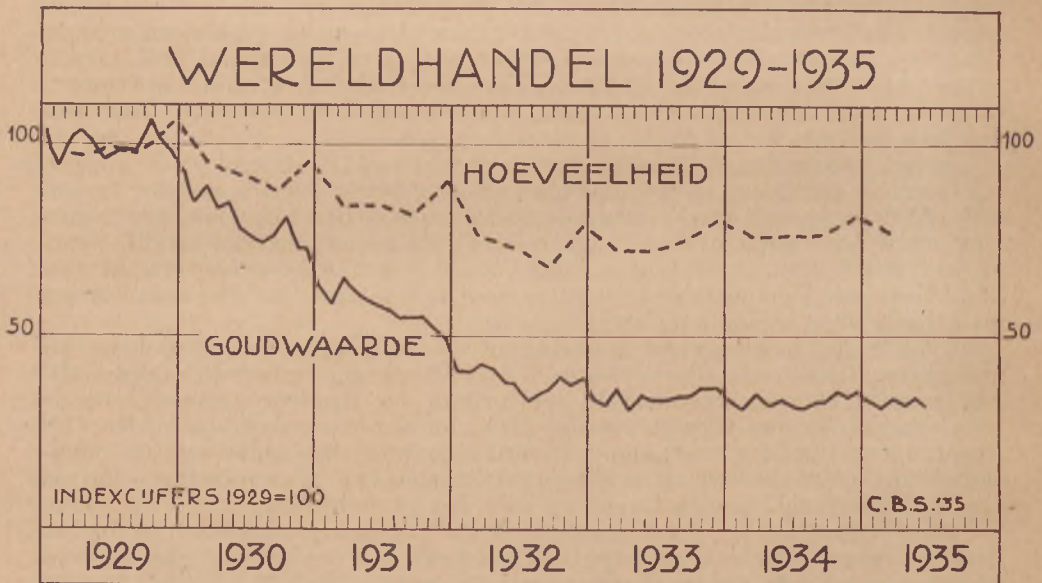
⁴⁾ Informations Sociales, Vol. LIV, nos. 10 en 13, resp. 11 Maart en 24 Juni 1935.

⁵⁾ Handelsberichten, no. 26, 27 Juni 1935.

Brazilië; het verschil in prijs tusschen Braziliaansche en andere koffie werd geringer. In de j.l. Juli gehouden conferentie tot regeling van de koffieteelt bleek men van oordeel, dat de nog groote voorraden voortzetting der teeltbeperking noodig maakten. Besloten werd, dat tot einde 1937 het aanplanten van koffieboomen als regel verboden zal zijn; wel mogen oude aanplantingen door nieuwe worden vervangen. Het Koffie-Instituut, dat belast is met de uitvoering der maatregelen betreffende de koffiecultuur, zal voor het uit de markt nemen van koffie van vroegere oogsten niet meer mogen uitgeven dan de uitvoerbelastingen opbrengen, teneinde te voorkomen, dat de financieele positie van het Instituut nog bedenkelijker zou worden.³⁾

HANDEL EN VERKEER.

Internationaal: wereldhandel in Juni op een lager peil gekomen dan een jaar geleden, zoowel wat den invoer als wat den uitvoer betreft. Internationale Kamer van Koophandel waarschuwt tegen politiek van autarkie; resoluties tegen het sluiten van bilaterale- en clearingverdragen. Duitschland: in- en uitvoer nagenoeg in evenwicht; lagere uitvoerprijzen; instelling exportfonds en transitorekeningen; handelsovereenkomsten met Frankrijk en Roemenië; crediet aan Rusland; organisatie van het auto-vrachtverkeer. Engeland: vermindering passiviteit van de handelsbalans door gestegen uitvoer; invoerbeperking van levensmiddelen; toeneming aantal in de vaart zijnde schepen. Frankrijk: vermindering van het invoersaldo; politiek tot toekenning van meestbegünstiging aan landen met gelijken levensstandaard. België: voortgaande contingentteering, verhooging spoorwegtarieven in verband met devaluatie. Roemenië: afgifte van deviezen; premie voor den export. Vereenigde Staten: stijging van den invoer en daling van den uitvoer; verdere handelsverdragen met meestbegünstigingsclausule en invoerfaciliteiten.

De wereldhandel, berekend in gouddollars, is sinds 1929 van jaar tot jaar gedaald. Gedurende de laatste jaren wordt de daling echter steeds geringer en vertoont de waarde van den wereldhandel een neiging tot stabilisatie op het verkregen niveau. Het volume van het handelsverkeer is sinds begin 1933 zelfs op een iets hooger peil gekomen.

De wereldimport bedroeg volgens het statistisch bulletin van den Volkenbond in het tweede kwartaal van dit jaar \$ 2 857 millioen tegen \$ 2 903 millioen in het overeenkomstige kwartaal van het vorige jaar, terwijl de betreffende cijfers voor den wereldexport \$ 2 634 en \$ 2 631 millioen bedroegen.

Het Congres van de Internationale Kamer van Koophandel, dat einde Juni te Parijs werd gehouden, nam een resolutie aan, waarin werd vooropgesteld, dat de ontwikkeling van den internationalen handel een overwegend element vormt van het economisch herstel. Indien de politiek van autarkie terrein

1) Wirtschaftsdienst, Heft 22, 31 Mei 1935, en persberichten.

wint, zal deze de handelsnaties der wereld zeker ruïneeren. Daarom moeten alle middelen in het werk gesteld worden om de bestaande handelsbelemmeringen te doen verdwijnen, waar dat mogelijk is door eenzijdig optreden der landen. Ook moet onverwijld worden overgegaan tot het sluiten van handelsverdragen, inhoudende een strikte toepassing van de meestbegunstigingsclausule. De resolutie spreekt zich vervolgens uit tegen het stelsel van bilaterale verdragen, dat den handel in bepaalde banen wil leiden, en wijst op de ongunstige werking van clearing-overeenkomsten op omvang en waarde van den internationalen handel.

Volgens de cijfers van het eerste halfjaar bleef de buitenlandsche handel van Duitschland op het lage niveau van 1934. De waardecijfers zijn zelfs nog iets gedaald, terwijl bij den uitvoer het volume in geringe mate is gestegen tegenover het overeenkomstige tijdperk van het vorige jaar. Men klaagt over lage prijzen voor den uitvoer. In het tweede kwartaal hebben in- en uitvoer nagenoeg het evenwicht gehouden: de waarde van den invoer bedroeg Mk. 1010 miljoen en die van den uitvoer Mk. 995 miljoen, zoodat een invoersaldo van slechts Mk. 15 miljoen is ontstaan. Bij den invoer is tegenover het voorgaande kwartaal een vermeerdering van grondstoffen en een vermindering van fabrikaten te constateeren; de invoer van levensmiddelen is sterk verminderd, hetgeen in verband schijnt te moeten worden gebracht met het streven van Duitschland naar zelfverzorging. Bij den uitvoer is het cijfer der grondstoffen en dat der levensmiddelen gedaald.

Ter stimuleering van den uitvoer, welke ten zeerste wordt belemmerd door het, ook ten opzichte van het buitenland, gestegen prijspeil, werd in Juni een exportfonds ingesteld. Dit fonds zal worden verkregen uit een omzetbelasting op de industrie, welke door de binnenlandsche opleving der conjunctuur vrij aanzienlijke winsten heeft kunnen behalen. Het ligt in de bedoeling, uit het fonds subsidies te verleenen om den uitvoer tegen concurrerende prijzen mogelijk te maken. Teneinde den uitvoer van waren, welke via een transitoland naar het bestemmingsland worden geleid, te stimuleeren, werden z.g. Transitio-Aski ingesteld, d. z. rekeningen ten gunste van een handelaar in het buitenland, welke Deutsche goederen in transitio naar een ander land verhandelt. Deze export kan tezamen met diverse nevenkosten uit de gelden van genoemde rekeningen worden betaald.

Met een aantal landen werden wederom onderhandelingen gevoerd inzake de goederenuitwisseling en de betalingen. Na opzegging van het bestaande handelsverdrag en clearingverdrag met Frankrijk, werd met dit land voorloopig overeengekomen, van de gelden uit den Duitschen uitvoer een verhoogd percentage te bestemmen voor aflossing van vorderingen welke op 30 Juni 1935 nog niet betaald waren. Deze regeling was noodig gebleken voor een versnelde liquidatie der achterstallige vorderingen, welke volgens het oude verdrag niet mogelijk was o. a. in verband met de sterke daling van den Duitschen export naar Frankrijk. Met Roemenië werd een verdrag gesloten ter verruiming van het wederzijdsche handelsverkeer, terwijl onderhandelingen gevoerd worden met België, Polen, Zweden en Brazilië. Vermelding verdient het reeds in April tot stand gekomen accoord met Sovjet-Rusland, waarbij dit land zich verplichtte een bepaalde hoeveelheid goederen uit Duitschland te betrekken en hiervoor een crediet van Mk. 200 millioen met een looptijd van 5 jaar verkreeg.

Bij de wet van 26 Juni 1935 werd het geheele particuliere auto-vrachtverkeer georganiseerd in het Reichs-Kraftwagen-Betriebsverband dat de taak kreeg het goederenverkeer per auto te regelen voor zoover dit op langen afstand (boven 50 K.M.) plaats heeft. De tarieven zullen worden samengesteld in overleg met de spoorwegen en onder goedkeuring van het verkeersministerie. Het Verband zal alle vrachten in ontvangst nemen en zal zoodoende in staat zijn een contrôle uit te oefenen op de tarieven der ondernemingen. Op deze wijze hoopt men een einde te maken aan de onderlinge concurrentie der auto-ondernemingen en een samenwerking met de spoorwegen tot stand te brengen.

De passiviteit van de Engelsche handelsbalans is in het eerste halfjaar van 1935 met £ 20 millioen verminderd tegenover dezelfde periode van het vorige jaar. De uitvoer bedroeg in deze periode £ 206 millioen tegen £ 189 millioen in het eerste halfjaar 1934, terwijl de invoer £ 359 millioen bedroeg tegen £ 362 millioen. Zowel wat den uitvoer als wat den invoer betreft blijkt het

goederenverkeer met het Britsche Rijk en de landen van het Sterlingblok te zijn toegenomen. Van Engelsche zijde worden voor deze ontwikkeling als oorzaken opgegeven een relatief verhoogde opname-capaciteit in zekere landen van het Rijk, o.a. in Afrika tengevolge van de verhoogde goudproductie, verder de gevolgde tariefpolitiek, de Ottawa- en andere handelsverdragen, en de stabiliteit der wisselkoersen tegenover de andere landen van het Sterlingblok.

De stijging van den uitvoer is in hoofdzaak het gevolg geweest van een vermeerderden export van fabrikaten; de uitvoer van machines neemt thans de tweede plaats in na den export der katoenindustrie van Lancashire.

In verband met de in Engeland heerschende tendens tot beperking van den invoer van verschillende soorten levensmiddelen, werd door een aantal landen aangedrongen op wijziging der handelsverdragen. Bij verdrag werd aan Polen toegezegd, dat voor een aantal artikelen, o. a. hout, bacon, boter en eieren, het invoerrecht niet zou worden verhoogd en het contingent niet zou worden verlaagd; de invoer van eieren uit dit land zal zelfs nog met een derde kunnen worden verhoogd. Daartegenover stond Polen voor ongeveer 200 artikelen tariefverlaging of -consolidatie toe.

Het voornemen der Britsche Regeering een invoerrecht op bacon te heffen, had tengevolge, dat in Denemarken aangedrongen werd op het voeren van onderhandelingen met Engeland. De einde Maart met Italië gesloten voorloopige overeenkomst inzake het goederenverkeer, waarbij een vrijwillige clearing was ingesteld, heeft aan de Engelsche exporteurs geen bevrediging geschonken.

De opleving van het handelsverkeer, zoomede de subsidiepolitiek der Regeering heeft in Engeland een toeneming van het aantal in de vaart zijnde schepen tengevolge gehad. Ook door het sloopen van verouderde schepen is de opgelegde tonnage belangrijk ingekrompen; zij werd in April op 1,1 millioen ton berekend, waarbij echter de helft der schepen reeds zóó lang uit de vaart was, dat deze feitelijk verouderd waren.

De handelsbalans van Frankrijk toont over het eerste halfjaar van 1935 een invoersaldo van frs. 2648 millioen tegen een invoersaldo van frs. 3778 millioen in dezelfde periode van 1934. Deze daling van het invoersaldo was een gevolg van het feit, dat de invoer in sterker mate was verminderd dan de uitvoer. De handel van Frankrijk met de koloniën bedraagt thans 27 pCt. van den totalen buitenlandsehen handel en toont een veel minder sterke daling dan die met het overige buitenland.

Wat betreft de plannen tot vervanging der contingentteering door douanetarieven, werd door den Minister van Handel verklaard, dat voorloopig van algeheele afschaffing der contingenten geen sprake kan zijn en dat hoogstens eenige contingenten door invoerrechten zullen worden vervangen, teneinde bepaalde onderhandelingen te vergemakkelijken. Ook zal getracht worden de meestbegunstigingsclausule alleen toe te kennen aan landen met denzelfden levensstandaard als Frankrijk, welke hun verplichtingen geregeld zijn nagekomen.

Met België werd begin Mei een overeenkomst geteekend, waarbij de invoer van Fransche auto's en stukgoederen in dit land werd geregeld. Overigens werd in België doorgedaan met het contingentteeren van steeds nieuwe artikelen. Zoo werd einde April een beperking van den invoer van zand en grind ingesteld, welke speciaal tegen Nederland was gericht en waarvan voor de scheepvaart veel nadeel wordt gevreesd. In Mei werd de contingentteering van België en Luxemburg uniform gemaakt en werd overeengekomen, dat alle maatregelen betreffende in- en uitvoer en de prijzenpolitiek voortaan tusschen de twee Regeeringen vooraf zullen worden besproken.

Na de devaluatie van de Belga hebben de Belgische spoorwegen de doorvoertarieven van en naar Zwitserland en Italië voorloopig onveranderd gelaten, waardoor zij tegenover het buitenland in werkelijkheid met 28 pCt. waren gedaald. Hierop hebben de Deutsche Spoorwegen de tarieven naar de Deutsche havens verlaagd en gelijke vrachten als op de route naar Antwerpen gegarandeerd, en werden in Frankrijk concurreerende spoorwegtarieven ingesteld. Einde April herstelde België de tarieven weer op het peil van voor de devaluatie.

In Roemenië werd het bestaande compensatie-systeem voor den buitenslandschen handel vervangen door een regeling, waarbij alle door export verkregen deviezen moeten worden afgestaan aan de Nationale Bank, welke

de tegenwaarde in lei benevens een premie aan de exporteurs uitbetaalt. Deze premie wordt gebaseerd op het verschil tusschen binnen- en buitenlandse prijzen en wordt gefinancierd uit een fonds, dat wordt verkregen uit de betaling van premies door importeurs. Het ligt in de bedoeling om in verband met deze regeling de met diverse landen afgesloten clearingverdragen te vervangen door nieuwe overeenkomsten, welke bij het nieuwe systeem zullen worden aangepast.

De invoer van de Vereenigde Staten is in het afgelopen halfjaar tengevolge van de gevoerde handelspolitiek tegenover het eerste halfjaar van 1934 gestegen met \$ 131 miljoen tot \$ 994 miljoen, terwijl de uitvoer met \$ 13 miljoen is gedaald tot \$ 1023 miljoen. Er wordt op gewezen, dat de politiek van de New Deal, welke ten doel had den export te doen herleven, geen succes heeft gehad. Het tegendeel is het geval geweest, aangezien het land een aantal buitenlandse markten als afzetgebied heeft verloren, doordat het prijspeil kunstmatig werd opgevoerd op een niveau, dat hooger is dan dat van de wereldmarkt en ook doordat de Amerikaansche vaste lasten te hoog zijn.

De Amerikaansche Regeering is wederom voortgegaan met het afsluiten van handelsverdragen en het voeren van onderhandelingen op de basis van meestbegunstiging en verlaging van invoerrechten. Het met België afgesloten verdrag trad op 1 Mei in werking, ondanks de devaluatie in dit land welke een verstoring van de wisselkoersen tusschen de twee landen met zich meebracht. Amerika heeft zoodoende voorloopig geen gebruik gemaakt van de in het verdrag opgenomen valuta-clausule, welke opzegging of wijziging mogelijk maakt ingeval een wijziging der monetaire verhouding een verstoring van het economische evenwicht tusschen de twee landen tengevolge heeft. Begin Juni vond de onderteekening plaats van een verdrag met Zweden; dit verdrag is gebaseerd op de meestbegunstiging, ook ten aanzien van de contingentteeringen, terwijl tevens garanties zijn gegeven tegen invoering van invoerverboden, contingentteeringen of licentiemethoden. Zweden gaf tariefsverlaging voor den invoer van een aantal belangrijke artikelen, terwijl van Amerikaansche zijde o. a. vrijdom van invoerrechten werd toegestaan voor die soorten cellulose, waarvan Zweden de voornaamste leverancier is; de drie hiervoor in aanmerking komende producten maakten in 1934 70 pCt. van den geheelen Zweedschen export naar de Vereenigde Staten uit. Onderhandelingen worden of zullen worden gevoerd o. a. met Spanje, Nederland, Zwitserland, Frankrijk en Canada teneinde met deze landen soortgelijke verdragen te sluiten.

Nadat eenige Russische handelscommissies bij Amerikaansche fabrieken belangrijke bestellingen hadden gedaan, werd begin Juli een handelsovereenkomst met Sovjet-Rusland afgesloten, waarbij dit land zich verplichtte in het eerstkomende jaar voor een bedrag van \$ 30 miljoen aan goederen te koopen tegen contante betaling. Hiertegenover verkreeg Rusland alle voordeelen welke zijn toegekend aan landen, waarmede in den laatsten tijd verdragen zijn afgesloten; een der belangrijkste voordeelen zal zijn een tariefsvermindering met 50 pCt. op mangaan-erts, zoodra het handelsverdrag met Brazilië, waarin een overeenkomstige bepaling werd opgenomen, zal zijn goedgekeurd.

PRIJZEN. KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Duitschland en België: voortgezette strijd tegen de prijsverhoogingen. Frankrijk: voortgaande deflatie. Engeland en de Ver. Staten: per saldo weinig verandering.

De prijsbeweging in het tweede kwartaal van 1935 en den sindsdien verstreken tijd, voorzoover bekend, vertoont een uiteenlopend beeld voor de verschillende landen. In Duitschland en België is een duidelijke stijging in de officieele indexcijfers waar te nemen; ze bevestigen echter niet de particuliere mededeelingen in de pers welke veelal een sterker stijging, dan de officieele indexcijfers te zien geven, zouden doen veronderstellen. In beide landen wordt door de Regeering toezicht op de prijzen gehouden, hetwelk herhaaldelijk tot optreden der autoriteiten heeft geleid. Over het verloop der officieele indexcijfers in Duitschland licht de gebruikelijke tabel in (zie hieronder), terwijl omtrent België kan worden medegedeeld dat het officieele indexcijfer van de kleinhandelsprijzen in de maanden Maart—Augustus resp. bedroeg 621, 629, 638, 649, 654 en 662. ¹⁾

¹⁾ Maasbode, 26 Augustus 1935, Avondblad.

Indexcijfers, 1934/1935.

Landen.	Tijdvak.	Algemeen indexcijfer groot- handelsprijzen.	Landbouw- artikelen.	Voedingsmiddelen.	Industrieële artikelen.	Industrieële grondstoffen.	Indu- trieele halfabrikaten.	Industrieële eindproducten.	Kosten van levensonderhoud.
Duitschland, 1913 = 100 (Kosten v. lev. 1913/14 = 100) 1)	Mrt. '35	100,7	99,3	—	—	—	91,3	119,7	122,2
	Apr. '35	100,8	100,0	—	—	—	90,9	119,5	122,3
	Mei '35	100,8	100,6	—	—	—	90,6	119,4	122,3
	Juni '35	101,2	101,5	—	—	—	90,7	118,2	123,0
	Juli '35	101,8	103,1	—	—	—	91,0	119,2	124,3
Frankrijk, 1913 = 100 (Kosten v. lev. 1914 = 100)	Mrt. '35	335	329	—	341	—	—	—	494 (1e kw.)
	Apr. '35	336	325	—	345	—	—	—	—
	Mei '35	340	324	—	353	—	—	—	490
	Juni '35	330	307	—	351	—	—	—	—
	Juli '35	332	292	—	347	—	—	—	—
Groot-Britannië, 1930 = 100 1) (Kosten v. lev. Dec. 1924 = 100)	Mrt. '35	86,9	—	84,5	88,1	83,3	86,2	94,1	79,5
	Apr. '35	87,5	—	85,3	88,6	84,3	86,6	94,3	79,5
	Mei '35	88,2	—	85,9	89,5	87,1	87,5	94,6	80,-
	Juni '35	88,4	—	86,4	84,4	87,5	87,1	94,6	81,5
	Juli '35	88,0	—	84,7	80,7	88,1	87,5	94,7	81,5
Vereen. Staten, 1926 = 100 (Kosten v. lev. 1923 = 100)	Febr. '35	79,5	79,1	82,7	—	77,4	71,7	81,5	82,4
	Mrt. '35	79,4	78,3	81,9	—	76,6	71,8	81,7	82,4
	Apr. '35	80,1	80,4	84,5	—	77,5	72,3	82,3	83,2
	Mei '35	80,2	80,6	84,1	—	77,6	73,5	82,4	83,9
	Juni '35	79,8	78,3	82,8	—	76,4	73,9	82,2	82,7

1) Bewerkte goederen.

In totaal is er dus sinds Maart een stijging van bijna 7 pCt. opgetreden. Het indexcijfer van de groothandelsprijzen bedroeg resp. 464, 531, 552 en 555 (Juni) en vertoont dus een stijging van 20 pCt. tusschen Maart en Juni.

De stijging der prijzen in Duitschland was, zooals sinds het dieptepunt van de crisis steeds het geval is geweest, het meest uitgesproken bij de landbouwproducten. Deze hebben hun vooroorlogsch niveau nu duidelijk overschreden, doch bevinden zich, in vergelijking tot 1913, nog steeds in een ongunstiger positie dan de prijzen der industrieële eindproducten.

Tegenover dit beeld vertoont Frankrijk een uitgesproken prijsdaling, welke door de regeering bij vele gelegenheden wordt bevorderd.

In Engeland is de prijsbeweging van Maart tot Juni stijgend, sindsdien dalend geweest. De koers van het pond is echter weer ongeveer 5 pCt. gedaald tusschen Maart en Juni/Juli. In Engeland zijn, in overeenstemming met de relatief gunstige industrieële conjunctuur, de prijzen van de industrieële producten eenigszins gestegen. De voedingsmiddelen vertoonden hier, evenals in de Vereenigde Staten een maand vroeger, een inzinking van Juni op Juli.

In de Vereenigde Staten is de industrieële conjunctuur omstreeks April op haar relatief maximum geweest, en heeft sindsdien lichtelijk gestagneerd, hetgeen in de prijzen der industrieële producten ook tot uitdrukking komt. De dollar bleef tusschen Maart en Juli nauwkeurig op peil.

Omtrent enkele zeer belangrijke stapelproducten kan nog het volgende worden medegedeeld. Tengevolge van het bekend worden van productieramingen voor verschillende agrarische producten traden hier en daar wijzigingen op. Zoo vertoonde tarwe in Juli een duidelijke daling, in verband met de hogere ramingen van den oogst in Noord-Amerika; koffie zonk verder in in verband met een lichte stijging in de cijfers der oogstverwachtingen t.o.v. verleden jaar; katoen daalde o.a. in verband met hogere ramingen. Daartegenover stegen de wolprijzen in verband met berichten over ingekrompen Australische productie en de prijzen van varkensvleesch in verband met de kleinere varkensstapel, o.m. ten gevolge van de droogte van verleden jaar.

Rubber vertoonde vrijwel dezelfde voorraadpositie als verleden jaar, bij toegenomen verbruik. Ook de theemarkt was weer bevredigender in zijn verloop. De tinvoorraden zijn verder teruggelopen, hetgeen na de verhooging van de exportquota tot 50 pCt. in Juni, heeft geleid tot een verhooging tot 65 pCt., met terugwerkende kracht tot 1 Juli.

FINANCIEWEZEN.

Internationaal: na vrees voor de positie van den Franschen franc de rust op de wisselmarkt aan het einde van het kwartaal wedergekeerd; strooming ten gunste van stabilisatie en samenwerking op monetair gebied; resolutie van de Internationale Kamer van Koophandel. Duitschland: toegenomen liquiditeit der banken; plaatsing van schatkistbiljetten; moeilijkheden bij de financiering van het werkverschaffingsprogramma; steeds slechter wordende betalingspositie tegenover het buitenland; verlenging transfermoratorium; nieuwe regeling voor Spermarken; betalingsovereenkomsten met een aantal landen. Engeland: opleving op de kapitaalmarkt; overschot op de begroting. Frankrijk: begrotingsmoeilijkheden; Kabinet Laval handhaaft positie van den franc; decreten tot vermindering der openbare uitgaven. België: terugkeer van kapitaal na de devaluatie; instelling van een controle op het bankwezen; conversie van Staatsleeningen; oprichting Herdisconto- en Waarborg-Instituut. Zwitserland: crisis-initiatief-voorstel verworpen. Italië: vermindering van den deviezenvoorraad. Danzig: devaluatie met 42 pCt. Vereenigde Staten: bankwet in behandeling; aankondiging belasting op vermogen; ontbinding van holdingmijen verworpen; voortzetting zilveraankoop-politiek en stoornissen in een aantal landen als gevolg daarvan.

Nadat in Mei de onrust, die na de Belgische devaluatie ten opzichte van de goudvaluta's geheerscht had, was tot staan gekomen, deden zich in Frankrijk moeilijkheden voor bij het sluitend maken der begroting. De positie van den franc kon echter door het voeren van een vastberaden politiek worden gehandhaafd. Na een periode van aanzienlijke goudafvloeiingen uit Frankrijk, Nederland en Zwitserland, vond aan het einde van het kwartaal wederom toevloeiing van goud naar deze landen plaats. Hoewel echter de rust op monetair gebied was teruggekeerd, bleef er onzekerheid bestaan ten aanzien van de economische en budgetaire positie der genoemde landen. In Nederland had de kabinetserisis en de daaruit voortvloeiende onzekerheid omtrent de toekomst van het betaalmiddel in Juli wederom kapitaalvlucht tengevolge, welke echter spoedig tot staan gebracht kon worden.

Duitschland en Italië ondervonden steeds toenemende moeilijkheden ten opzichte van de betalingen aan het buitenland; daarbij ging het uitvoeren van openbare werken in deze landen gepaard met een expansieve credietpolitiek. In Engeland is de credietpolitiek meer gericht op het binnenland. Men is in dit land nog steeds geneigd afwijzend te staan tegenover internationale valuta-stabilisatie.

Toch is er in verschillende der betrokken landen reeds een strooming merkbaar ten gunste van stabilisatie der wisselkoersen en grotere samenwerking op monetair gebied, niet alleen tusschen de landen, welke den gouden standaard hebben losgelaten onderling, doch ook met de goudlanden. Als een symptoom daarvan dient vermeld te worden het verzoek van de Centrale Banken in Engeland en de Vereenigde Staten aan de particuliere banken, om geen speculatieve deviezenoperaties uit te voeren; dit verzoek werd gedaan naar aanleiding van de moeilijkheden met den Franschen franc.

Het congres der Internationale Kamer van Koophandel te Parijs gaf te kennen, dat een onmiddellijke stabilisatie der munteenheden op de basis van het goud een gebiedende eisch is; hiertoe zal een conferentie van een beperkt aantal Regeeringen moeten worden bijeengeroepen. Deze worden uitgenoodigd om, na het tot stand komen van een overeenkomst, in hun nationale huishouding de wijzigingen aan te brengen, die noodig zullen zijn voor het op duurzame wijze functioneeren van een internationalen gouden standaard. Deze uitspraak berust o.m. op de volgende overwegingen: de onzekerheden op het gebied der wisselkoersen hebben bijgedragen tot het verval van den internationalen handel, tot het beëindigen van de internationale plaatsing van kapitalen op langen termijn, tot kapitaalvlucht, tot een reglementeering van den diezenhandel en tot thesaurisatie van goud en deviezen. De Kamer verklaart, dat een permanente stabilisatie praktisch slechts kan verkregen worden door het invoeren van den internationalen gouden standaard en dat hiermede niet gewacht moet worden tot de prijzen gestegen zijn of het binnenlandsch en het buitenlandsch prijsniveau gelijk geworden zijn.

De liquiditeit der banken in Duitschland is gedurende den laatsten tijd aanmerkelijk verbeterd. Door de opleving der binnenlandsche conjunctuur verminderden de voorraden, waardoor nieuwe credieten minder werden gevraagd en de deposito's stegen. Bovendien verbeterde de positie der banken, doordat de z.g. Arbeitsbeschaffungswechsel bij de Rijksbank en verschillende spaarinstellingen konden worden ondergebracht, waardoor deze wissels in Mei

bij de groote banken slechts 10—15 pCt. der geheele wisselportefeuille uitmaaken, d.i. niet meer dan Mk. 200—300 millioen. Teneinde de leeningspolitiek der Regeering te steunen, werd begin April de organisatie van de spaarbanken, de „Deutsche Sparkassen- und Giroverband” in de Rijksgroep „Banken” opgenomen. Hierdoor valt ook op de spaarbanken de taak hun toegenomen spaarsaldi eenerzijds dienstig te doen zijn aan de locale credietverleening, anderzijds door overneming van leeningen op langen termijn het werkverschaffingsprogramma der Regeering te bevorderen. Tengevolge van de liquiditeit der banken en de politiek tot verlaging van den rentestand kon het Rijk aanzienlijke bedragen aan schatkistbiljetten met een looptijd van een jaar en een rente van $3\frac{1}{2}$ pCt. plaatsen, terwijl dit een jaar geleden slechts bij een rente van $4\frac{3}{4}$ pCt. mogelijk was geweest.

Toch ondervindt de Regeering steeds grooter moeilijkheden bij de financiering van het werkverschaffingsprogramma. Ook de betalingspositie tegenover het buitenland werd steeds slechter, zoodat wederom naar middelen moest worden gezocht om de buitenlandsche koopkracht van het ruilmiddel op peil te houden.

Het transfermoratorium voor schulden met middelmatig langen en langen looptijd, hetwelk in Mei 1934 voor landen, waarmede Duitschland geen clearing- of transferovereenkomst heeft afgesloten, voor een jaar was afgekondigd, werd op 1 Juli met een jaar verlengd; bovendien werd bepaald, dat in verband met de ongunstige deviezenpositie de origineele coupons van leeningen en de daarvoor uit te geven 3 pCt. fundingsobligaties niet meer tegen 40 pCt. door de Conversiekas kunnen worden ingekocht. Verder werd een nieuwe regeling voor de aanwending van Sperrmarken getroffen. De crediteuren kunnen hun tegood in de eerste plaats gebruiken voor de vervulling van diverse verplichtingen in Duitschland; hiervoor mogen slechts eigen saldi van den oorspronkelijken crediteur gebruikt worden. Voor de terugbetaling van hypotheken op Duitsch onroerend bezit is het gebruik van Sperrmarken slechts dan mogelijk, indien voor de helft vrije marken worden aangewend; nieuwe goederenleveringen kunnen voor hoogstens 25 pCt. van het factuurbedrag met Sperrmarken betaald worden, terwijl het gebruik hiervan boven 25 pCt. afhangt van het bewijs van „Zusätzlichkeit” van den uitvoer. Verder kunnen eigen of gekochte Sperrmarken worden aangewend voor belegging op langen termijn, (bijv. verkrijging van grondbezit of nieuwbouw), waardoor diverse nieuwe bepalingen werden vastgesteld.¹⁾

Het betalingsverkeer met een aantal landen werd opnieuw geregeld en zooveel mogelijk aangepast aan gewijzigde omstandigheden. Zoo kwam in April een nieuwe clearingovereenkomst met Zwitserland tot stand, waarbij bepaald werd, dat van de in dit land gestorte bedragen een kleiner percentage bestemd zal worden voor betaling van den import uit Zwitserland en een grooter percentage ter beschikking van de Rijksbank zal komen; voor het eerst werd een gedeelte bestemd voor achterstallige vorderingen van den transitohandel. In verband met toenemende betalingsmoeilijkheden van Zwitsersche exporteurs door het terugloopen van den invoer uit Duitschland, werden door Zwitserland faciliteiten verleend bij de contingentteering van Deutsche goederen. Ook met Roemenië kwam een nieuwe betalingsovereenkomst tot stand, alsmede een overeenkomst inzake het wederzijdsche reizigersverkeer. Bovendien werd een regeling getroffen omtrent den invoer van petroleum en de betaling van Roemeensche coupons in Duitsch bezit.

In Engeland valt een algemeene opleving op de kapitaalmarkt te constateeren, welke het gevolg was van een toenemend vertrouwen en een gunstige ontwikkeling van het Engelsche bedrijfsleven. De nieuwe uitgiften, conversies uitgezonderd, bedroegen in het eerste halfjaar van 1935 in totaal £ 92,7 millioen tegen £ 69,5 millioen in het overeenkomstige tijdvak van 1934. Opmerkelijk is vooral de toeneming van de uitgiften van particuliere ondernemingen, die £ 73,4 millioen bedroegen tegen £ 50,9 millioen in 1934. De opleving van de ijzer- en staalnijverheid komt tot uiting in de nieuwe uitgiften, terwijl de overige bedrijfstakken eveneens een min of meer sterke stijging te zien geven. Buitenlandsche leeningen werden tot een bedrag van £ 6,4 millioen geplaatst, uitsluitend door landen, die tot het sterlingblok behooren.

Ook de Staatsfinanciën toonden in Engeland teekenen van verbetering, De in April ingediende begrooting voor het dienstjaar 1935/1936 sloot met een

1) Wirtschaftsdienst, 21 Juni 1935.

overschot van £ 5½ miljoen, hetwelk nog zal vermeederen door het voor-nemen van de Regeering om beslag te leggen op het overschot van het wegen-fonds ad £ 4½ miljoen en den accijns op zware olie voor dieselmotoren te verhoogen. Het ligt in de bedoeling om verschillende belastingen, zooals de inkomsten- en de vermakelijkheidsbelasting, geleidelijk te verlagen, alsmede om de salarissen en loonen van de ambtenaren en het rijksperoneel, die in het vorige jaar reeds voor de helft werden hersteld, te brengen op het peil van vóór de crisis.

Een geheel ander beeld toonde de begroting in Franrijk, waar het tekort voor 1935 frs. 6,5 milliard bedroeg op een totaalcijfer van frs. 48 milliard, waarvan meer dan de helft bestaat uit rentedienst op uitstaande leeningen en militaire uitgaven. Nadat het vertrouwen tijdens de Belgische monetaire crisis ongeschokt was gebleven, ontstond bij het bekend worden dezer cijfers een ernstige ongerustheid ten aanzien van de Staatsfinanciën en de valuta. Ten-einde maatregelen te kunnen nemen om de tekorten te dekken en het munt-wezen te verdedigen, vroeg de Regeering Flandin einde Mei uitgebreide vol-machten, welke echter door de Kamer werden afgestemd. Intusschen was de Bank van Frankrijk gedwongen geweest belangrijke bedragen aan goud af te staan. Op 23 Mei verklaarde de Regeering echter alle maatregelen te zullen nemen, noodig ter bescherming van het betaalmiddel. Tegelijkertijd werd het disconto met ½ pCt. verhoogd tot 3 pCt., eenige dagen later tot 4 pCt. en 28 Mei tot 6 pCt.

Deze verhoogingen, alsmede het optreden van het kabinet Laval ter sanee-ring der Staatsfinanciën en het besluit voortaan geen voorschotten op goud meer te verstrekken, hadden tengevolge dat in den loop van Juni de goudaf-vloeiing tot staan kwam en het disconto geleidelijk weder tot 3½ pCt. kon verlaagd worden. De goudvoorraad van de Bank van Frankrijk is van 29 Maart tot 14 Juni, toen voor de eerste maal geen gouduitvoer meer plaats vond, teruggegaan met frs. 11,9 milliard, d.i. met 14 pCt. van het totaal. De technische positie is echter sterk gebleven, aangezien de dekking, inclusief die der zicht-verplichtingen, slechts van 80 op 74 pCt. is gedaald.

Begin Juni slaagde Minister Laval er in, de aan vorige Regeeringen ge-weigerde volmachten te verkrijgen. Op grond hiervan werd een maand later een aantal decreten uitgevaardigd, waarbij in totaal een bedrag van bijna frs. 11 milliard bespaard zal worden, in groote trekken verkregen door een vermindering van alle uitgaven met ongeveer 10 pCt.

In België constateerde men na de devaluatie een terugkeer van gevlucht kapitaal; ook vond een terugvloeiing van goud plaats. Einde Mei werd de vrije deviezenhandel wederom door het Centraal Wisselkantoor hersteld. Sindsdien verminderde de goudinvoer geleidelijk om midden Juli plaats te maken voor eenige onttrekking. De gouddekking bedroeg toen ongeveer 66 pCt. De koers van den Belga liep in dezen tijd iets terug, terwijl ook de Belgische Staats-fondsen blijk gaven van een zwakke houding. Wat deze laatste betreft, werd de koersdaling toegeschreven aan een druk, uitgeoefend door de groote ban-ken als protest tegen de door de Regeering aangekondigde contrôle op het bankwezen. Deze contrôle werd bij Koninklijk Besluit van 10 Juli opgedragen aan beëdigde accountants, welke alle onregelmatigheden hebben kenbaar te maken aan een bankcommissie, bestaande uit zes leden en een voorzitter. Bepalingen werden gegeven betreffende het kapitaal, de verhouding tusschen activa en passiva, belegging van reserves, emissies, enz. ¹⁾

De nieuwe politiek van de Regeering Van Zeeland kwam tot uiting in een reeks maatregelen, welke ten doel hadden het tekort der begrooting te dekken en een stimulans te geven aan het bedrijfsleven. Zoo werd in Mei een conversie van binnenlandsche Staatsleeningen in een 4 pCt. leening doorgevoerd, waar-door de rentelast met ongeveer frs. 550 miljoen werd verminderd. Bij deze conversie werden bonificaties van 5 tot 7½ pCt. uitgekeerd; door de aan-kondiging, dat de niet-geconverteerde stukken niet meer genoteerd zouden worden, kreeg de conversie een gedwongen karakter en werd het succes bij voorbaat reeds verzekerd. Als tweede belangrijke maatregel vond in Juni de oprichting plaats van het Herdisconto- en Waarborg-Instituut, dat in samenwerking met de Nationale Bank credieten zal verstrekken op korten, middelmatigen en langen termijn aan banken, industriële-, handels- en land-bouwondernemingen. De bedoeling is door het verleenen van goedkoop cre-

1) Zie Maandschrift, aflevering 7, blz. 1035.

diet het bedrijfsleven behulpzaam te zijn bij het mobiliseeren van schuldvoorderingen.

De Belgische munterisis heeft niet nagelaten een druk uit te oefenen op het Zwitsersche betaalmiddel. Men vreesde dat dit land er bij devaluatie van één der andere goudvaluta's niet in zou slagen den gouden standaard te handhaven; men grondde deze meening op de aanzienlijke tekorten op de Staatsbegrooting, het relatief hooge binnenlandsche prijspeil en de vrees voor aanneming van het crisis-initiatiefvoorstel der socialisten. Een groot deel van het buitenlandsch tegoed werd uit Zwitserland teruggetrokken en de goudvoorraad daalde gedurende April en Mei aanmerkelijk. Door een vastberaden monetaire politiek wist de Nationale Bank echter het vertrouwen te herwinnen en het goud wederom te doen terugkeeren, zoodat einde Mei de goudvoorraad wederom de hoogte van eenige maanden daarvoor bereikt had. Toen op 2 Juni het genoemde crisis-voorstel bij referendum werd verworpen, was het vertrouwen in den franc wederom volledig hersteld, hoewel de Regeering nog steeds ernstige moeilijkheden bleef ondervinden bij de dekking van het tekort op de Bondsbegrooting en ook de financiën der meeste Kantons in een ongunstige positie verkeerden.

Hoewel Italië een contrôle op de betalingen aan het buitenland heeft ingesteld, is de deviezenvoorraad van dit land nog verder teruggelopen. Op 20 Mei werd een decreet uitgevaardigd, krachtens hetwelk binnen 20 dagen alle buitenlandsche waardepapieren bij de Bank van Italië in depôt gegeven moesten worden. Ook Danzig ondervond deviezenmoeilijkheden en was begin Mei gedwongen te devalueeren; de goudwaarde van den gulden werd met 42 pCt. verlaagd en kwam daarmee op gelijk peil met de zlota.

In de Vereenigde Staten werd de herstelpolitiek stelselmatig door President Roosevelt voortgezet, ondanks de onzekerheid betreffende de grondwettigheid der maatregelen voortvloeiende uit de N.I.R.A.-wetgeving na de uitspraak van het Hoogerechtshof. In het middelpunt der belangstelling van de zijde der bankiers stond het wetsontwerp inzake contrôle op het bankwezen. Het doel van dit wetsontwerp is de credietverruiming zoo sterk mogelijk te bevorderen en minder strenge eischen te stellen aan het onderpand, waartegenover credieten worden verstrekt en bankbiljetten uitgegeven. De credietcontrôle zou berusten bij een „open market committee” met de bevoegdheid de te volgen politiek voor te schrijven, met name aan- en verkoop van Staatsfondsen en vaststelling van disconto. Nadat dit wetsontwerp begin Mei door het Huis van Afgevaardigden was aangenomen, werd het door den Senaat in sterk gewijzigden vorm goedgekeurd, onder opneming van de bepaling, die de handelsbanken toestaat op beperkte schaal het emissie-bedrijf uit te oefenen.

In Juni werd een nieuwe belasting op het vermogen aangekondigd, waardoor een algemeene ongerustheid in financieele kringen tot uiting kwam. De behandeling van het betreffende wetsontwerp in het Huis had tot resultaat, dat overeenstemming werd bereikt omtrent een progressieve successiebelasting, een progressieve belasting op buitengewone winsten (d.z. winsten, welke 8—10 pCt. te boven gaan) en een progressieve inkomstenbelasting van vennootschappen. De plannen omtrent een aandeelenbelasting en een dividend- en tantiëmebelasting, waartegen uit zakenkringen groot verzet was gerezen, werden voorloopig door den President teruggenomen. Dit beteekende een succes voor de holding-maatschappijen, aangezien deze belastingen voornamelijk gericht waren tegen deze maatschappijen. In dit verband zij ook vermeld de verwerping bij herstemming van het veelomstreden wetsontwerp inzake de ontbinding van houdster-maatschappijen van openbaar-nutsbedrijven.

De door Amerika gevolgde zilveraankoop-politiek heeft in verschillende landen ernstige stoornissen op monetair gebied veroorzaakt. Zoo had de voortdurende prijsverhoging van zilver een groote vlucht van dit metaal uit China tengevolge, waardoor dit land einde April gedwongen was een embargo op den uitvoer daarvan in te stellen. Ook in Mexico werd de uitvoer van zilver verboden; tegelijkertijd werd hier de zilveren standaard gewijzigd in een papieren wegens de op groote schaal plaats hebbende omsmelting van munten. In een aantal andere Zuid- en Midden-Amerikaansche Staten was reeds eerder een uitvoerverbod voor zilver ingesteld.

Nadat de zilverprijs einde April tot ongeveer \$ 0,77 per ounce gestegen was, verminderden de Amerikaansche aankopen eenigen tijd en werd in verband met de genoemde moeilijkheden in andere landen een embargo op den

invoer van buitenlandsche zilveren munten ingesteld, waarna de zilverprijs tot \$ 0,69 einde Juni terugliep. Er blijft in de Vereenigde Staten echter een sterke strooming bestaan voor verscherping van de zilverpolitiek en verhooging van den prijs tot \$ 1,29.

ARBEIDSTOESTANDEN. SOCIALE ZORG.

Werkloosheid en werkloosheidsverzekering. Arbeidsbemiddeling. Werkverschaffing. Binnen- en buitenlandsche trek. Vakopleiding en leerlingwezen. Internationaal: De vraagstukken van de permanente- en van de jeugd-werkloosheid. België: De nieuwe koers op het gebied van werkloozenzorg en werkverruiming. Duitschland: Arbeidsdienstplicht ingevoerd. Belasting op de ondernemingen tot financiering der werkverschaffing. Beperkende bepalingen voor de plaatsing van werkkrachten in het buitenland. Frankrijk: Noodverordeningen tot herstel van het economisch leven. Groot-Britannië: Rapporten over den toestand der noodlijdende districten. Plan der Regeering tot steunverleening aan de industrie en tot subsidieering van openbare werken. Denemarken: Nieuwe wettelijke maatregelen tot terugdringing der werkloosheid. Noorwegen: Verhooging credieten voor crisisbestrijding. Zweden: Nieuwe credieten voor werkverruiming. Onderzoek naar den toestand van hen, die op 31 Juli j.l. nog zonder werk waren en naar de oorzaken van de werkloosheid in bepaalde districten. Nieuwe wet op de arbeidsbemiddeling. Zwitserland: Volksstemming over initiatiefvoorstel betreffende maatregelen tot crisisbestrijding. Vrijwillige arbeidsdienst. Centraal Bureau van den Arbeid. Vereenigde Staten van Amerika: Verlenging van de wet tot herstel van het bedrijfsleven. Wet op de werkverruiming en uitvoering daarvan. Bijzondere maatregelen ten behoeve van werklooze jongeren. Wet op de sociale bescherming. Canada: Wet op de arbeidsbemiddeling en de sociale verzekering.

In het groote complex van vraagstukken, waarvoor de werkloosheid de menschheid heden ten dage stelt, beginnen twee, welke tot de moeilijkst oplosbare behooren, den laatsten tijd sterker op den voorgrond te komen, t.w. de vraagstukken van de „permanente”- en van de jeugdwerkloosheid. „L'année sociale 1934—1935”, het onlangs verschenen jaarboek van het Internationaal Arbeidsbureau, vestigt er de aandacht op, dat, ondanks de vermindering, welke de omvang van de werkloosheid in de laatste jaren in de meeste landen onderging, de druk, welke van den gedwongen lediggang van millioenen menschen op het maatschappelijk leven uitgaat, slechts weinig werd verlicht. Waar zich nieuwe arbeidsgelegenheid voordoet, valt deze in hoofdzaak toe aan hen, die nog slechts kort zonder werk waren, terwijl de toestand dergenen, die al jaren werkloos loopen, steeds verergert. Aan den anderen kant dringt zich steeds meer het vraagstuk op van het tekort aan werkgelegenheid voor het groote aantal jonge krachten, die nog nooit in staat waren door eigen arbeid in hun levensonderhoud te voorzien, terwijl — als gevolg van de hooge geboortecijfers in de jaren na den oorlog — de stroom daarvan naar de arbeidsmarkt juist in den laatsten tijd sterk aanzwelt. Steeds meer landen gaan er toe over te trachten, door ingrijpende maatregelen, van Overheidswege genoemden, ook voor de algemeene volkswelvaart zoo noodlottigen, ontwikkelingsgang, althans binnen de eigen grenzen, zoo al niet te keeren, dan toch tot staan te brengen. Waar het hier echter een verschijnsel geldt van bij uitstek internationaal aard, behoeft het niet te verwonderen, dat ook de in Juni j.l. gehouden Internationale Arbeidsconferentie weer een belangrijk deel van haar tijd wijdde aan de behandeling van werkloosheidsproblemen, in de eerste plaats maatregelen ter verlichting van het lot der jeugdige werklozen. Daarnaast was aan de orde een middel, dat in breede kringen tot bestrijding van werkloosheid, zoo-wel voor het heden als voor de toekomst, van groote beteekenis wordt geacht, t.w. algemeene verkorting van den arbeidsduur. De Conferentie aanvaardde omtrent deze onderwerpen o.m. een ontwerp-beginselverdrag tot vermindering van den werktijd tot 40 uur per week, benevens een aanbeveling en een resolutie betreffende de werkloosheid van jeugdige personen.¹⁾

Thans volgt een beknopt overzicht van de belangrijkste maatregelen welke in den allerlaatsten tijd op het gebied der werkloosheidsbestrijding in de voornaamste landen werden getroffen.

De in Maart j.l. in België ingeslagen nieuwe koers in de economische

¹⁾ Voor den inhoud van deze besluiten en de behandeling daarvan in de Conferentie zie het als bijlage bij afl. 8 van het Maandschrift verschijnend Beknopt verslag van de 19e Internationale Arbeidsconferentie (verkrijgbaar à f 0,50 bij de Algemeene Landsdrukkerij, Fluweelen Burgwal 18, 's-Gravenhage).

politiek leidde ook tot intrekking, wijziging en aanvulling van door vroegere Regeeringen gemaakte bepalingen betreffende de hulpverlening aan werklozen. Zoo is de aftrek van 1 fr. per dag op de uitkering aan werklozen, die uit anderen hoofde nog eenige inkomsten hebben, opgeheven. Voorwaarden zijn vastgesteld, waaronder seizoenarbeiders tot de werkloosheidsverzekering worden toegelaten, terwijl een algeheele hervorming dier verzekering in onderzoek is genomen. Ingetrokken zijn de tevoren geldende bepalingen omtrent het subsidieeren van openbare werken tot verruiming van de werkgelegenheid en omtrent de tewerkstelling daarbij van werklozen. De Minister van Openbare Werken en Werkloosheid verdeelt het nieuwe voor dit doel toegestane crediet van 200 miljoen frs., waarbij hij rekening houdt met de financieele draagkracht der betrokken gemeenten. Ook heeft deze Minister de eindbeslissing over het besteden van bedragen, welke voor openbare werken op de begrotingen van andere Departementen zijn uitgetrokken. De uit te voeren werken moeten als nuttig en noodzakelijk worden erkend; hiertoe behooren ook die, welke ten behoeve van de volksgezondheid tusschen 14 Maart en 7 Juni 1935 werden goedgekeurd door den Minister van Binnenlandsche Zaken en vroeger voor subsidieering uit het Nationaal Crisisfonds in aanmerking zouden zijn gekomen. De te verleenende subsidie bedraagt in het algemeen 25 pCt. van de kosten, terwijl grondstoffen en machines zooveel mogelijk uit België zelf betrokken moeten worden. Behalve werken door gemeenten uitgevoerd, kunnen thans ook werken van waterschaps- en polderbesturen, spoorwegen en instellingen van openbaar nut voor subsidieering in aanmerking komen. Opdracht is gegeven, om de bij de voorbereiding en het onderzoek der plannen in acht te nemen formaliteiten zooveel mogelijk te beperken, ten einde het tijdstip van aanvang der uitvoering te vervoegen. ¹⁾ Reeds zijn een aantal plannen — in hoofdzaak tot verbetering van het wegennet — goedgekeurd en in uitvoering gekomen. In Augustus verklaarde genoemde Minister, dat een nieuw program van werken en maatregelen tot bevordering van het economisch herstel was ontworpen, voor de uitvoering waarvan het bedrag van 3½ milliard frs. kan worden bestemd, dat beschikbaar is gekomen door de herschatting van den goudvoorraad van de Nationale Bank. De te treffen maatregelen zouden vooral de economische uitrusting van het land en de openbare gezondheid ten goede moeten komen, door woningbouw, watervoorziening, aanleg van rioleeringen, drooglegging van moerassen, kanalisering van rivieren e.d. *)

De in 1931 in Duitschland als tijdelijke noodmaatregel tot bestrijding van de werkloosheid ingevoerde vrijwillige arbeidsdienst voor jeugdige werkrachten, is bij een op 26 Juni j.l. tot stand gekomen wet vervangen door een verplichten arbeidsdienst voor alle jonge Duitschers van beide geslachten. Deze dienst gaat vooraf aan het vervullen van den dienstplicht bij de weermacht. Aanvankelijk zal de wet alleen worden toegepast op jonge mannen van 18—25 jaar, die lichamelijk geschikt voor den dienst worden bevonden. Personen, die niet in het bezit zijn van hun burgerlijke en politieke rechten, benevens niet-Arische personen en zij, die met zulke personen getrouwd zijn, komen niet in aanmerking voor plaatsing bij den arbeidsdienst, die als een eerezaak moet worden beschouwd. Voor den eersten keer is het aantal dienstplichtigen, voor het tijdvak 1 October 1935—1 October 1936, bepaald op 200 000, de dienstdtijd op ½ jaar. ²⁾

Ter financiering van de werkverschaffing en tot bevordering van de exportmogelijkheid is een speciale belasting aan de ondernemingen opgelegd.

Een verordening van 28 Juni j.l. bepaalt, dat plaatsing van werkrachten in het buitenland slechts mag plaats hebben door of met toestemming van den Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheidsverzekering en beperkt moet blijven tot die gevallen, waarin het belang van Duitschland erdoor wordt gediend. ³⁾

Op de reeds in Juli j.l. uitgevaardigde decreet-wetten tot bescherming van den franc en tot herwinning van het evenwicht op de Staatsbegrooting, heeft de nieuwe Regeering van Frankrijk begin Augustus een reeks noodverordeningen doen volgen, waarvan herstel van het economisch leven en

*) Persberichten.

¹⁾ Informations Sociales van 22 Juli 1935, Vol. I, V, no. 4.

²⁾ Reichsarbeitsblatt 1935, Heft 19.

³⁾ Reichsarbeitsblatt 1935, Heft 20.

verlaging van de kosten van het levensonderhoud worden verwacht. Van de, ter bereiking van dit tweeledig doel, getroffen maatregelen, mogen op deze plaats worden genoemd: verscherping van de reeds geldende bepalingen omtrent de tewerkstelling van buitenlandsche werkkrachten, benevens uitzetting van het program van openbare werken. Volgens het plan-Marquet, met de uitvoering waarvan in den herfst van 1934 een begin werd gemaakt, zou voor werkverruiming gedurende 10 jaar een bedrag van 1 milliard frs. per jaar beschikbaar worden gesteld. De Regeering wil hieraan nu in het loopende jaar een nieuw bedrag van 1 milliard frs. toevoegen en tevens het tempo van uitvoering der werken versnellen. Een centrale commissie voor de werkloosheidsbestrijding is ingesteld, die in het bijzonder belast is met pogingen om hen, die sinds jaren zonder werk zijn, weer arbeidsgelegenheid te verschaffen. *)

In Groot-Britannië moet de helft van het totale aantal der ongeveer 2 millioen als werkloos ingeschreven personen, gerekend worden te behooren tot de z.g.n. „permanent” werkloozen, voor wie zich vermoedelijk nooit weer de gelegenheid zal voordoen, hun vroeger beroepswerk te hervatten. Op de moeilijke omstandigheden, waarin deze menschen verkeerden, en op de vele bezwaren, welke maatregelen ontmoeten, waarmee getracht wordt hierin verandering te brengen, wordt een schel licht geworpen door de rapporten, welke de Commissarissen voor de noodlijdende districten kortgeleden uitbrachten over het eerste halfjaar hunner werkzaamheid (eind December 1934—eind Juni 1935). ¹⁾ Van verschillende kanten — met name uit Lager- en Hoogerhuis — werd dan ook opnieuw aandrang op de Regeering uitgeoefend, om maatregelen tot verbetering te treffen. Hierbij heeft men het oog, zoowel op middelen, om het aanbod van werkkrachten in te krimpen (door verhooging van den leerplichtigen leeftijd en vervroegde pensionneering van oude arbeiders) of de beschikbare werkgelegenheid over een grooter aantal personen te verdeelen (door verkorting van den arbeidsduur), als op verruiming van de te verrichten hoeveelheid arbeid, hetzij in het algemeen, hetzij in het bijzonder ten behoeve van de zwaarst getroffen streken. In Augustus is nu bekend gemaakt, dat van Regeeringswege een plan is ontworpen — waarvan de kosten, verdeeld over een tijdsverloop van 6 jaar, op 200 millioen £ worden geraamd — om steun te verlenen aan den scheepsbouw (vooral door vervanging van verouderde door nieuwe schepen), de ijzer- en staalindustrie (met name ten behoeve van bewapeningsdoeleinden), de chemische nijverheid, de automobielfabricage en de vliegtuigindustrie; voorts om wegen te doen aanleggen en werken te subsidiëren, welke door gemeentebesturen worden uitgevoerd. *)

In een in Juni j.l. gehouden rede wees de Minister-President van Denemarken erop, dat door den Staat in de laatste 4 jaar ruim ½ milliard Kr. beschikbaar is gesteld voor werkverruiming, dat in hetzelfde tijdsverloop 130 millioen Kr. is betaald aan steun voor werkloozen buiten de uitkeeringen uit de verzekering, terwijl de verschillende van Overheidswege getroffen maatregelen in het belang van den landbouw dit bedrijf in staat hebben gesteld weer loonend te werken. „Informations Sociales” ²⁾ publiceerde kortgeleden een overzicht van de maatregelen, door het Deensche Parlement in zijn pas afgesloten zittingsjaar genomen om de werkloosheid verder tegen te gaan. Hiertoe behoort een wet, welke den Minister van Sociale Zaken machtigt, het aantal werkuren, met ten hoogste 12 per week, te verminderen bij openbare werken, die door den Staat of met steun uit de Staatskas worden uitgevoerd, ten einde het aantal arbeiders, dat daarbij werk kan vinden, zoo hoog mogelijk op te voeren. Bij voorkeur zijn als werkkrachten hierbij aan te nemen verzekerde werkloozen, van dezen de kostwinners, en, bij nog verder noodig blijkende schifting, degenen, die het langst zonder werk zijn. Tot dusver had de werkverschaffing in Denemarken niet tot de daarvan verwachte groote verlaging van het aantal werkloozen geleid, wat voor een deel toegeschreven werd aan de lagere loonen, welke voor deze soort van werkzaamheden werden betaald. De nieuwe wet bepaalt nu, dat de te werk te stellen arbeiders het gewone, in de contracten voorgeschreven loon moeten verdienen. Bij deze bepaling heeft ook de oppositie zich neergelegd, nadat was toegezegd, dat het

*) Persberichten.

1) The Ministry of Labour Gazette van Augustus 1935.

2) Van 29 Juli 1935, Vol. LV, no. 5.

particuliere bedrijf geen concurrentie zou worden aangedaan. Mede bij het Parlement ingediende wetsontwerpen tot: verbod van overwerk, tijdelijke uitbreiding van de uitkeeringen uit erkende werkloozenkassen en verschaffing van arbeidsgelegenheid speciaal aan personen, die reeds langen tijd zonder werk zijn, werden in het laatste zittingsjaar verworpen. Voor de nieuwe wetgevende periode is reeds de spoedige indiening aangekondigd van een voorstel tot algemeene verkorting van den arbeidsduur.

Reeds spoedig na haar optreden in Maart j.l. diende de nieuwe Regeering van Noorwegen een wetsvoorstel in tot verhooging (met 35 miljoen Kr.) van het voor het boekjaar 1935—1936 aan de vorige Regeering toegestane crediet (van 42 miljoen Kr.) ter bestrijding van de crisisgevolgen in dit land, welk voorstel door de daartoe uit het Storting aangewezen commissie is aanvaard. Tot dekking van de hoogere uitgaven zijn verhoogingen van de belastingen op vermogens en inkomsten ontworpen, benevens een tijdelijke heffing op den omzet; daarentegen zal de accijns op margarine worden verlaagd. ¹⁾

Tegen het eind van het vorige jaar was in Zweden een rapport verschenen van de daartoe van Regeeringswege ingestelde commissie over middelen, waardoor zoowel de permanente- als de conjunctuurwerkloosheid kon worden voorkomen of ingeperkt. Naast maatregelen op gebied van het geld- en credietwezen, noemt dit rapport verschuiving van de uitvoering van daarvoor in aanmerking komende, economisch en cultureel verantwoorde, openbare werken naar tijden van depressie, een der voornaamste middelen om conjunctuurgolven te effenen. Als in dezelfde richting werkend, doch van minder invloed, noemde de commissie voorts passende maatregelen op het gebied van de handels- en de loonpolitiek, benevens steun aan bepaalde bedrijven. Op 5 April j.l. diende nu de Zweedsche Regeering voorstellen in, om een nieuw bedrag van 55 miljoen Kr. beschikbaar te stellen voor den bouw van woningen, voor werkverschaffingen, steun aan nieuwe bedrijven en versnelde uitvoering van bouwwerken voor den Staat, welke credieten, gevoegd bij hetgeen reeds vroeger werd toegestaan en nog niet was opgebruikt, in het loopende jaar aan ongeveer 30 000 arbeiders werk kunnen verschaffen. Met geringe wijzigingen zijn deze voorstellen door het Parlement aanvaard. Het voor de uitvoering der nieuwe plannen benodigde geld wordt niet door leeningen, doch uit de belastingen verkregen.

Aan de Nationale Commissie voor de Werkloosheid is opgedragen een onderzoek in te stellen naar den toestand van hen, die op 31 Juli — omstreeks welken datum de werkloosheid haar laagsten stand pleegt te bereiken — zonder werk waren en aanspraak maakten op ondersteuning. Bovendien heeft deze Commissie onderzoek te doen naar de oorzaken der werkloosheid in bepaalde districten. ²⁾

Een herziening van de wet op de arbeidsbemiddeling is tot stand gekomen, welke op 1 Januari 1936 in werking treedt. ³⁾

Over de methode van crisisbestrijding heeft de bevolking van Zwitserland zich in Juni j.l. kunnen uitspreken bij de volksstemming over een van sociaal-democraten en vakbeweging uitgaand initiatief-voorstel, dat beoogde in de Grondwet — voorloopig voor den tijd van 5 jaar — bepalingen op te nemen, waarbij aan den Bond de verplichting zou worden opgelegd uitgebreide maatregelen te treffen tot bestrijding van de economische crisis en haar gevolgen. Deze maatregelen zouden moeten omvatten: behoud van de koopkracht der bevolking; bescherming van loonen en prijzen; doelmatige werkverschaffing; verlichting van de schulden- en rentelasten voor boeren en pachters; steun aan in nood verkeerende industriële bedrijven; voldoende werkloosheidsverzekering en crisissteun; bevordering van het vreemdelingenverkeer en van den uitvoer van producten van landbouw en nijverheid; regeling van de kapitaalmarkt; contrôle op den kapitaaluitvoer, benevens op trusts en kartels. De Regeering verklaarde zich tegen dit voorstel, dat bij het plebisiet met 566 000 tegen 426 000 stemmen is verworpen. ^{*)}

Intusschen zijn in dit land verordeningen afgekondigd tot instelling van een vrijwilligen arbeidsdienst van 3 maanden voor jeugdige werklozen van 16—24 jaar, tot subsidieering van werkkampen en cursussen ter scholing en

*) Persberichten.

1) Informations Sociales van 5 Augustus 1935, Vol. I.V, no. 6.

2) Informations Sociales van 20 Mei en 29 Juli 1935, Vol. L.IV, no. 8 en Vol. I.V, no. 5.

3) Sociala Meddelanden 1935, no. 8.

heropleiding van werklozen, benevens tot overbrenging van werklozen naar andere beroepen of plaatsen. 1) Het toezicht op de uitvoering van openbare werken tot crisisbestrijding, de werkverschaffing en den arbeidsdienst is opgedragen aan een Centraal Bureau van den Arbeid, dat ook plannen tot steunverleening aan nieuwe bedrijven heeft te beoordeelen. 2)

Op 27 Mei j.l. publiceerde het Opperste Gerechtshof der Vereenigde Staten een vonnis, waarbij het bepalen van de in 1933 tot stand gekomen wet tot herstel van het bedrijfsleven in strijd met de Grondwet verklaarde. Hierdoor was aan alle op dat tijdstip geldende bedrijfsregelingen de wettelijke grondslag ontnomen en was het Congres genoodzaakt het reeds in behandeling zijnde ontwerp tot verlenging en herziening van genoemde herstelwet nader onder de oogen te zien. Ten slotte is het eerste deel dier wet verlengd tot 1 April 1936, met uitzondering van alle bepalingen, waarbij den President de bevoegdheid werd toegekend, bedrijfscodes goed te keuren of voor te schrijven. De wet kreeg dientengevolge — in verband met het verder ontbreken van alle dwingende maatregelen — een geheel ander karakter. 3) President Roosevelt achtte het, blijkens een in Augustus door hem aan de betrokken commissies uit het Congres gericht brief, nu echter noodzakelijk, dat vóór de opening van de nieuwe zittingsperiode een program gereed zou zijn, om behoud van de tot dusver met de crisiswetgeving verkregen voordeelen op sociaal en economisch gebied mogelijk te maken.

Intusschen was — ondanks de onmiskenbaar ingetreden verbetering van het bedrijfsleven — ook nadat de herstelwet twee jaar had gewerkt, de werkloosheid groot gebleven (het aantal uit het bedrijfsleven uitgeschakelde personen wordt nog steeds op 10 miljoen geschat) en blijven bijzondere maatregelen van Overheidswege noodig, om hierin verandering te brengen. Begin April kwam de wet op de werkverruiming (Work Relief Act) tot stand, waardoor de beschikking werd verkregen over een bedrag van 4880 miljoen dollars, die vóór 30 Juni 1937 besteed kunnen worden en waarmee men $3\frac{1}{2}$ miljoen werklozen arbeidsgelegenheid hoopt te verschaffen. Als dezen werk hebben, zullen naar schatting nog $1\frac{1}{2}$ miljoen personen overblijven, die, in verband met hun leeftijd of lichamelijke ongeschiktheid, niet voor plaatsing bij de uit te voeren werken in aanmerking kunnen komen; dezen zullen vóór den a.s. winter naar de plaatselijke steunregelingen worden verwezen en geen hulp meer ontvangen uit de federale kas. Met de uitvoering van het nieuwe werkprogram is reeds een begin gemaakt. In hoofdzaak zullen „goedkoopere” projecten worden uitgevoerd, die van algemeen nut moeten zijn en onmiddellijk werkgelegenheid verschaffen, terwijl een groot deel der kosten aan loon moet worden besteed en het aantal ondersteunde werklozen er door moet verminderen. Een regeling van de loonen, werktijden en overige arbeidsvoorwaarden is op 20 Mei afgekondigd, waarbij tevens is bepaald dat 90 pCt. der tewerkgestelden steuntrekkende werklozen moeten zijn, dat personen beneden 16 jaar niet in dienst mogen worden genomen en uit elk gezin slechts één lid voor plaatsing in aanmerking komt. De subsidies, welke de federale Regeering verleent voor door gemeentebesturen e.d. uit te voeren openbare werken zijn verhoogd van 30 tot 45 pCt. der kosten, de rentevoet voor leeningen voor hetzelfde doel is verlaagd van 4 tot 3 pCt.

Uit het werkverruimingsfonds zijn 50 miljoen dollars beschikbaar gesteld voor het verlenen van hulp aan jonge mannen en vrouwen (van 16 tot 25 jaar), die zonder werk zijn. Hiertoe is een speciaal bureau ingesteld. Het program omvat o.m. het plaatsen van jonge werkkrachten in de bedrijven, het houden van werkkampen en cursussen tot scholing en ontspanning van \pm 150 000 jongeren, benevens het verstrekken van studiebeurzen aan ongeveer 100 000 anderen. Blijkens de schatting van het Departement van Arbeid zijn in de V. S. ongeveer 2 miljoen personen tusschen 18 en 25 jaar, die hun opleiding voltooid hebben, zonder werk, waarvan 300 000 moeten worden gesteund.

Op 14 Augustus teekende President Roosevelt de wet op de sociale bescherming, waarbij o.m. een federale regeling voor de verzekering tegen de werkloosheid is tot stand gekomen. 4) Van het ontwerp voor deze regeling is inder-

1) Recueil des lois fédérales, 1935, blz. 402 en 409.

2) Informations Sociales van 3 Juni 1935, Vol. LIV, no. 10.

3) Zie hiervoor ook het Maandschrift afl. 7, 1935, blz. 1046.

4) Zie voor de nieuwe wet het Maandschrift afl. 8, 1935.

tijd in de kroniek over het 4e kwartaal van 1934 melding gemaakt. De voor de invoering vereischte credieten moeten nog worden toegestaan.

In Canada kwam in deze verslagperiode een wet tot stand op de arbeidsbemiddeling en de sociale verzekering (in hoofdzaak tegen de werkloosheid). ¹⁾

Werkstakingen en uitsluitingen. Ook in deze verslagperiode was het aantal arbeidsconflicten gering (België, Frankrijk, Spanje, Polen). Vereenigde Staten: Wet tot regeling van de arbeidsverhoudingen. Canada: Wijziging der wet op de bemiddeling bij arbeidsgeschillen verworpen. Noorwegen: Intrekking van bepalingen, welke in 1934 aan de wet op de bemiddeling bij arbeidsgeschillen waren toegevoegd.

In deze verslagperiode kwamen weinig nieuwe arbeidsconflicten voor. Van meer beteekenis was in België — behalve de reeds in de vorige kroniek vermelde staking in Mei van 18 000 mijnwerkers — vrijwel alleen een kortstondige staking in de diamantindustrie in Juli j.l., waardoor de geëischte loonsverhooging van 20 pCt. werd verkregen. Om meer loon staakten voorts in Mei — voor een groot deel eveneens met succes — te Parijs 4 000 naaisters van modehuizen, om verhooging van het percentage der vastaangestelden 2 000 leden van de bemanning van groote Fransche passagiersschepen, die hun eisch gedeeltelijk ingewilligd zagen. Een heftig verzet laaide in Frankrijk op tegen toepassing der algemeene loonsverlaging, welke door het bezuinigingsplan der nieuwe Regeering (Laval) is voorgeschreven. Dit leidde in Augustus zelfs tot ernstige botsingen in enkele havensteden.

Stopzetting van den arbeid uit politicke overwegingen deed zich in Spanje en in Polen voor, in laatsgenoemd land tot behoud van het tot dusver geldend kiesrecht.

De verwachting, dat beëindiging van de in de Vereenigde Staten sinds twee jaar geldende wet tot herstel van het bedrijfsleven het sein zou geven tot groote arbeidsconflicten, is tot dusver geen werkelijkheid geworden. Een dreigende staking in de vetkolenmijnen is — op verzoek van President Roosevelt — tot twee keer toe uitgesteld.

Op 5 Juli kwam de wet tot regeling van de arbeidsverhoudingen tot stand, welke aan werkgevers en werknemers bij onderhandelingen gelijke rechten waarborgt, en uitdrukkelijk het organisatierecht der arbeiders erkent. Hierdoor wordt een belangrijke oorzaak van arbeidsconflicten weggenomen. Een permanente raad (National Labor Relations Board) is ingesteld, die in elk bijzonder geval de toepassing regelt van de in de wet vastgelegde algemeene beginselen en die maatregelen kan treffen om „onbehoorlijke handelingen” van werkgevers op het gebied der arbeidsverhoudingen (unfair labor practices) tegen te gaan. De wet geldt niet voor Overheids- en spoorwegpersoneel, en evenmin voor landarbeiders en voor personeel in huishoudelijken dienst bij particulieren. ²⁾

In Canada werd op 23 Mei een voorstel ingediend tot aanvulling van de geldende wet op de arbeidsgeschillen. De bedoeling van dit voorstel was de bevoegdheid der Overheid tot onderzoek en tusschenkomst in arbeidsconflicten uit te breiden tot alle geschillen van hoe geringe beteekenis ook. De Senaat verwierp dit ontwerp als „onnoodig en onverstandig”. ³⁾

In de vorige kroniek kon nog melding worden gemaakt van de in Noorwegen tusschen de centrale organisaties van werkgevers en werknemers gesloten overeenkomst, waarin het organisatierecht der arbeiders uitdrukkelijk is vastgelegd, de methode van onderhandeling tusschen partijen bij het bepalen der arbeidsvoorwaarden is geregeld en de gedragslijn is voorgeschreven, welke bij arbeidsconflicten moet worden gevolgd, teneinde stopzetting van den arbeid te voorkomen. Deze overeenkomst zal gelden tot eind 1939 en wordt als onderdeel opgenomen in elk collectief contract, dat voor de afzonderlijke bedrijven tot stand komt. ⁴⁾ Als gevolg van deze overeenkomst is een wetsontwerp ingediend en aangenomen tot intrekking van de bepalingen, welke in 1934 waren toegevoegd aan de wet op de bemiddeling in arbeidsgeschillen, en waarbij was voorgeschreven, op welke wijze door de organisaties over bemiddelingsvoorstellen en ontwerp-contracten moest worden gestemd. Deze bepalingen hadden de vakvereenigingen als een ongewenschte inmenging in haar organisatorische aangelegenheden beschouwd. ⁵⁾

¹⁾ Zie voor de nieuwe wet het Maandschrift, afl. 8, 1935.

²⁾ Zie het Maandschrift, afl. 7, 1935, blz. 1043.

³⁾ Labour Gazette Canada, Juni 1935.

⁴⁾ Ministry of Labour Gazette, Vol. XLIII, no. 4 van April 1935.

⁵⁾ Industrial and Labour Information, Vol. LIV, no. 8 van 20 Mei 1935.

Arbeidsvoorwaarden. Engeland: Loonsverhoogen in verschillende industrieën. Loonovereenkomst in de katoenindustrie bij de wet verbindend verklaard. Tsjechoslowakije: Regeering gemachtigd overeenkomsten betreffende loonen en andere arbeidsvoorwaarden in de textielindustrie bindend te verklaren. België: Hier en daar loonsverhoogen. Frankrijk: Loon- en salarisverlaging voor het overheidspersoneel. Rapport inzake collectieve arbeidsovereenkomsten. Vereenigde Staten: De loonbeweging in de laatste maanden.

In een overzicht, in de verschillende dagbladen gepubliceerd over het conjunctuurherstel in Engeland, wordt er op gewezen, dat in den laatsten tijd de looneischen in het bijzonder op den voorgrond zijn getreden. Over het geheel staan de werkgevers vrij stroef tegenover de eischen tot loonsverhooging, daar zij een eventueele stijging der winsten willen aanwenden voor het weder opbouwen der reserves en het moderniseeren der fabrieksinrichtingen. Hoewel voor een groot aantal arbeiders reeds tot loonsverhooging werd overgegaan, is, volgens bedoeld bericht, bij deze verhoogen tot nu toe slechts één vijfde deel van het aantal arbeiders betrokken. Zooals uit de overzichten, welke het Departement van Arbeid maandelijks publiceert, blijkt, betroffen de voornaamste gevallen van loonsverhooging de arbeiders bij de machine-industrie en andere takken der metaalnijverheid, bij de fabrieken van steen, aardewerk, glas en aanverwante bedrijven, bij het verkeerswezen, het bouwbedrijf, de textielbleekerijen, -ververijen, enz. In de textielindustrie zijn ook loonsverlageningen voorgekomen, waar zij een gevolg waren van het stelsel der glijdende loonschaal, gebaseerd op de kosten van levensonderhoud. Een verzoek van de mijnwerkersfederaties aan de Regeering om medewerking te verleenen tot een loonsverhooging, werd van de hand gewezen.

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 15 Juli de eenigen tijd geleden gesloten nieuwe loonovereenkomst voor de katoenindustrie van Lancashire voor die geheele industrie verbindend verklaard. Hiermede is de veelomstreden kwestie van de loonen der wevers met zes en met vier getouwen thans definitief geregeld. De nieuwe overeenkomst heeft voor sommigen een verhooging, voor anderen een verlaging der loonen gebracht, terwijl voor een klein aantal arbeiders geen wijziging heeft plaats gehad.

De Regeering van Tsjechoslowakije heeft, naar aanleiding van een verzoek van werkgevers- en werknemersorganisaties in de textielindustrie, eind April j.l. een decreet-wet afgekondigd, met betrekking tot die industrie, geldende voor een jaar. Volgens deze wet zal de Regeering op eendrachtig verzoek van de bij een bepaalde overeenkomst betrokken organisaties deze overeenkomst bindend verklaren ten aanzien van de loonen en andere arbeidsvoorwaarden van alle textielarbeiders in het gebied, waarvoor de overeenkomst geldt, mits deze vóór de verbindendverklaring reeds voor minstens 70 pCt. van dat totale aantal arbeiders de arbeidsvoorwaarden regelde. Een overeenkomst voor één enkele onderneming kan nooit bindend worden verklaard. De werkingssfeer van een overeenkomst kan onder bepaalde voorwaarden worden uitgebreid tot de ondernemingen, behoorende tot dezelfde branche der textielindustrie in een naburig gebied. Het toezicht op de naleving der Ministerieele besluiten berust bij de contracteerende organisaties.¹⁾

Waren er voor België in vorige verslagperioden verschillende loonsverlageningen te melden, in de laatste maanden zijn daarentegen, als gevolg van de plaats gehad hebbende devaluatie, verschillende loonsverhoogen voorgekomen. Een salarisverlaging voor het Staatsapponeel, welke in Juni had moeten ingaan ingevolge een besluit van het vorige Kabinet, is achterwege gebleven. In de metaalindustrie, waar kort geleden een loonsverlaging had plaats gehad, kwam men nu tot overeenstemming inzake een loonsverhooging, in twee termijnen in te voeren. Verder kwamen loonsverhoogen tot stand o. a. in de diamantindustrie, voor de havenarbeiders te Antwerpen, in de vlasindustrie in eenige gemeenten, de dakpannenindustrie, enz.

Tot de bezuinigingsmaatregelen, welke de Regeering van Frankrijk bij de decreten van Juli j.l. heeft genomen, behoort een loon- en salarisverlaging tot 10 pCt. voor het personeel in dienst der Overheid.

Eenigen tijd geleden is een rapport inzake de collectieve arbeidsovereenkomsten in Frankrijk aan den Nationalen Economischen Raad uitgebracht. Hierin wordt een overzicht gegeven van het aantal collectieve arbeidsovereenkomsten en de daarbij betrokken arbeiders sinds 1914, waaruit een gestadige

1) Informations Sociales, 10 Juni 1935. Zie ook Maandschrift afl. 7, 1935, blz. 1043.

achteruitgang althans van de uit eigen beweging gesloten overeenkomsten blijkt. In 1934 werden slechts 24 nieuwe overeenkomsten gesloten. Het oordeel van werkgevers- en werknemerszijde over de collectieve arbeidsovereenkomsten loopt sterk uiteen, doch in de bedrijven, waar zij werkelijk van beteekenis zijn en geruimen tijd van kracht zijn geweest, erkennen beide partijen den gunstigen invloed. Als hoofdoorzaken van de zoo geringe uitbreiding der collectieve arbeidsovereenkomsten worden genoemd de steeds meerdere uitbreiding der sociale wetgeving, het verzet van werkgeverszijde en de te geringe invloed van de Fransche arbeidersvakbeweging op de arbeiders en haar te geringe middelen om de naleving der overeenkomsten te kunnen waarborgen. In tegenstelling met het aantal uit eigen beweging gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten wordt het aantal van de op aandrang der Overheid aangegane overeenkomsten, de z.g. arbeidsreglementen op contractueele basis, steeds grooter. Deze overeenkomsten danken hun ontstaan daaraan, dat verschillende arbeidswetten een regeling bevatten, volgens welke de Overheid uitvoeringsmaatregelen moet vaststellen na de patroons- en arbeidersorganisaties gehoord te hebben. Praktisch komt het er op neer, dat de vakorganisaties onderling een accoord opstellen inzake de betreffende arbeidsvoorwaarden, waarna dan de vaststelling der arbeidsreglementen geschiedt in opdracht der Overheid door een gemengde commissie, waarbij de bedoelde accoorden als basis dienen. ¹⁾

Het feit, dat het Hooggerichtshof der Vereenigde Staten 27 Mei j.l. de bepalingen der wet tot herstel van het bedrijfsleven, waarbij den President de bevoegdheid werd gegeven bedrijfsregelingen op te leggen en te doen naleven, strijdig met de Grondwet heeft verklaard ²⁾, heeft een groote onzekerheid op het gebied der arbeidsvoorwaarden te weeg gebracht. Hiermede immers is de verplichting tot vaststelling van minimum-loonen en maximum-arbeidsduur komen te vervallen. Verschillende groote ondernemingen en werkgeversorganisaties in belangrijke industrieën hebben besloten de loonen en den arbeidsduur, vastgesteld bij de codes, te handhaven. In een rapport van het Amerikaansch Verbond van Vakvereenigingen wordt echter medegedeeld, dat binnen zes dagen na de beslissing van het Gerechtshof meer dan een miljoen arbeiders hun loonen verlaagd en hun arbeidsduur verlengd zagen.

Organisatie van werkgevers en werknemers. De strijd tegen crisis en werkloosheid. De verhouding tusschen socialisten en communisten. Overheidsmaatregelen in zake het vereenigingswezen. Het I.V.V. en het arbeidersontwikkelingswerk.

De werkzaamheden der organisaties stonden weder voor een groot deel in het teeken van de crisis en hare gevolgen. Eenige van de voornaamste gevallen dienaangaande worden hier opgesomd. Het socialistisch vakverbond in T'sjecho-Slowakije legde aan de nieuwe Regeering een program voor, dat o.a. de volgende wenschen bevatte: instelling van nieuwe organisaties tot planmatige regeling van de productie en van den afzet, waarin ook vertegenwoordigers van de werknemers en de consumenten zeggingschap hebben, in het bijzonder regeling van de productie en distributie van kolen en andere delfstoffen; herziening der bankwet en stichting van organen tot contrôle der banken teneinde deze terug te brengen tot haar taak van credietbemiddeling; verstrekking van crediet op langen termijn; verlaging van den rentevoet; herziening der kartelwet; afsluiting van handelsverdragen, uitvoercredieten en verbetering van den dienst voor den handel met het buitenland; werkverschaffing door uitvoering van openbare werken; contrôle op de invoering van machines; aanvulling van de regeling der collectieve arbeidscontracten met bepalingen in zake minimum-loonen. ³⁾ Het Fransche socialistische vakverbond richtte tot een aantal sociale bonden een oproep, goedkeuring te hechten aan zijn in een vorige kroniek vermelde „program voor economische vernieuwing” teneinde daarna tot een gemeenschappelijke actie voor dit program te komen; verschillende organisaties, o.m. de Fransche socialistische partij en het communistisch vakverbond, betuigden daarop instemming met het program. ⁴⁾ Het eveneens in een vorige kroniek vermelde plan tot bestrijding van de crisis, dat door het Zwitsersche socialistische vakver-

¹⁾ Bulletin du Ministère du Travail, Januari—Maart 1935. Zie ook Maandschrift afl. 7, 1935, blz. 1041.

²⁾ Zie het hoofdstuk „Bedrijfstoestand en Arbeidsmarkt” en Maandschrift, afl. 7, 1935, blz. 1046.

³⁾ Persberichten I.V.V., 26 Juni 1935.

⁴⁾ Persberichten I.V.V., 3 Juli; Vooruit, 14 Juni; L'information Sociale, 27 Juni en 11 Juli 1935.

bond en eenige boeren- en bediendenorganisaties werd ontworpen, werd bij volksstemming verworpen. ¹⁾ Het Amerikaanse vakverbond van werknemers kreeg in de opperste leiding bij de uitvoering van de wet tot herstel van het bedrijfsleven hetzelfde aantal vertegenwoordigers als de werkgevers. ²⁾ Het Internationaal Christelijk Vakverbond, daarbij gesteund door eenige Christelijke jeugdorganisaties, en de Socialistische Jeugd-Internationale richtten door een aantal jeugdigen geteekende petitionnementen aan de in Juni gehouden internationale arbeidsconferentie ten einde maatregelen te beramen tot werkverschaffing en steun aan jeugdige werklozen. ³⁾

Met betrekking tot de verhouding tusschen de richtingen zij vermeld, dat de Communistische Internationale aan de Socialistische Arbeiders-Internationale wederom een voorstel tot samenwerking deed, ditmaal ter gelegenheid van den 1 Mei-dag, met het doel dien dag gemeenschappelijke demonstraties te houden. Laatstgenoemde organisatie wees dit voorstel af, onder mededeeling, dat op grond van een vroeger besluit van haar uitvoerend bestuur de beslissing over samenwerking bij de socialistische partij van elk land afzonderlijk ligt. De Communistische Internationale ried daarop de bij haar aangesloten partijen aan, zich tot de socialistische partijen te wenden met voorstellen tot samenwerking. Evenzoo moesten op advies van de Roode Vak-Internationale de daarbij aangesloten organisaties handelen tegenover de socialistische vakbeweging. (Het I.V.V. had blijkens de vorige kroniek reeds eerder een aanbod tot samenwerking afgewezen.) ⁴⁾ Intusschen was in hoofdzaak alleen in Frankrijk en eenige landen, waar socialisten en communisten slechts z.g.n. illegale actie kunnen voeren, van een samengaan van beide richtingen sprake. In eerstgenoemd land bevestigde het congres der socialistische partij het eenheidsfront met de communistische partij ⁵⁾, terwijl de socialistische en de communistische vakverbonden op voorstel van laatstgenoemd opnieuw onderhandelingen openden om tot eenheid te komen. ⁶⁾ Aan een demonstratie, gericht tegen het fascisme, namen zoowel de communistische als de socialistische politieke partijen en vakverbonden deel, alsmede leden van de meer rechts staande radicaal-socialistische partij (het z.g.n. volksfront tegen het fascisme). ⁷⁾ In Engeland sprak het congres van de (links-socialistische) Onafh. Arbeiderspartij, die zich indertijd van de Arbeiderspartij afscheidde, in een resolutie den wensch uit tot samenwerking met de Communistische Internationale, zonder zich evenwel hierbij aan te sluiten. ⁸⁾

Weder werd in verschillende landen van overheidswege opgetreden tegen de actie van uiterste richtingen en hier en daar ook tegen de werkzaamheid van socialisten. Zoo werden in Griekenland alle socialistische en communistische bladen verboden (kort te voren was in dit land vereeniging tot stand gekomen van de beide socialistische vakverbonden en de beide socialistische politieke partijen), terwijl in Hongarije maatregelen ten opzichte van de socialistische vakvereenigingen in overweging werden genomen. Daarentegen begon in Spanje de Regeering aan deze organisaties toe te staan haar gebouwen, die tijdens de revolutionaire beweging van October 1934 op last van de Overheid waren gesloten, te heropenen. ⁹⁾ In Oostenrijk, waar het vorige jaar van Regeeringswege een z.g.n. eenheidsvakverbond van werknemers gesticht werd, is daarnaast, zij het met beperkte werkzaamheden en onder een gewijzigden naam, het verbond van Chr. vakvereenigingen blijven voortbestaan. Het Internationaal Chr. Vakverbond liet dit Verbond als hospitant-lid toe. ¹⁰⁾ Voor het overheidsperoneel stichtte de Oostenrijksche Regeering een Kamer van ambtenaren verdeeld in afdelingen naar de verschillende categorieën van personeel. ¹¹⁾ Aan het destijds ter vervanging van de vakvereenigingen gestichte Duitse Arbeidsfront werd een centrale Kamer van arbeid met 18 districtskamers verbonden, o.a. met het doel de solidariteit tusschen werkgevers en werknemers te bevorderen, de arbeids-

1) Internationale Information, 8 Juni 1935.

2) Persberichten I.V.V., 2 Mei 1935.

3) De Intern. Chr. Vakbeweging, April—Mei; Vooruit, 22 Mei 1935.

4) Rundschau, 25 April 1935.

5) Vooruit, 14 Juni 1935.

6) L'information Sociale, 27 Juni 1935.

7) L'information Sociale, 25 Juli 1935.

8) Nieuwe Rotterdamsche Courant, 23 April 1935.

9) Nieuwe Rotterdamsche Courant, 15 en 27 Mei; De Maasbode, 22 Juni; Persberichten I.V.V., 10 April 1935.

10) Intern. Chr. Vakbeweging, April—Mei 1935.

11) Informations Sociales, 22 April 1935.

vraagstukken te bestudeeren en rechtscolleges tot beslechting van arbeidsgeschillen te stichten. ¹⁾

Van de verdere voorvallen verdienen nog de volgende vermelding. Het I.V.V. besloot tot inrichting van een afzonderlijk bureau om het ontwikkelingswerk meer intensief te organiseeren. Een daarna gehouden bijeenkomst van vertegenwoordigers van het I.V.V., de Soc. Arbeiders Internationale en vereenigingen voor arbeidersontwikkeling — ter gelegenheid van het door het Internationaal Arbeidsbureau georganiseerde congres over de besteding van den vrijen tijd der arbeiders — besloot over dit vraagstuk, in het bijzonder wat betreft de internationale samenwerking, in 1936 een congres te houden. ²⁾

De 1 Mei-dag is in de meeste landen rustig verlopen. In verschillende waren echter openbare betoogingen verboden. Van socialistische zijde was planmatige regeling der voortbrenging een der voornaamste leuzen.

In Britsch-Indië besloten het Alg. Indische vakverbond en het Roode vakverbond (beide links staande van het bij het I.V.V. aangesloten Nat. Verbond van vakvereenigingen) tot samenwerking met het doel tot eenheid te komen. ³⁾

Voor een in de Vereenigde Staten tot stand gekomen Wet tot regeling van de arbeidsverhoudingen zie men onder Werkstakingen en Uitsluitingen.

Arbeidersbescherming. De 19e zitting der Internationale Arbeidsconferentie. Congres over de besteding van den vrijen tijd der arbeiders.

Van 4 tot 25 Juni j.l. vergaderde te Genève de Internationale Arbeidsconferentie, waaraan dit jaar voor het eerst de Vereenigde Staten van Amerika, met een volledige delegatie, deelnamen, terwijl het eveneens nieuwe lid Rusland alleen een Regeeringsvertegenwoordiger had gezonden. Het program der Conferentie was ditmaal bijzonder groot en bevatte niet minder dan 7 punten. Ontwerp-conventies werden aanvaard tot verbod van ondergrond-schen arbeid voor vrouwen in mijnen, alsmede tot behoud van rechten uit hoofde van de sociale verzekering voor arbeiders, die zich in een ander land vestigen. Omtrent twee andere vraagstukken, die in deze zitting voor het eerst in openbare behandeling kwamen, t.w. het werven van arbeidskrachten in de koloniën en andere gebieden waar soortgelijke arbeidsvoorwaarden heerschen, benevens het recht op vacantie met behoud van loon, zal het volgende jaar de eindbeslissing vallen. Intusschen krijgen de Regeeringen gelegenheid zich uit te spreken over een aantal daaromtrent gerezen vragen.

Bovengenoemde vier onderwerpen, welke beschouwd kunnen worden als deel uit te maken van de normale taak, welke voor de Internationale Organisatie van den Arbeid op het gebied der arbeidswetgeving is weggelegd, gaven tot betrekkelijk weinig discussie aanleiding en werden over het geheel door de Conferentie met instemming begroet. Anders stond het met twee andere onderwerpen, die maatregelen tot bestrijding der crisiswerkloosheid ten doel hadden en bij de behandeling waarvan de op dit gebied bestaande meeningsverschillen weder scherp tegenover elkaar kwamen te staan. In het bijzonder was dit het geval met de voorgestelde nieuwe pogingen om internationale overeenstemming te bereiken over verkorting van den arbeidsduur tot 40 uur per week. Reeds dadelijk stelde het meerendeel der werkgeversvertegenwoordigers zich hiertegen te weer. Hoe de verkorting ook geregeld wordt — door één algemeene conventie voor het geheele bedrijfsleven of door verschillende verdragen voor de bedrijven afzonderlijk — steeds zal, aldus hun woordvoerder, zulk een verkorting leiden tot verhooging van de productiekosten en daardoor uiteindelijk ook van de werkloosheid. Voorts achtten de werkgevers de Arbeidsconferentie niet voldoende deskundig, om te oordeelen over regeling van den werktijd in bepaalde takken van industrie. Zij verklaarden wel als tevoren, bereid te zijn, deze zaak te bespreken, doch geenerlei verantwoordelijkheid te willen dragen voor het opmaken van verdragen en daarom ook niet te willen meedoen aan het voorbereidende commissiewerk. Slechts de afgevaardigden van de Italiaansche en Amerikaansche werkgevers, in wier landen de beoogde werktijdverkorting reeds een feit is geworden, namen in deze een afwijkend standpunt in en hadden zitting in de commissie, die de

¹⁾ Informations Sociales, 15 Juli 1935.

²⁾ Persberichten I.V.V., 29 Mei; Vooruit, 21 Juni 1935.

³⁾ Industrial and Labour Information, 10 Juni 1935.

dienaangaande ontworpen maatregelen onderzocht t.w.: een algemeen beginselverdrag ten gunste van de 40-urige werkweek, met handhaving van den levensstandaard der betrokken arbeiders, welk principe door afzonderlijke conventies geleidelijk zal worden toegepast op daarvoor in aanmerking komende groepen; voorts verdragen tot invoering van de 40-urenweek bij openbare werken, in het bouwbedrijf, de ijzer- en staalindustrie, de flesschenfabricage en de kolennijnen. In de Conferentie kon — naast het beginselverdrag — slechts de ontwerp-conventie voor de flesschenindustrie een voldoende stemmenmeerderheid bereiken. De beslissing over de overige voorstellen werd tot de volgende zitting aangehouden. Behalve het grootste deel der werkgevers-vertegenwoordigers, hebben ook de afgevaardigden van een aantal Regeeringen (w.o. die van Nederland) tegengestemd of zich van stemming onthouden.

Een mede voorgestelde herziening van de in 1931 aanvaarde conventie op den arbeidsduur in de steenkolenmijnen, waardoor eenige van de zijde der kolenproduceerende landen gerezen bezwaren tegen ratificatie zijn ondergaan, kon de instemming der Conferentie verwerven.

Het tweede crisisvraagstuk van beteekenis, waarover deze vergadering zich had uit te spreken, betrof maatregelen ten behoeve van de werklooze jeugd. Hierbij is gelegenheid gegeven aan vertegenwoordigers van internationale organisaties van allerlei richting, om de aandacht der Conferentie in het bijzonder te vestigen op den nood der jeugdige werkloozen, waarbij verzoekschriften uit een groot aantal landen werden overgelegd. Met het oog op de urgentie van deze zaak besloot de Conferentie haar in één zitting af te doen en aanvaardde zij een aanbeveling aan de Regeeringen omtrent: verhooging van den leerplichtigen leeftijd, verstrekking van algemeen vormenden vakonderwijs, gelegenheid tot ontspanning en sociale zorg voor de werklooze jongeren, benevens vergrooting van de mogelijkheid om dezen in normaal werk te plaatsen.

Onder de overige beslissingen der Conferentie trekken vooral die ten behoeve van de landarbeiders de aandacht: instelling van een vaste internationale commissie voor landbouwaangelegenheden; bespoediging van het onderzoek naar de levensomstandigheden der landarbeiders; onderzoek naar de mogelijkheid tot bereiking van een internationale regeling voor werkloosheidsverzekering of -steun voor deze groep van werknemers; behandeling van een vacantieregeling voor hen in de eerstvolgende zitting. Verder zijn nog resoluties aangenomen tot instellen van een onderzoek naar de volksvoeding en naar het bestaan van gedwongen winkelnering en dergelijke praktijken, benevens tot het scheppen — voorzover deze nog ontbreken — van organen voor het vaststellen van minimum-loonen. De Raad van Beheer van het Internationaal Arbeidsbureau werd uitgenoodigd, om in een volgende zitting te doen behandelen o.m. de reglementeering van geschreven arbeidscontracten voor inboorlingen, het organisatierecht der arbeiders, alsmede de verkorting van den werktijd — behalve in de hierboven reeds genoemde takken van bedrijf — ook in de textielnijverheid, het drukkers- en bindersbedrijf en de chemische industrie.

Bij de beantwoording van de vele sprekers, welke over zijn jaarverslag het woord hadden gevoerd, gaf de Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau o.m. aan den heer Kupers, arbeidersafgevaardigde van Nederland, de verzekering, dat het door dezen ter sprake gebrachte vraagstuk van het recht der vrouw op arbeid, de volle aandacht van het Bureau heeft.

Terwijl te Genève de Arbeidsconferentie vergaderde, had — mede op initiatief van de Internationale Organisatie van den Arbeid — te Brussel een congres plaats over de besteding van den vrijen tijd der arbeiders, waarop organisaties van allerlei kleur uit Europa en de Vereenigde Staten vertegenwoordigd waren. Dit Congres aanvaardde een aantal resoluties, waarin aan het Internationaal Arbeidsbureau voor te leggen wenschen werden geformuleerd tot stichting van een internationale organisatie, welke zich uitsluitend met de vraagstukken betreffende de besteding van den vrijen tijd zou bezighouden; voorts omtrent arbeidersscholen, beoefening van volkskunst, boek- en bibliotheekwezen, radio en buitenwerk (volkstuinten, sport, kampen, reizen e.d.).

Arbeidersverzekering. Internationaal: De sociale verzekering in de crisis. Canada: Wet op de sociale verzekering. Vereenigde Staten: Wet op de sociale bescherming. Groot-Britannië: Maatregelen tot behoud van de rechten van

tegen ziekte verzekerde personen, die langen tijd zonder werk zijn. **Duitschland:** Wet tot herstel van de door werkloosheid verloren rechten der verzekerden op moederschapszorg; zorg voor herstellenden en middelen ter voorkoming van ziekten; ziekenzorg voor werklozen e.d., die buiten de wettelijke verzekering vallen. **Frankrijk:** Verlaging van de stortingen uit de Staatskas aan de sociale verzekering. **Zweden:** Nieuwe wet op de ouderdoms- en invaliditeitsverzekering.

„L'année Sociale 1934—1935”, het laatstuitgekomen jaarboek van het Internationaal Arbeidsbureau, wijst erop, hoe de grondslagen van de sociale verzekering, in stede van — zooals aanvankelijk gevreesd werd — door de stormen van den crisistijd te worden ontzet of weggeslagen, juist in de laatste jaren aanzienlijk zijn versterkt en verbreed. De verschillende takken van deze verzekering hebben blijk gegeven van een groot weerstandsvermogen en zich over het geheel snel aangepast aan de nieuwe behoeften, voortvloeiende uit de ingrijpende structuurverandering, welke zich inmiddels in verscheidene landen in het economische en sociale leven voltrok. Ook kwam er meer algemeen waardeering voor de diensten, welke de sociale verzekering aan de gemeenschap bewijst. Waar in den beginne het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven dreigde te worden verstoord, brachten maatregelen van Overheidswege herstel; bovendien zijn veelal bepalingen gemaakt tot behoud van de rechten der verzekerden, ook bij langdurige werkloosheid. Daarnaast noemt het jaarboek enkele gevallen, waarin de opzet der verzekering werd aangepast aan de door gebruik van nieuwe technische vindingen en werkmethoden snel veranderende arbeidsomstandigheden, met name door den pensioengerechtigden leeftijd te verlagen. Voorts is niet alleen in vele landen het stelsel der verzekering geheel of in onderdeelen herzien of hervormd, in verscheidene andere, waar tot dusver betrekkelijk weinig aandacht aan dezen tak van sociale zorg was besteed, zijn bovendien plannen tot uitvoering eener sociale verzekering ontworpen of reeds in toepassing gebracht.

Dit laatste was met name het geval in verschillende Amerikaansche Staten. Op 28 Juni j.l. ontving een Canadese wet op de arbeidsbemiddeling en de sociale verzekering de Koninklijke goedkeuring, waardoor voor het eerst een voor het geheele gebied geldende regeling voor de sociale verzekering, in hoofdzaak tegen de werkloosheid, tot stand kwam. Aan de ter uitvoering van deze wet in te stellen commissie is tevens opgedragen inlichtingen te verzamelen en op aanvraag te verstrekken omtrent alle bestaande en ontworpen stelsels tot verschaffing van genees- en heelkundige hulp, ziekenhuisverpleging en geldelijke uitkeering bij ziekte of ongeval. ¹⁾

Van meer beteekenis nog is de wet op de sociale bescherming in de Vereenigde Staten, welke op 14 Augustus j.l. door President Roosevelt is geteekend. In het oorspronkelijk, in Januari 1935 ingediend, ontwerp (waarvan nog melding kon worden gemaakt in de kroniek over het 4e kwartaal van 1934), zijn, bij de behandeling in het Congres, verschillende wijzigingen aangebracht en amendementen toegevoegd, zonder dat de algemeene opzet daardoor verandering onderging. Deze wet brengt regelingen voor: het verleenen van subsidies uit de federale Schatkist aan de Staten, die steun verleenen aan ouden van dagen zonder middelen van bestaan; een federale ouderdomspensionneering; subsidieering van de Staten, die uitkeeringen doen aan werklozen; loonbelastingen tot vorming van een werkloosheids- en een ouderdomsfonds; steunverleening aan gebrekkige kinderen, zorg voor moeder en kind en gezondheidsdiensten; de stichting van een Raad voor Sociale Bescherming. ²⁾

Een van den allerlaatsten tijd dateerend voorbeeld van maatregelen tot behoud van de rechten der verzekerden vormt de op 2 Augustus j.l. tot stand gekomen nieuwe wet op de ziekte- en pensioenverzekering in Engeland. Hierbij is o.m. bepaald, dat voor personen, die reeds 10 jaar verzekerd waren, de verkregen aanspraken op pensioen en op genees- en verloskundige hulp volledig gehandhaafd blijven, ook als zij door werkloosheid niet langer in staat zijn de premie te betalen. Ook kan hun recht op geldelijke uitkeering bij ziekte of invaliditeit behouden of hersteld worden, als zij in een tijdvak van ten hoogste 4 halve jaren 26 weekpremies voldoen. Deze regeling geldt tevens voor personen, die volgens de tevoren geldende wet reeds alle recht op uitkeering of hulp uit de verzekering hadden verloren. Voor premies, die wegens werkloosheid niet zijn betaald, kan volledige kwijtschelding worden verleend,

¹⁾ The Labour Gazette, Canada, Juli 1935. Zie hiervoor ook het Maandschrift, afl. 8, 1935.

²⁾ Chamber of Commerce of the U.S.A. Legislative numbers 13, 24 and 28, 1935. Zie hiervoor ook het Maandschrift, afl. 8, 1935.

terwijl de uitkeeringen uit de verzekering om die reden niet meer als vroeger worden verminderd. ¹⁾

Hoe belangrijk deze maatregelen voor de betrokkenen zijn, blijkt uit een artikel in de Canadeesche Labour Gazette van Juni 1935, waarin erop gewezen wordt, dat in Engeland ongeveer 18 miljoen personen onder deze verzekering vallen, welke wordt uitgevoerd door \pm 7 000 erkende vereenigingen; dat deze vereenigingen per jaar ongeveer 5 miljoen waarschuwingen moeten uitschrijven wogens het niet-betalen der verschuldigde premie, en verwacht wordt, dat toepassing van de nieuwe bepalingen, het aantal dezer waarschuwingen met 80 pCt. zal doen terugloopen.

Ook in Duitschland zijn — bij een wet van 28 Juni 1935 — maatregelen afgekondigd, zoowel tot gedeeltelijke opheffing van de nadeelen, welke uitschakeling uit de ziekteverzekering voor werkloozen meebrengt (van 1930 op 1934 daalde het aantal verzekerden met 20 pCt.), als tot het verschaffen van eenige verlichting van de bij de noodverordening van 8 December 1931 ingevoerde bezuinigingen op de praestaties der ziekenkassen. ²⁾

Volgens de „Reichsversicherungsordnung” heeft een vrouw, indien zij zelf of haar echtgenoot of vader tegen ziekte verzekerd is, recht op genees- en verloskundigen bijstand en een uitkeering ineens bij zwangerschap en bevaling, mits in de laatste 2 jaren ten minste 10 maanden en in het laatste jaar over minstens 6 maanden premie voor de verzekering is betaald; degenen, die zelf verzekerd zijn, hebben bovendien recht op een daggeld, gedurende een bepaalden tijd. Thans is bepaald, dat genoemde perioden van resp. twee en één jaar worden verlengd met den tijd, gedurende welke de verzekerde maatschappelijke steun uit de Overheidskas ontvangt, m.a.w. de rechten der verzekerden op moederschapszorg blijven behouden, ook bij langdurige werkloosheid; aan deze bepalingen is terugwerkende kracht verleend tot 1 April 1934.

In de 4e crisisverordening van den Rijkspresident, welke dagteekent van 8 December 1931, waren o.m. ingrijpende bezuinigingsmaatregelen voorgeschreven, om de financieele draagkracht van de verschillende takken der sociale verzekering behouden te doen blijven. Daarbij waren vrijwel alle uitgaven ter bevordering van het volledig herstel en ter voorkoming van ziekten komen te vervallen. De nieuwe wet bepaalt nu, dat het verleenen van hulp boven het voorgeschreven minimum niet langer is verboden aan kassen, welke een contributie heffen van meer dan 5 pCt. van het grondloon. Hierbij is echter de beperking gemaakt, dat bijzondere zorg voor herstellenden en middelen ter voorkoming van ziekten door de kas aan elke(n) verzekerde over ten hoogste één maand per contributiejaar mag worden verstrekt.

Een verordening van het Duitse Rijkministerie van Arbeid van 13 Juli j.l. bepaalt voorts nog, dat de ziekenkassen gemachtigd of verplicht kunnen worden aan rentetrekkers, werkloozen en andere personen, behoorende tot groepen, die niet onder de wettelijke ziekteverzekering vallen, de voor leden bestemde ziekenzorg te verschaffen, tegen vergoeding van den kostenden prijs. Ook kan bepaald worden, dat bedoelde personen als gewone leden van de kas moeten worden beschouwd. ²⁾

Het bij de decreet-wetten van 16 Juli j.l. afgekondigde bezuinigingsplan der Fransche Regeering omvatte o.m. een verlaging van de stortingen uit de Staatskas in de fondsen der sociale verzekering met 400 miljoen frs. gedurende twee jaar, terwijl de bijdrage in de kosten van beheer en toezicht met ingang van 1 October a.s. met 20 pCt. zullen worden verminderd. De wet op de sociale verzekering van 30 April 1930 schreef annuïteiten uit de Schatkist voor ten bedrage van 540 miljoen frs., om te kunnen voldoen aan de door de wet van 1910 geschapen verplichtingen van den Staat t.a.v. de ouderdomspensionneering voor arbeiders en boeren en tot betaling van de minimum-ouderdoms- en invaliditeitspensioenen aan andere verzekerden, volgens de wet van 1930. De tegenwoordige Regeering is van meening, dat de tijdelijke korting van 400 miljoen frs. het financieel evenwicht der verzekering niet zal verstoren; mochten de beschikbare geldmiddelen der fondsen onvoldoende blijken, dan wordt het tekort uit de Schatkist bijgepast. ³⁾

Op 28 Juni 1935 kwam in Zweden een wijziging tot stand van de wet op de ouderdoms- en invaliditeitsverzekering ⁴⁾, waardoor o.m. de bijslag van den

1) The Ministry of Labour Gazette van Augustus 1935.

2) Reichsarbeitsblatt 1935, Heft 21.

3) Informations Sociales, Vol. LV no. 7, van 12 Augustus 1935.

4) Informations Sociales, Vol. LV no. 5, van 29 Juli 1935.

Staat op de ouderdomspensioenen aanzienlijk is verhoogd. Bij de behandeling in den Rijksdag is nagenoeg geen wijziging gekomen in de bepalingen van het ontwerp, waarvan melding is gemaakt in de kroniek over het 1e kwartaal van 1935.

BEVOLKING. GEZONDHEIDSWEZEN. VOLKSHUISVESTING.

Gezondheidswezen. Vereenigde Staten: het verband tussehen werkloosheid en ziekte. Duitschland: diphtherie-epidemie. China: maatregelen ter beteugeling van het opiumgebruik.

Een interessant onderzoek over het verband tussehen werkloosheid en ziekte werd in de Vereenigde Staten ingesteld door den Gezondheidsdienst en het Milbank Memorial Fund. ¹⁾ Het onderzoek omvatte 12 000 arbeiders in verschillende plaatsen. In onderstaand staatje is een vergelijking gemaakt tussehen arbeiders, die in goeden doen waren vóór en in de crisis, arbeiders, die arm waren in beide perioden en arbeiders, die in goeden doen waren, doch door de werkloosheid tot armoede waren vervallen. Van deze drie groepen is gedurende een driemaandelijksche periode het aantal ziektegevallen nagegaan.

	in goeden doen in 1929 on 1932	Op honderd gezinnen in goeden doen in 1929 en arm in 1932	arm in 1929 en in 1932
	bedroeg het aantal gezinnen met werkende arbeiders		
in 1929	89,4	88,3	93,1
in 1932	72,7	7,0	19,7
	en werden uit openbare middelen gesteund		
in 1929 : . . .	0	0	14,7
in 1932	0	55,9	55,9
	Ziektegevallen per 1 000 personen		
in 1932	119	185	158

Opvallend is het hooge ziektecijfer van de groep, die door de crisis het zwaarst is getroffen; de achteruitgang in levensstandaard, woning en voeding heeft hen wel het sterkst aangegrepen. Ook wanneer men aanneemt, dat de zwakste arbeiders het eerst werkloos worden, dan is daarmee toch nog niet het aanzienlijke verschil verklaard, daar het onderzoek zich niet alleen over de arbeiders, maar over het geheele gezin uitstreckte.

De eerste teekenen van de diphtherie-epidemie in Duitschland werden reeds in het najaar van 1933 waargenomen, doch eerst in midden 1934 zette de epidemie in vollen omvang in. ²⁾ Volgens de voorloopige berichten zijn in 1934 114 000 gevallen geconstateerd tegenover 69 179 in 1932. Deze epidemische toestand heeft zich nog verscherpt in het eerste halfjaar van 1935. Het mag als een gelukkige omstandigheid beschouwd worden, dat het sterftecijfer slechts 5 pCt. der ziektegevallen bedraagt.

De vertegenwoordiger van China in de opiumcommissie van de Volkenbond heeft verslag uitgebracht van de maatregelen der Chineesche Regeering tot beteugeling van het opiumgebruik. ³⁾ Progressief zullen de opiumgebruikers, die allen geregistreerd moeten zijn, gedwongen worden tot outhouding. Zij zijn verplicht hiervoor een behandeling te ondergaan, waarvoor reeds 597 hospitaalen zijn ingericht. In 1936 zal gevangenisstraf ingevoerd worden, en vanaf 1937 kan zelfs de doodstraf toegepast worden voor gebruikers van opium. De Regeering verwacht, dat ten gevolge van de verplichte behandeling van de gevolgen van het opiumschiiven in 1940 alle opiumschiivers genezen verklaard kunnen worden. Uitgebreide volksvoorlichting steunt de Regeeringsmaatregelen.

Volkshuisvesting. Duitschland. Woningproductie 1913—1934. Dreigende nieuwe woningnood. Regeering zoekt naar nieuwe middelen tot bevordering woningbouw. Algemeene gezichtspunten t. a. v. volkshuisvesting. Verlichting van lasten voor den huiseigenaar.

Onder de objecten, waaraan de tegenwoordige Regeering in Duitschland haar aandacht wijdt, neemt de woningbouw een belangrijke plaats in. Het volgende staatje geeft een overzicht van de ontwikkeling sinds den oorlog:

¹⁾ Milbank Memorial Fund Quarterly, Juli 1934, Juli 1935.

²⁾ Reichsgesundheitsblatt, 14 Augustus 1935.

³⁾ Résumé mensuel des Travaux de la S. d. N., Juni 1935.

Woningbouw in het Deutsche Rijk. 1)

JAAR.	Bruto productie			Aan den voorraad onttrokken.	Netto vermeerdering.	JAAR.	Bruto productie			Aan den voorraad onttrokken	Netto vermeerdering.
	nieuwbouw.	verbouwing.	totaal.				nieuwbouw.	verbouwing.	totaal.		
1913 *	—	—	250—300 000	—	—	1927	284 400	22 400	306 800	18 200	288 600
1919	35 600	25 800	60 900	4 200	56 700	1928	306 800	23 600	330 500	20 700	309 800
1920	75 900	32 400	108 300	5 200	103 100	1929	315 700	23 100	338 800	21 100	317 700
1921	108 600	32 900	141 500	7 800	134 200	1930	308 000	22 300	330 300	19 300	311 000
1922	124 300	30 700	155 000	8 400	146 600	1931	291 300	20 400	251 700	18 100	233 600
1923	100 400	25 600	126 000	7 600	118 800	1932	131 100	28 000	159 100	17 800	141 300
1924	94 800	20 600	116 400	8 900	106 500	1933	132 900	69 200	202 100	24 100	178 000
1925	164 400	27 400	191 800	12 900	178 900	1934 *	170—180 000	120 000	290—300 000	40—50 000	c.a. 250 000
1926	189 100	21 400	220 500	14 700	205 800						

* Geschat.

Het hooge cijfer, dat in 1934 bereikt werd (dat echter nog beneden de cijfers van de jaren 1927—1930 blijft en nauwelijks uitgaat boven het cijfer van 1913) is, blijkens het staatje, vooral het gevolg van verbouwingen, meest splitsingen van groote woningen en uitbouw van zolderverdiepingen. In 1934 werd hiervoor een bedrag van 100 miljoen Mark beschikbaar gesteld. Dit is echter een wijze van woningvoorziening, waaraan vrij spoedig een eind moet komen; voor 1935 zijn dan ook geen nieuwe gelden uitgetrokken. Wanneer men in 1935 dus een gelijk aantal woningen bouwen wil als in 1934, zal daarvoor een grooter bedrag noodig zijn. In totaal is in 1934 ca. 1,2 miljard Mark in woningbouw belegd tegen 0,8 miljard in 1933 en 0,7 miljard in 1932; het voor 1935 benodigde bedrag schat men echter op 2 miljard.²⁾

Een krachtige voortzetting van den woningbouw is noodig bij den sterken aanwas van het aantal gezinnen — gevolg van gunstige ontwikkeling der conjunctuur en van de maatregelen der Regeering om het trouwen te bevorderen. Volgens het weekblad *Wirtschaftsdienst*³⁾ zou in de beide laatste jaren de netto-vermeerdering van den woningvoorraad 250 000 bij de toeneming van het aantal gezinnen zijn achtergebleven. Als symptoom van spanning op de woningmarkt (waar trouwens reeds in het najaar van 1934 staatssecretaris Reinhardt op wees⁴⁾) kan worden vermeld, dat de gemeente Kassel weer de verplichting heeft ingevoerd, van het vrijkomen van kleine woningen kennis te geven.⁵⁾

De Regeering zoekt daarom weer naar nieuwe middelen om den woningbouw te bevorderen. Zoo bepaalt een wet van 30 Maart jl. dat de huiseigenaren de gelden, die zij door de op 1 April ingaande verlaging van de huishuurbelasting besparen, dit jaar moeten beleggen in nieuw uit te geven staatsobligaties; de gelden, waarover de Regeering op deze wijze de beschikking krijgt — naar schatting 225 miljoen Mark — zullen gebruikt worden voor de financiering van den bouw van kleine woningen.⁶⁾ Verder wordt de Rijkminister van Financiën gemachtigd, uit de middelen, die voor het verlenen van huwelijksvoorschotten beschikbaar gesteld zijn, een bedrag van 50 miljoen Mark voor den bouw van kleine woningen te gebruiken. Volgens een nader bericht⁷⁾ zal voorloopig 30 miljoen gebruikt worden voor den bouw van volkswoningen (deels in hoogen, deels in lagen bouw) en 70 miljoen voor zgn. „Kleinsiedlung”. Men rekent dat met behulp van dit laatste bedrag 65 000 kolonistenplaatsjes kunnen worden gesticht.

Intusschen komt slechts een klein bedrag (in 1934 20 pCt.) uit openbare middelen. Tot de 1,2 miljard over 1934 hebben de spaarkassen 7 pCt., de particuliere verzekeringsinstellingen 5 pCt., de instellingen voor sociale verzekering 4 pCt., de „bouwspaarkassen” 11 pCt. bijgedragen. De rest, 53 pCt. van het geheele bouwkapitaal, werd verschaft door hypotheekbanken, particulieren enz.¹⁾ Volgens *Wirtschaftsdienst*⁸⁾ heeft men te rekenen met de waarschijnlijkheid, dat de particuliere fondsen voor de financiering van den woningbouw niet meer in denzelfden omvang zullen vloeien als voorheen, omdat zij voor een groot deel uit opgepotte („gehamsterte”) gelden bestonden.

1) Wochenbericht des Instituts für Konjunkturforschung, no. 2 van 9 Januari 1935.

2) Frankfurter Zeitung van 2 Januari 1935.

3) Wirtschaftsdienst, no. 15 van 12 April 1935, blz. 944.

4) Frankfurter Zeitung van 17 November 1934.

5) Frankfurter Zeitung van 16 April 1935.

6) Frankfurter Zeitung van 31 Maart 1935.

7) Wochenbericht des Instituts für Konjunkturforschung, no. 27 van 10 Juli 1935.

8) T. a. p.

In het belang van de voortzetting van den woningbouw op dezelfde schaal als in 1934 is het van het allergrootste belang, dat de bouwkosten niet verder stijgen. Van April 1933 tot November 1934 was de index der bouwkosten reeds met 6 pCt. gestegen. Van groot gewicht is daarom de verlaging van den rentevoet van hypotheecaire leeningen, waarover verder beneden nog zal gesproken worden. Het gaat hier niet alleen om de eerste, maar vooral ook om latere hypotheeken. De hooge rente, welke hierbij bedongen wordt, blijkt trouwens reeds vóór den oorlog de voornaamste hinderpaal te zijn geweest voor den bouw van goede woningen voor de groote massa. Middelen om hieraan op groote schaal tegemoet te komen, werden in het begin van dit jaar ernstig overwogen.

Het is bekend, dat de Regeering ten aanzien van de volkshuisvesting een zeer bepaalde politiek volgt. Op den voorgrond staan binnenlandsche kolonisatie en geleidelijke vermindering van de concentratie in de groote steden. Staatssecretaris Ir. Feder gaf als doel van deze politiek op het congres van de „Freie Deutsche Akademie für Bauforschung“ te München in September van verleden jaar aan: de Deutsche bevolking weer op den vaderlandschen bodem wortel te doen schieten door middel van den bouw van aesthetische en praktische woonkolonies met tuingrond en het stichten van nieuwe, gezonde steden op het land in verband met de verplaatsing der industrie. Dit doel kon slechts bereikt worden wanneer de bouw van uit één gezichtspunt centraal geleid wordt volgens een, het geheele Rijk omvattend plan.¹⁾

In verband hiermede is het van belang te wijzen op de verandering die het begrip „Kleinsiedlung“ in den loop der jaren heeft ondergaan. Het is oorspronkelijk, met het adjectief „vorstädtisch“, ingevoerd bij een verordening van 6 October 1931; deze gaf echter slechts een vage omschrijving. Van het begin af legde men den nadruk vooral op het doel, werkloze arbeiders in staat te stellen, door het bewerken van een eigen stukje grond in een deel van hun levensonderhoud te voorzien met het dubbele oogmerk, de werkloosheid te lenigen en de bevolking weer meer aan den grond te binden. Op de ligging nabij een stad of industrie centrum — hetgeen in overeenstemming met de letter der wet zou zijn geweest — werd al dadelijk minder gelet. Evenmin beperkten men zich tot werklozen. Reeds bij de eerste étappe werd ca. 6 pCt. van het aantal terreintjes uitgegeven in gemeenten met minder dan 5000 inwoners.

Bij de derde en vierde étappe bevrijdde men zich meer en meer van de beperkende bewoordingen van de verordening van 1931. Eerst kwamen ook gedeeltelijk werklozen aan de beurt, dan ook personen, die den kleinen tuinbouw als nevenberoep wilden uitoefenen, eindelijk ook arbeiders, die hun volle dagtaak in de nijverheid vonden. De kolonisten werden meer en meer gericht, eerst naar de middelgroote en kleine steden, ten slotte naar het platteland. In het vervolg zal er met deze kolonisatie vooral naar worden gestreefd, de minder bemiddelde lagen der bevolking — voornamelijk zij, die in de armoede werkzaam zijn — uit de ongezone en overbevolkte stadswijken naar luiten te verplaatsen.

Uitdrukkelijk wordt er in de officieele publicatie, waaraan deze uiteenzetting ontleend is ²⁾, op gewezen, dat deze „kolonisatie“ niet verward mag worden met den „bouw van kleine woningen met tuin“. Bij de kolonisatie staat op den voorgrond, dat de kolonist zijn gezin voor een overwegend deel met de voortbrengselen van zijn eigen stukje grond onderhoudt. De perceelen zullen in den regel niet kleiner mogen zijn dan 1000 m² en bij de inrichting der woning wordt uitdrukkelijk rekening gehouden met het bedrijf. De bedoeling is dat deze plaatsjes na 3 jaar eigendom van den kolonist kunnen worden.

Volgens de bekendmakingen van midden Juni staat thans op den voorgrond de kolonisatie van de vaste arbeiderskern van industrieele bedrijven, vooral dan, wanneer de ondernemingen zelf een belangrijk deel van de benodigde gelden beschikbaar stellen. Men zal er naar moeten streven, de gelden zooveel mogelijk op de particuliere kapitaalmarkt te verkrijgen door middel van eerste en, voor zooveel mogelijk, tweede hypotheeken, zoo noodig onder Rijksgarantie. De kolonisten moeten ten minste 20 pCt., kolonisten met groote gezinnen 15 pCt., uit eigen middelen fourneeren. Voor zoover dan nog geld noodig is, kunnen dan Rijksvoorschotten ten bedrage van hoogstens 1000

1) Frankfurter Zeitung van 3 October 1934.

2) Reichs Arbeitsblatt, no. 10 van 5 April 1935.

Mark per plaatsje (voor groote gezinnen, oorlogsinvaliden enz. nog extra voorschotten ad 200 resp. 400 Mark) verleend worden.

Naast vermeerdering van den woningvoorraad en maatregelen in het belang van de bevolkingspolitiek van het Rijk wijdt de Regering in den laatsten tijd ook haar aandacht aan de moeilijke positie van den huiseigenaar. Op het in „Neuhausbesitz” ¹⁾ drukte in 1931 naar schatting een jaarlijksche rentelast van 925 millioen Mark. De noodverordening van 8 December 1931 verminderde de hypotheekrente voor zoover deze meer dan 8 pCt. bedroeg over het algemeen met ongeveer $\frac{1}{4}$. De totale vermindering van den rentelast als gevolg van dezen maatregel wordt geschat op 175 millioen Mark.

Van overheidswege zijn langen tijd geen verdere maatregelen genomen ter vermindering van dezen rentelast, maar sedert begin 1933 hebben de spaarkassen, de instellingen voor sociale verzekering en de particuliere verzekeringsmaatschappijen haar rentevoet vrijwillig verlaagd. Eind 1934 verlangden de spaarkassen nog maar 5 pCt., de sociale verzekeringsinstellingen $4\frac{1}{2}$ pCt., de particuliere maatschappijen $5\frac{1}{2}$ pCt. Men neemt aan, dat de rentelast daardoor met 35 millioen Mark gedaald was.

Een nieuwe vermindering der hypotheekrente is nu in het a.s. najaar te verwachten, door de afgekondigde conversie van pandbrieven tot $4\frac{1}{2}$ pCt. Een nieuwe verlaging van den rentelast met ca 40 millioen Mark zal hiervan het gevolg zijn. Deze verlaging zal echter niet aanstonds merkbaar worden, want de 2 pCt. schadeloosstelling, die aan de pandbriefhouders is toegezegd, moet door de hypothecaire krediteuren betaald worden. Het Institut für Konjunkturforschung schat de totale rentelast op het „Neuhausbesitz” na midden 1936 op ca 675 millioen Mark. De vermindering zal dan 27 pCt. hebben bedragen. ²⁾

De rentelast op het „Althausbesitz” en op gebouwen voor commercieele en industrieele doeleinden werd door de noodverordening van 8 December 1931 vrij wel niet aangetast, maar de vrijwillige renteverlaging heeft wel invloed gehad, en dit zal ook het geval zijn met de pandbrievenconversie. Het Institut für Konjunkturforschung schat deze verlagingen op 60—70 millioen Mark in totaal.

Doordat de noodverordening van December 1931 een evenredige huurverlaging voorschreef, ondervonden de huisbezitters tot dusver weinig verlichting. Deze verwacht het Institut für Konjunkturforschung pas van de pandbrievenconversie. De reeds vermelde verlaging der huishuurbelasting met 25 pCt. zal pas in 1936 verlichting geven wegens de bepaling, dat ingaande op 1 April j.l. het hierdoor vrijgekomen bedrag in staatsobligaties moet worden belegd. Een gunstige factor is, dat tengevolge van de stijging der inkomsten de huurferving afneemt. ²⁾ Deze verlaging van de huishuurbelasting vormde den eersten stap tot haar geleidelijke afschaffing, die op 1 April 1940 voltooid moet zijn. Naast deze globale verlaging zijn bij verordening van 18 Februari j.l. nog verdere verlagingen toegestaan in verband met vermindering van opbrengst der belaste perceelen. ³⁾

1) Het „Neuhausbesitz” omvat alle huizen, die na het einde van den wereldoorlog zijn opgebouwd.

2) Wochenbericht des Instituts für Konjunkturforschung, no. 8, van 27 Februari 1935.

3) Frankfurter Zeitung van 26 Maart 1935.

